ÇOCUK İZLEM MERKEZİNDE ÇALIŞAN ADLİ GÖRÜŞMECİLERİN ALAN DENEYİMLERİNİN ÇOCUK HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zuhal KOPARAN
211128110

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Disinliplerarası İnsan Hakları Anabilim Dalı
İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç Dr. Neşe Şahin TAŞĞIN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2024

ÇOCUK İZLEM MERKEZİNDE ÇALIŞAN ADLİ GÖRÜŞMECİLERİN ALAN DENEYİMLERİNİN ÇOCUK HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zuhal KOPARAN
211128110
Orcid: 0000-0001-9260-7528

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Disinliplerarası İnsan Hakları Anabilim Dalı
İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç Dr. Neşe Şahin TAŞĞIN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ZÜHAL KOPARAN'ın "Çocuk İzlem Merkezinde Çalışan Adli Görüşmecilerin Alan Deneyimlerinin Çocuk Hakları Perspektifinden Değerlendirilmesi" başlıklı tezi 18.09.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Disiplinlerarası İnsan Hakları Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Doç. Dr. Neşe Şahin TAŞĞIN Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof. Dr. Mehmet Akif İNANICI Marmara Üniversitesi	.....
Üye	Doç. Dr. Alper ÇUHADAROĞLU Maltepe Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Hayatım boyunca bana güç veren, ilham kaynağı olan ve destekleriyle yanımda olan birçok insanın varlığı, bu tezin tamamlanmasında büyük rol oynamıştır. Öncelikle, bu süreçte, değerli akademik danışmanım Doç. Dr. Neşe Şahin TAŞĞIN'ın rehberliği ve bilgeliği de benim için paha biçilmezdi. Onun yönlendirmeleri, eleştirileri ve destekleri sayesinde akademik dünyada kendime bir yer bulabildim ve bu çalışmayı en iyi şekilde tamamlayabildim, kendisine minnettarım. Aynı zamanda akademik bilgisi ve sonsuz arkadaşlığı ile destek olan Damla Sabiha VAROL'a minnettarım. Aynı zamanda, zor bir çocukluk dönemi geçirmiş, erken yaşta çalışma hayatına atılmış ve genç yaşta anne olmuş biri olarak, akademik sürece başlamaya karar verdiğimde bana her daim destek olan değerli eşim Kubilay KOPARAN'a en derin teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Onun sonsuz sabrı, anlayışı ve motivasyonu olmasaydı, bu yolculuğu tamamlamak çok daha güç olurdu.

Ayrıca, iki kız çocuğu annesi olarak bu süreçte bana her zaman anlayış ve destek gösteren, sevgileriyle bana güç veren çocuklarıma da teşekkür etmek istiyorum. Çocuklarımın varlığı, akademik yolculuğumu daha anlamlı ve manalı kıldı.

Yanımda olan, varlıkları ve destekleri ile bana güç veren aileme, arkadaşlarıma ve tüm sevdiklerime gönülden teşekkür ederim. Bu tez, yalnızca benim değil, bana destek olan tüm yakınlarımın ve özellikleri hayatına dokunma fırsatı bulduğum tüm çocukların ürünüdür.

Teşekkürlerimle.

Zuhal KOPARAN

Eylül,2024

ÖZET

ÇOCUK İZLEM MERKEZİNDE ÇALIŞAN ADLİ GÖRÜŞMECİLERİN ALAN DENEYİMLERİNİN ÇOCUK HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zühal Koparan
Yüksek Lisans Tezi
Disiplinlerarası İnsan Hakları Anabilim Dalı
İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Neşe Şahin Taşğın
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Bu çalışma, Türkiye'deki Çocuk İzlem Merkezlerinde (ÇİM) görev yapan adli görüşmecilerin alan deneyimlerinin, çocuk hakları perspektifinden kapsamlı bir değerlendirmesini sunmaktadır. Araştırma, çocuk istismarı ve ihmali gibi ciddi toplumsal sorunları, çocuk hakları bağlamında ele alarak, Çocuk İzlem Merkezlerinin bu sorunların çözümünde nasıl bir rol oynadığını incelemektedir. Tezde, çocuk istismarının çocuk haklarının ağır bir ihlali olduğu vurgulanmış ve bu ihlalin önlenmesi için adli süreçlerde çocuk dostu yaklaşımların önemine dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın temel amacı, Çocuk İzlem Merkezlerinde görev yapan adli görüşmecilerin, çocuk istismarı vakalarında nasıl bir tutum sergilediklerini ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaktır. Araştırma, adli görüşmecilerin çocuk haklarına ne kadar duyarlı olduklarını ve bu hakların korunmasında ne ölçüde başarılı olduklarını değerlendirmeyi hedeflemiştir. Bu amaç doğrultusunda, nitel araştırma yöntemi kullanılarak, adli görüşmecilerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Çalışma derinlemesine görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiş olup kartopu tekniği ile alanda çalışan adli görüşmecilere ulaşılmıştır. Veri analizi süreci, betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Bulgular, adli görüşmecilerin büyük bir kısmının, çocuk hakları konusunda yeterli bilgi ile donatılmış olmadıklarını ve bu durumun, adli görüşme süreçlerinde çeşitli zorluklara neden olduğunu göstermektedir. Görüşmecilerin çoğu, çocuk hakları eğitimine ihtiyaç duyduklarını belirtmiş ve bu eksikliğin, çocukların adli süreçlerde korunmasını zorlaştırdığını ifade etmiştir. Ayrıca, Çocuk İzlem Merkezlerinde uygulamada karşılaşılan standardizasyon eksiklikleri ve yönetmelik boşlukları da adli görüşmecilerin işlerini etkin bir şekilde yapmalarını engelleyen faktörler arasında yer almaktadır. Bir katılımcının *"İdare ile yaşadığımız sorunlar motivasyonumuzu olumsuz etkiliyor ve bu durumda yaptığımız görüşmelere yansıyor"* cevabı bu bulgunun doğruluğunu destekler niteliktedir.

Görüşmecilerin çocuk hakları eğitimine yönelik talepleri, bu eksikliğin giderilmesinin çocukların adli süreçlerde daha iyi korunmasını sağlayacağına işaret etmektedir. Ayrıca, Çocuk İzlem Merkezlerinde standardizasyonun sağlanması ve yönetmeliklerin güncellenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Çocuk İzlem Merkezlerinin çocuk hakları bağlamında işlevselliğinin artırılması ve adli görüşmecilerin çocuk haklarına dair bilinç düzeylerinin yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu öneriler, Türkiye'deki çocuk koruma sisteminin geliştirilmesine katkı sağlayacak ve çocukların adli süreçlerde maruz kalabilecekleri ikincil travmaların önlenmesine yardımcı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çocukla Adli Görüşme, Çocuk İstismarı, Çocuk Hakları, Çocuk İzlem Merkezi.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE FIELD EXPERIENCES OF FORENSIC INTERVIEWERS WORKING AT THE CHILD MONITORING CENTER FROM THE PERSPECTIVE OF CHILDREN'S RIGHTS

Zühal Koparan
Master Thesis
Interdisciplinary Department of Human Rights
Human Rights Master's Program with Thesis
Advisor: Assoc. Dr. Neşe Şahin Taşğın
Maltepe University Graduate Education Institute, 2024

This provides a comprehensive evaluation of the field experiences of forensic interviewers working Child Advocacy Centers (CIM) in Turkey, from the perspective of children’s rights. The research addresses serious societal issues, such as child abuse and neglect, within the framework of children's rights, and examines the role of Child Advocacy Centers in resolving these problems. The thesis emphasizes that child abuse is a severe violation of children's rights and underscores the importance of child-friendly approaches in judicial processes to prevent such violations.

The primary of the study is to to uncover the attitudes of forensic interviewers working in Child Advocacy Centers when dealing with cases of child abuse and to identify the challenges they face during these processes. The research aims to assess the extent to which forensic interviewers are sensitive to children's rights and how successful they are in protecting these rights. To achieve this, in-depth interviews were conducted with forensic interviewers using a qualitative research method, and the collected data were thoroughly analyzed.

The study aim of the study is to uncover the attitudes of forensic interviewers working in Child Advocacy Centers when dealing with cases of child abuse and to identify the challenges they face during these processes. The research aims to assess the extent to which forensic interviewers are sensitive to children's rights and how successful they are

in protecting these rights. To achieve this, in-depth interviews were conducted with forensic interviewers using a qualitative research method, and the collected data were thoroughly analyzed.

The primary aim of the study is to uncover the attitudes of forensic interviewers working in Child Advocacy Centers when dealing with cases of child abuse and to identify the challenges they face during these processes. The research aims to assess the extent to which forensic interviewers are sensitive to children's rights and how successful they are in protecting these rights. To achieve this, in-depth interviews were conducted with forensic interviewers using a qualitative research method, and the collected data were thoroughly analyzed.

The study was conducted using the in-depth interview technique, with forensic interviewers in the field reached through the snowball sampling method. The data analysis process was carried out using the descriptive analysis method.

Thie findgs reveal thar most forensic interviewers are not sufficiently equipped with knowledge about children's rights, leading to various challenges in the forensic interview process. Many interviewers expressed a need for education on children's rights, noting that this deficiency complicates the protection of children during judicial proceedings. Furthermore, the lack of standardization in practice and gaps in regulations in Child Advocacy Centers were identified as factors hindering the effective execution of their duties. One participant stated, *"The problems we experience with administration negatively affect our motivation, and this reflects on the interviews we conduct,"* supporting the accuracy of this finding.

The interviewers’ request for training on children's rights suggest that addressing this gap would enhance the protection of children during judicial processes. Additionally, it was concluded that standardization should be ensured in Child Advocacy Centers, and the regulations should be updated.

In conclusion, this study highlights the need to enhance the functionality of Child Advocacy Centers within the context of children's rights and to increase forensic interviewers' awareness of these rights. These recommendations will contribute to the

development of the child protection system in Turkey and help prevent the secondary traumas that children may face during judicial processes.

Keywords: Forensic Interview with Children, Child Abuse, Children's Rights, Child Monitoring Center

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR LİSTESİ xiv
KISALTMALAR xv
1.GİRİŞ 1
1.2 Araştırmanın Amacı 4
1.3 Araştırmanın Önemi 5
1.4 Araştırmanın Varsayımları 6
1.5 Araştırmanın Sınırlıkları 7
1.6 Tanımlar 8
2. ÇOCUK VE ÇOCUK İSTİSMARI 10
2.1. Çocuk 10
2.1.1. Çocuğun gelişimi 11
2.2 Çocuk İstismarı 13
2.2.1 Çocuğun cinsel istismarı 14
2.2.2. Çocuğun cinsel istismarında risk etmenleri 15
2.2.3 Cinsel istismarın kısa ve uzun vadeli etkileri 19
2.2.4 İstismar mağduru çocuk nasıl fark edilir? 22

2.2.5 Cinsel istismar mağduru çocuğa yaklaşım 24
2.2.6 Çocuk istismarının hukuki boyutu 26
2.2.7 Çocuk istismarına yönelik yasal düzenlemeler 28
2.2.8 Hukuki süreçler ve cezai yaptırımlar 29
3. ÇOCUKLA ADLİ GÖRÜŞME 31
3.1 Adli Görüşme Nedir? 31
3.2. Çocukla Adli Görüşmenin Ayırıcı Nitelikleri 32
3.3 Adli Görüşme Protokolleri 33
3.4 Çocukla Adli Görüşmede Kullanılan Yöntemler 35
3.5 Çocukla Adli Görüşmeyi Etkileyen Faktörler 37
3.6 Çocukla Adli Görüşmecinin Yetkinliğin Önemi 38
3.7 Adli Görüşmecinin Yetkinliğini Etkileyen Faktörler 40
3.7.2 Olumsuz faktörler 40
4. ÇOCUK HAKLARI 44
4.1 Çocukların Temel Hakları 45
4.1.1 Gelişme hakkı 45
4.1.2 Yaşama hakkı 46
4.1.3 Korunma hakkı 47
4.1.4 Çocuğun katılım hakkı 49
4.2 Çocuk Haklarının Tarihi 50
4.2.1 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi 50
4.2.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 51
4.2.3 Türk Çocuk Hakları Bildirisi 52

4.2.4 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989 54

4.2.5 Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 1996 55

4.2.6 Çocukların Cinsel Suistimal Ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konsey Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi) 56

4.3 Çocukla Adli Görüşmecilerin Çocuk Hakları Eğitimi 58

4.4 Çocukla Adli Görüşmecilerin Çocuk Hakları Bilgisinin Önemi 60

4.5. Çocuk Hakları Eğitimi Almayan Adli Görüşmecilerin Yaptığı Görüşmelerde Karşılaşılan Olumsuzluklar 62

5. YÖNTEM 64

5.1. Araştırma Modeli 65

5.2. Evren ve Örneklem 65

5.3. Verilerin Toplanması 66

5.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 68

6.BULGULAR VE YORUMLAR 69

6.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine Dair Veriler 69

6.2 Katılımcıların Eğitim ve Çalışma Yaşamına Dair Veriler 70

6.2.1 Eğitim ve sürekli mesleki gelişim 71

6.2.2 Çocuk izlem merkezlerinin çalışma koşulları ve işleyişine dair veriler 74

6.2.3 Sistemin işleyişinde sorunlar ve öneriler 82

6.3. Adli Görüşme Eğitiminin Yeterliliğine Dair Veriler 83

6.3.1 Eğitimde çocuk hakları bilgi düzeyi 83

6.3.2 Eğitim sürekliliğinin olmaması 85

6.3.4 Eğitimlerin teorik ağırlıklı olması 86

6.3.6 Adli görüşmelerde uygulanan yöntemler 87

6.4 Çocuklarla Yapılan Adli Görüşmenin Niteliğine Dair Veriler 90
6.4.1 Adli görüşmelerin iyi yönleri 92
6.4.2 Adli görüşmenin zayıf yönleri 94
6.4.3 Adli görüşmelere yönelik öneriler 95
6.5.2 Adli görüşme sürecinde çocuk hakların korunması 102
6.5.3Adli görüşme ve insan hakları bağlantısının kurulması 105
6.5.4 Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı çalışabilmeleri için ihtiyaçları 106
6.5.5. Adli görüşmecilerin ihtiyaçlarına ilişkin öneriler 108
7. SONUÇ ve ÖNERİLER 114
KAYNAKÇA 119
EKLER 138
Ek.1: Maltepe Üniversitesi Etik Kurul Kararı 138
Ek.2: Derinlemesine Görüşme Soruları 139
ÖZ GEÇMİŞ 141

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri..... 67

KISALTMALAR

ÇİM : Çocuk İzlem Merkezi

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

ÇHS : Çocuk Hakları Sözleşmesi

ÇİM : Çocuk İzlem Merkezi

SB : Sağlık Bakanlığı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Zekâ düzeyi : Stanford Binet testi ile ölçülen zekâ puanı

1.GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Çocuk istismarı ve ihmali; çocuğun anne, baba, bakmakla yükümlü bir kişi veya bir yabancı tarafından çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini engelleyen veya kısıtlayan eylemler olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün yapmış olduğu tanıma göre ise "çocuğun sağlığını, fizik gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek, yapılan davranışlar çocuk istismarı" olarak kabul edilmiştir (World Health Organization, 1985).

"Çocuğun cinsel istismarı yetişkin bir kişinin çocuğu cinsel doyumu için kötüye kullanmasıdır" (Polat, 2019, s. 99). H. Kempe çocuğun cinsel istismarını, 'olgunlaşmamış çocukların anlamadan ve kendileri istemeden cinsel ilişkide kullanılmalarıdır' şeklinde tanımlamıştır (akt. Polat, 2019, s. 99). Bu, cinsel ilişki, uygunsuz cinsel içerikli dokunma veya cinsel birleşme ya da pornografiye maruz bırakma şeklinde olabilir. Yapılan çalışmalar bu tür taciz olaylarının büyük oranda gizli kaldığını, çünkü çocuğun korktuğunu, tehdit altında olduğunu, insanların kendisine inanmayacakları düşüncesinin olduğunu göstermektedir. İstismarın çocuklar üzerinde kısa süreli ve uzun süreli etkileri olduğu bilinmektedir. Güvende olmadığını, istenmediğini ve sevilmediğini hisseden mağdur çocuklar, sağlıklı bir kişilik gelişimi gösteremeyebilir ve bu durum akademik başarılarının düşmesine yol açabilir. Tüm bu nedenler dikkate alındığında çocuk ihmal ve istismarı vakalarında çocukların temel haklarının birden fazlasının ihlal edildiği, aynı zamanda da haklara erişiminin kısıtlandığı açıktır. Çocuğun cinsel istismarının toplumdan topluma değişen farklı tanımlamaları olsa da çocukları ve çocuk haklarını koruyabilmek adına çocuğa zarar veren bu durumları suç olarak kabul eden ortak bir düzenleme yapılmıştır. Nitekim 193 ülke tarafından onaylanan Türkiye'nin de 1990 yılında imzalamış olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 19. Maddesi, "Bu Sözleşme 'ye Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü

muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar." yükümlüğünü vurgulamaktadır. Söz konusu sözleşmede çocuk hakları; yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılım hakları şeklinde sınıflandırılmaktadır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun çeşitli maddelerinde de çocuğun cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında istismar mağduru çocukların yasal bildirimi gerçekleştiği andan itibaren yasal işlemlerin yürütülebilmesi adına bir süreç başlamaktadır. Bu süreçte mağdur durumda olan çocukların, kolluk kuvvetleri, adli makamlar ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmeye tabi tutulması, çocuğun yaşadığı olayı tekrar tekrar anlatmak zorunda kalmasına ve gizliliğin yeterince sağlanamamasına neden olmaktadır. İlgili kurumlarda çocuklarla görüşme yapan kişilerin bu alanda uzman olmamaları ve görüşme sırasında çocuğun ruhsal durumunu gözetebilecek yetkinliğe sahip olmalarını sağlayacak bir eğitim sürecinden geçmemiş olmaları, çocuğun yaşadığı travmanın daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Yukarıda belirtilen önemli hususlar göz önünde bulundurularak; istismara maruz kalan çocuklara daha bilinçli ve etkin bir biçimde müdahale edebilmek, bu çocukların sekonder travmaya maruz kalmasını önlemek, adli ve tıbbi işlemlerin eğitimli kişiler tarafından yapılmasını sağlamak ve tüm bu işlemlerin tek merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla, Sağlık Bakanlığı'na (SB) bağlı hastaneler ve kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığı tarafından koordine edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir (SB, 2012/20 Sayılı Genelge). Merkezlerde görev alacak personellerin Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen 'Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitimini' başarı ile tamamladıktan sonra merkeze görevlendirmesi gerçekleştirilmektedir. Adli Görüşme eğitim programının amacı; çocukla (0-18) görüşme sürecinde görev yapacak personele görevlerinin gerektirdiği yeterliliği kazandırmaktır.

Çocuk İzlem Merkezleri Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir hastane bünyesinde, dışarıdan bakıldığında ayırt edici bir tabelası olmayan, mümkünse hastaneden bağımsız bir girişi olan, çocuğun tüm adli ve tıbbi ihtiyaçlarını karşılar biçimde düzenlenmiş çocuk dostu bir alan oluşturacak şekilde planlanmıştır. Çocuk İzlem Merkezine savcılık talimatı

alındıktan sonra kolluk kuvvetleri eşliğinde gelen çocuk adli görüşmeci tarafından karşılanır. Sekretarya tarafından kayıt işlemleri tamamlanırken, adli görüşmeci, çocukla tanışmak ve onu adli görüşmeye hazırlamak amacıyla ön görüşme gerçekleştirir. Ön görüşme adli bir görüşme olmayıp çocuk ile tanışmayı ve çocuğu rahatlatarak adli görüşmeye hazırlamayı içermelidir. Ancak uygulamada meslek elemanlarının ön görüşmede çocuklardan olaya ilişkin bilgi aldıkları bilinmektedir. Ön görüşmede adli olaya ilişkin bilgi almak çocuğun tek sefer dinlenmesi usulüne aykırıdır.

Herhangi bir suçtan zarar görmüş, suça tanıklık etmiş veya başka nedenlerle adli sistemle karşılaşmış çocuklarla iletişim kurarken, yaşları ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulmalı ve ihtiyaçları doğrultusunda bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu tür bir yaklaşım, çocukların adalet süreci içinde tekrar mağdur olmalarını önlemek açısından büyük önem taşır (Ziyalar, 2020, s. 70). Soruşturma evresi başladığında çocuktan alınan ilk bilgiler sürecin nasıl devam edeceğinin belirleyicisi olmaktadır. Bu süreçte alınan ifade ve toplanan deliller suçun doğru değerlendirilmesi ve çocuğun yüksek yararı adına önemlidir. Çocuğu ve çocuğun haklarını koruyabilmek adına bu sürecin hassasiyetle yönetilmesi önem kazanmaktadır.

Adli görüşmecilerin çoğu, nitelikli bir görüşme yapma konusunda eğitim alsalar da, mükemmel bir görüşme her zaman mümkün değildir. Özellikle, eğitim müfredatında 'Çocuk Hakları' başlığının yer almaması, görüşmecilerin çocukların hakları konusunda yeterli bilgi ve beceri ile donatılmadıkları izlenimini yaratmakta ve bu nedenle yapılan görüşmelerin eksiksiz olmadığı görüşünü desteklemektedir.

Çocuk İzlem Merkezlerinin işleyiş usul ve esasları ile ilgili halen bir yönetmelik mevcut değildir. Tüm süreç Başbakanlık Genelgesi ile yürütülmektedir. Yönetmeliğin olmaması alanda bazı problemler yaratmaktadır. Bunlardan en önemlisi Çocuk İzlem Merkezlerinin bir standardizasyonunun olmaması ve merkezler arasında işleyiş farklılıklarının olmasıdır. Çocuk İzlem Merkezlerinin kurulumunu ve işleyişini düzenleyecek bir yönetmeliğin oluşturulması, hem Çocuk İzlem Merkezinde görev yapan personellerin görev tanımı ve sorumlulukları konusunda hem de iller ve merkezler arası farklılıklar yaşanmasının önüne geçilmesi aynı zamanda da paydaş kurumların rol ve sorumluluklarının daha net bir biçimde belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın temel sorunu uygulamada ÇİM'lerde gözlenen eksikliklerdir. ÇİM'lerde görev yapan adli görüşmecilerin (sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişim uzmanı ve psikiyatri yüksek lisansına sahip hemşire) lisans eğitimine ek olarak Çocuklarla Adli Görüşme Sertifika Eğitimi almış olsalar da yapmakta oldukları görüşmelerde bazı eksiklikler olduğu düşünülmektedir. Sözü edilen eksiklikler görüşmenin niteliğiyle ilgili olduğu kadar çocuğun sonraki yaşamının planlanması ve temel haklarına erişiminin eksiksiz sağlanmasıyla ilgili de olabilmektedir. Çocukların haklarını korumaya yönelik bir yapılanma olarak değerlendirilebilecek ÇİM'de görev yapacakların eğitim müfredatında 'çocuk hakları' başlığının yer almaması sorunların bir başka boyutudur. Travma mağduru çocuk, hakları bir şekilde ihlal edilmiş çocuk demektir. Başka bir deyişle çocuğun herhangi bir biçimde ihmal ve istismara maruz kalması bir taraftan çocuğun bazı insan haklarının ihlal edildiği, diğer taraftan ise başka insan haklarının da korunmasının risk altında olduğunu gösteren durumdur. Bu nedenle, ÇİM'lerde görev yapan adli görüşmecilerin genel olarak insan hakları ve çocuk hakları hususunda yeterli bilgi ve düşünme biçimine sahip olması, çocukların haklarına ulaşabilmesi ve korunmasını sağlamak konusunda önemli rol sahibi olduğunun bilincinde olması ve bu sorumluluğu kendisinde hissediyor olması ve yapılan adli görüşmeleri bu perspektifinden yapabiliyor olmaları gerektirmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Mağdur Hakları İnceleme Raporu'na göre, Çocuk İzlem Merkezlerinin kuruluş amacı, "Cinsel istismara maruz kalan çocukların ikincil travmalarını önlemek, travmanın etkilerini hafifletmek, tüm adli, tıbbi ve sosyal işlemleri tek seferde ve tek merkezde gerçekleştirmek, aile ile görüşerek riskleri belirlemek, danışmanlık hizmeti sunmak ve uygun bir ortam sağlanana kadar çocuğun barınma, korunma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak" şeklinde ifade edilmektedir. Ancak uygulamada ÇİM'lerin bu amacı gerçekleştirme konusunda eksiklikleri olduğu düşünülmektedir. Sözü edilen eksikliklerden birinin de yapılmakta olan çalışmaların çocuğun insan haklarının korunmasıyla ilgisinin açıkça kurulamıyor olması olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmayla, ÇİM'lerde görev yapan adli görüşmecilerin yaptıkları görüşmelerin

niteliğine ilişkin değerlendirmelerinin ve yine yaptıkları işin insan hakları ve çocuk haklarının korunmasıyla ilgisinin farkında olup olmadıklarının ve uygulanan sistemin amacına uygun işleyebilmesi adına deneyim, görüş ve önerilerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Bu genel amaç çerçevesinde yapılacak olan araştırmada adli görüşmecilerin çalışma deneyimlerinden yola çıkarak alt amaçlarda şu sorulara yanıt aranacaktır;

1) Adli görüşmeciler, yaptıkları görüşmenin niteliği konusunda ne düşünüyorlar?

2) Adli görüşmeciler, sistemin işleyişinde ne tür sorunlar görüyorlar?

3) Adli görüşmecilerin sistemin daha iyi işlemesine dair önerileri neler?

4) Adli görüşmeciler, yaptıkları işin çocuğun insan haklarını korumakla ilgisini nasıl kuruyorlar?

5) Adli görüşmeciler işlerini çocuk haklarını korumak perspektifinden yapabilmek için nelere ihtiyaç duyuyorlar?

1.3 Araştırmanın Önemi

İstismarın farklı biçimleri arasında fark edilmesi en zor olanın cinsel istismar olduğu ifade edilmektedir. Farklı nedenlerden dolayı baskılanmaya çalışılan ya da görmezden gelinen, aradığı desteği bulamayan istismar mağduru çocukla bire bir ilişkide bulunan adli görüşmecinin tutum ve davranışlarının, bilgi ve donanımının çocuktan doğru bilgi alabilmek ve sonraki yaşamına şekil verebilmek adına önemli olduğu açıktır. Bu nedenle, çocukla yapılan görüşmenin niteliği fazlasıyla önem arz etmektedir. Tipik bir çocuk hakları ihlali olan çocuk istismarı vakalarına insan ve çocuk hakları perspektifinden bakabilmek bu nedenle çok önemlidir.

Bu çalışmanın önemi, çocuk istismarı ve ihmalinin çocuklar üzerindeki ciddi etkilerini anlamak ve oluşan etkileri en aza indirmek amacıyla, adli görüşmelerin niteliğini artırmak için atılması gereken adımları belirlemeye yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk istismarı, özellikle cinsel istismar, açığa çıkması en zor ve en az rapor edilen

istismar türlerinden biridir. Bu durum, mağdurların gerekli desteği bulamamasına ve istismarın devam etmesine yol açmaktadır.

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM), çocukların ikincil travmasını önlemek ve adli süreçlerin çocuk dostu bir yaklaşımla yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulmuş olup, bu merkezlerde yapılan çalışmaların etkinliği ve çocuk haklarına uygunluğu büyük önem arz etmektedir. Ancak, uygulamada ÇİM'lerin kuruluş amacını tam anlamıyla yerine getiremediği ve yapılan çalışmaların çocuk haklarıyla olan bağlantısının açıkça kurulamadığı gözlemlenmiştir. Adli görüşmecilerin eğitimi, yetkinlikleri ve deneyimlerinin, çocuk haklarını koruma perspektifinden değerlendirilmesi bu alandaki çalışmalara katkıda bulunacaktır.

Çocuk İzlem Merkezlerinde görev yapan adli görüşmecilerle ilgili gerçekleştirilen nitelik çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Çocuk İzlem Merkezlerinde (ÇİM) görev yapan adli görüşmecilerin iş deneyimlerini, çocuk haklarına yönelik farkındalıklarını ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları incelemektir. Adli görüşmecilerin deneyimlerinden yola çıkarak, sistemin daha iyi işlemesi için önerilerde bulunulması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, çocuk haklarının korunması ve çocukların adli süreçlerdeki deneyimlerinin iyileştirilmesi amacıyla, adli görüşmecilerin eğitim programlarının yeniden değerlendirilmesi ve güncellenmesi önem arz etmektedir.

Alanda yaşanan sorunların görünür olmasında ve giderilmesinde alanda aktif bir biçimde çalışanların yaşam deneyimleri önemlidir. Bu çalışmanın uygulamada gözlenen eksikliklerin giderilmesine, literatüre ve özellikle de Sağlık Bakanlığı tarafından yürütüldüğü bilinen Yönetmelik çalışmasına ve adli görüşmecilere verilen Çocukla Adli Görüşme Eğitiminin ‘çocuk hakları’ çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesine katkısı olacağı düşünülmektedir. Çocuk haklarını koruma perspektifinden bir yaklaşımın benimsenmesi, çocukların adli süreçlerde korunmasını ve haklarına erişimini sağlamak açısından oldukça önemlidir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Çocuk İzlem Merkezlerinin ve bu merkezlerde görev yapan adli görüşmecilerin sayısındaki artışa rağmen, bu alanda nitel yöntemle yapılan çalışmaların sınırlı olduğu

gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan adli görüşmecilerin, düşüncelerini, deneyimlerini ve görüşlerini samimiyetle paylaşacakları varsayılmıştır. Bu, araştırmanın güvenilir ve derinlemesine veri elde edebilmesi açısından kritik bir varsayımdır. Araştırmanın diğer varsayımları şöyle sıralanabilir:

- Veri Kalitesi ve Güvenirliği: Adli görüşmecilerin içtenlikle ve samimi bir şekilde paylaşımda bulunmaları, elde edilen verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırır. Görüşmeciler, gerçek deneyimlerini ve düşüncelerini paylaştıklarında, araştırma daha kapsamlı ve doğru sonuçlar üretebilir (Smith, 2020, s.50-65).
- Detaylı ve Kapsamlı Analiz: İçten paylaşımlar, araştırmacının daha detaylı ve kapsamlı bir analiz yapmasına olanak tanır. Görüşmecilerin gerçek deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklara getirdikleri çözümler hakkında daha fazla bilgi.
- Politika ve Uygulama Önerileri: İçten paylaşımlar, politika yapıcılar ve uygulayıcılar için daha etkili ve uygulanabilir öneriler geliştirilmesine yardımcı olur.
- Araştırmada kullanılacak olan derinlemesine görüşme tekniği gereken verileri toplayabilmek adına uygun bir araçtır.

1.5 Araştırmanın Sınırlıkları

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır:

1. Coğrafi Sınırlılık: Çalışma sadece İstanbul ilinde yüz yüze yürütülebilecektir. Şehir dışında olan adli görüşmecilere online platformdan ulaşım sağlanacaktır. Bu, İstanbul dışındaki bölgelerdeki uygulamaların ve deneyimlerin göz ardı edilmesine neden olabilir.

2. Deneyimlerin Şeffaf Paylaşımı: Araştırma kapsamında görüşme yapılacak olan ve alanda görev alan adli görüşmecilerin bağlı oldukları kuruluş nedeniyle deneyimlerini şeffaf bir şekilde paylaşmak istemeyebilecekleri durumlar olabilir. Bu, elde edilen verilerin tam anlamıyla gerçeği yansıtamamasına sebep olabilir.

3. Zaman Sınırlaması: Araştırma, yüksek lisans bitirme tez süresi ile sınırlıdır. Bu süre zarfında ulaşılan bilgi ve bulgular ile sınırlıdır. Daha uzun bir süre zarfında farklı veya daha derinlemesine sonuçlar elde edilebilirdi.

4. Katılımcı Sayısı ve Çeşitliliği: Çalışmanın örneklem büyüklüğü ve çeşitliliği, elde edilen bulguların genellenebilirliğini etkileyebilir.

5. Metodolojik Sınırlılıklar: Derinlemesine görüşme tekniği, görüşmecilerin subjektif algılarına dayalı veri toplar. Bu, elde edilen verilerin nesnelliğini sınırlayabilir ve sonuçların yorumlanmasında öznelliğe yol açabilir.

1.6 Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan genel tanımlar şunlardır:

Çocuğun cinsel istismarı: Bir çocuğun rızası olmadan cinsel faaliyetlere zorlanması veya bu tür faaliyetlere dahil edilmesi olarak tanımlanır. Bu durum, çocuğun duygusal ve fiziksel yönden sağlığının ciddi şekilde olumsuz etkiler. Bu durum, Dünya Sağlık Örgütü tarafından, olgunlaşmamış çocukların farkında olmadan ve istemeden cinsel ilişki amaçlı olarak kullanılmaları şeklinde açıklanmaktadır (akt. Polat, 2019; World Health Organization, 2020, s. 67). Çocuk cinsel istismarı, uygunsuz cinsel içerikli dokunmalar, cinsel ilişkiye zorlama veya pornografi izletme gibi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir (World Health Organization, 2020).

Adli Görüşme: Herhangi bir nedenle adli sistemle karşılaşan çocuklar, tercihlerini, yaşadıkları olayları veya durumları görevlilere açıklamak zorunda kalmaktadır. Adli sistemde görev yapan savcılar, hakimler, polisler, sosyal hizmet uzmanları ve bilirkişilerin, sistemin gereği olarak çocukla gerçekleştirdikleri görüşmelere "adli görüşme" denir (Ziyalar, 2020, s. 69).

Çocukla Adli Görüşmeci: Çocukla adli görüşmeyi gerçekleştiren kişi, görüşmeyi çocuğun yaşına, gelişim düzeyine ve psikolojik durumuna uygun şekilde planlama yeteneğine sahip olan, çocuğun yaşadığı travmanın etkilerini göz önünde bulundurarak görüşmeyi yöneten ve bu süreçte çocuğun zarar görmesini en üst düzeyde önleyebilme becerisine sahip uzmanı ifade etmektedir (Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Standartları, 2017).

Çocuk Hakları: Çocuk hakları, çocukların zarar görmekten korunmasını, duygusal ve fiziksel olarak sağlıklı bir şekilde gelişmelerini, sağlık, barınma ve eğitim gibi temel

ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlar (Nelken, 1998, s. 34). Nelken (1998) tarafından yapılan çalışmada, çocukların bu haklarının korunmasının onların sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri adına kritik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Çocuk İzlem Merkezi: Cinsel istismar şüphesi taşıyan çocukların beyanlarının alınması, muayenelerinin yapılması, aile görüşmelerinin gerçekleştirilmesi ve raporların hazırlanması için gerekli tüm personel ve ekipmanın yer aldığı, işlemlerin her aşamasında çocuğun en yüksek yararının gözetildiği merkezdir (Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Standartları, 2017).

2. ÇOCUK VE ÇOCUK İSTİSMARI

2.1. Çocuk

Çocukluk döllenme ile başlayan ve ergenliğin bitimine kadar devam eden yaşam sürecidir (Santrock, 2015, s. 6). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 1. maddesinde, çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her bireyin çocuk sayılacağı belirtilmektedir. Her çocuğun bu süreci sağlıklı ve güvenli bir şekilde geçirme hakkı vardır.

Doğa, hayvanı, kendisini yaşatacak her türlü araçlarla, hatta hazır yeteneklerle donatmıştır. Çünkü hayvana yaşaması için gerekli olan her şeyi içgüdüleri sağlamaktadır. Oysa insan var olan aklını kullanmak zorundadır; insanda içgüdü yoktur. Bu nedenle insan kendi davranışlarını planlamak ve yönetmek durumundadır. Fakat ham yeteneklerle dünyaya gelen insan yavrusu, dünyaya gelir gelmez, bunu yapacak bir durumda değildir; bundan dolayı onun hayatının başkaları tarafından korunması gerekir (Mengüşoğlu, 1971, s.68). İnsan çocukluğu uzun süren, sürekli bir bakıma ve korunmaya gereksinim gösteren bir süreçtir. Çocuklar bu süreçte bakım veren bir yetişkine gereksinim duyarlar. Bu yetişkinin, anne-baba olması çocuğun psiko-sosyal gelişimini sağlıklı tamamlaması adına önem taşımaktadır. Bowlby'nin (1982) çalışmalarına göre, güvenli bağlanma geliştiren çocuklar genellikle yüksek özgüven, sosyal becerilerde üstünlük ve duygusal esneklik sergilerler (s. 201). Buna karşılık, güvenli bağlanma gerçekleşmeyen çocuklarda kaçıngan, kaygılı/dirençli ve düzensiz bağlanma türlerine bağlı olarak çeşitli davranış problemleri gözlemlenir (Bowlby, 1982, s. 202-204). Bugün, çocukluk ve çocukla ilgili izleri sınırlı da olsa bilmekle birlikte, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana hem çocuk hem de çocukluk, kültürel devamlılığını sürdürmüştür (Şirin, 2019, s. 103-116).

Çocuklar üzerine yapılan araştırmalar, *"çocukluk kavramının belli bir zaman veya topluma özgü tek bir tanımı olmadığını; aynı zaman diliminde, hatta aynı toplum içinde farklı ve çelişkili çocukluk anlayışlarının bir arada var olabileceğini"* ortaya koymuştur (Tan, 1994, s. 25-26). Luther ise, "toplum, sağlam üyelerini nasıl ki mızrak ve tüfek taşıyıp savaşmaya zorlayabiliyorsa, çocuklarını da okula göndermeye zorlamalıdır"

demektedir. Bunun yanında mağdur çocuk tanımlamasını da yapmamız gerekir. ‘Mağdur’ dediğimiz zaman ilk akla gelen herhangi birisi tarafından bir suç eyleminden etkilenen kişi akla gelmektedir. Mağdur, işlenen bir suçtan etkilenen, bu suçtan zarar gören ve bunun fiziksel ve/veya ruhsal etkilerini kısa ya da uzun vadede yaşayan kişidir (Polat, 2020, s. 49). Bu mağdurlar arasında çocuklar da yer alabilmektedir.

2.1.1. Çocuğun gelişimi

Çocukluk genel olarak 0-18 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir. Ancak Yörükoğlu, çocukluğun oyun ve öğrenim yıllarının tamamını kapsadığını be bu açıdan değerlendirildiğindebu yaş aralığının üst sınırının 12-25 olarak değişkenlik gösterebileceğini belirtmektedir (2007).

Çocukluk, bireyin doğumdan ergenliğe kadar geçen dönemi kapsayan, fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimin yoğun olduğu bir süreçtir. Topçu, bu dönemin, bireyin kişilik gelişimi, sosyal beceriler kazanması ve temel yaşam becerilerini öğrenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir olduğuna dikkat çekmektedir (2009). Çocukluk, insan yaşamının doğal ve değişmez bir evresi olup, sosyo-kültürel faktörler çerçevesinde farklılıklar gösterebilir (Santrock, 2015, s. 22). Rousseau, *Emile* adlı eserinde çocukluğun ilk üç yılını içgüdü dönemi, dört ile on iki yaş arasını duygular dönemi ve ergenlik dönemini ise düşünceler dönemi olarak tanımlar. Ayrıca, "*Yaratıcının ellerinden çıktığında her şey iyidir, ancak insanın ellerinde her şey bozulur*" ifadesini kullanır (Rousseau, 1762, akt. Şirin, 2019, s. 103-116).

Genel olarak evde ebeveyn ile başlayan gelişim çocuğun okul yaşamı ile devam eder. Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılayan yetişkin ile çocuk arasında bir bağ gelişmektedir. Bu bağın ne kadar kuvvetli olduğunun belirleyicisi ise çocuğun ihtiyaçlarının yeteri kadar karşılanıp karşılanmadığıdır. Bebeğin ya da çocuğun hem kişisel tatmin sağladığı hem de hazzı yaşadığı annesi ile sıcak, yakın ve sürekli devam eden bir ilişkisinin olması, çocuğun ruh sağlığı için gerekli ve önemlidir (Bowlby, 2013, s. 27). Çünkü erken yaşta kurulan bu bağ ve etkileşim çocuğun bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çocuklar bakım veren ile kurduğu bu bağ sayesinde ileriki yaşamında kuracağı ailesel, sosyal ya da duygusal ilişkilerini düzenleyebilir. Bowlby, küçük bir çocuğun annesinin sevgisine ve varlığına duyduğu özlemin, yiyecek ihtiyacı kadar güçlü

olduğunu, bu sevgi eksikliğinin ise çocuğun büyük bir kayıp ve öfke duygusu yaşamasına yol açabileceğini öne sürmektedir.

Çocukluk dönemindeki aşamaların sağlıklı ilerlemesi, bireyin hem fiziksel hem de psikolojik gelişimi açısından kritik öneme sahiptir. Çocukluk dönemi sadece doğum ile yetişkinlik arasındaki süreç değil özel bir dönemdir ve çocukların büyüyüp gelişebilmeleri için ellerinde tek fırsat vardır (Akyüz, 2000, s. 7). Bu süreçte yaşanan deneyimler ve elde edilen kazanımlar, bireyin tüm yaşamını etkileyebilir. Bu aşamaların sağlıklı ilerlemesinin önemli olduğu bazı açılar şöyle sıralanabilir:

1. Fiziksel Gelişim: Çocukluk döneminde yeterli beslenme, uyku ve fiziksel aktivite, çocuğun bedensel sağlığını ve büyümesini doğrudan etkiler. Fiziksel sağlık, genel sağlığın temel taşıdır ve yaşam boyu süren etkileri vardır (Santrock, 2015, s. 211). Çocuğun fiziksel yönden gelişim hızı, sosyo-ekonomik koşullardan ve beslenme şekillerinden etkilenmektedir (Yavuzer, 2007, s. 52). Çocuklar ile çalışan uzmanların çocuğun gelişim süreçlerine hakim olması, olağan dışı bir durumu fark edebilmeleri adına önemlidir.

2. Bilişsel Gelişim: Erken çocukluk döneminde beyin hızla gelişir ve bu dönemde elde edilen bilişsel beceriler, gelecekteki öğrenme ve problem çözme yeteneklerini şekillendirir. Bilişsel gelişim, dil gelişimi, mantık ve matematiksel beceriler gibi alanlarda önemli rol oynar (Piaget, 1952). Bilişsel gelişim de fiziksel gelişim de farklı faktörlerden etkilenmektedir. Her çocuğun bilişsel gelişimi çevresel faktörler nedeni ile farklı hızda ilerleyebilmektedir. Çocukluk döneminin ilk yıllarında, keşfetmenin yanı sıra icat etmeye ve yeni materyaller türetmeye başlarken çocukluğun son evrelerinde mantıksal düşünme başlar, aynı zamanda problemleri çözme becerilerinin önemli ölçüde değiştiği görülür (Yavuzer, 2007, s. 62, s. 115).

3. Sosyal ve Duygusal Gelişim: Çocukluk döneminde sosyal beceriler ve duygusal zeka gelişir. Bu süreçte çocuklar, empati kurma, duygularını ifade etme ve başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurma yeteneklerini geliştirirler. Sağlıklı sosyal ve duygusal gelişim, bireyin ruh sağlığı ve sosyal ilişkilerinde başarılı olmasının temelidir (Erikson, 1963).

4. Davranışsal Gelişim: Çocukluk döneminde disiplin ve davranış yönetimi, bireyin gelecekteki davranışsal düzenini etkiler. Olumlu davranışsal modeller ve tutarlı disiplin, sağlıklı davranış alışkanlıklarının oluşmasını sağlar (Bandura, 1977, s. 127). Çocukların öğrendiği ve geliştirdiği davranışsal becerileri ilerleyen yaşlarında bireyler arasındaki ilişkiyi etkiler. Davranışsal gelişimi sağlıklı ilerleyen çocuklar genellikle sorumluluk üstlenebilir bunun yanında sosyal çevresi ile uyum sağlama davranışı gösterebilir ve girdiği ortamlarda lider rolü üstlenebilir (Yavuzer, 2007, s. 116).

Sonuç olarak, çocukluk dönemi, bireyin tüm yaşamını şekillendiren kritik bir gelişim sürecidir ve bu süreçte yaşanan deneyimler, bireyin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkiler. Bu dönemde çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmesi için ihtiyaç duydukları fiziksel bakım, duygusal destek ve bilişsel uyarımların sağlanması, onların gelecekteki başarılarını ve ruhsal sağlığını belirlemede temel rol oynar (Santrock, 2015, s. 211). Çocuğun bu süreçte kurduğu güvenli bağlar ve aldığı olumlu davranış modelleri, onun sosyal becerilerinin, empati yeteneğinin ve sağlıklı ilişkiler kurma kapasitesinin gelişmesine katkıda bulunur (Bowlby, 2013, s. 27; Erikson, 1963). Bu bağlamda, çocukluk döneminin her aşamasının titizlikle desteklenmesi, bireyin hem fiziksel hem de psikolojik yönden sağlığını uzun vadede olumlu yönde etkileyen bir faktör olarak ön plandadır (Santrock, 2015, s. 358).

2.2 Çocuk İstismarı

Çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismarın tam olarak başlangıç tarihi bilinmemekle birlikte her zaman insanlığın en önemli problemlerinden birisi olarak kabul görmektedir. Çalışkan ve Sağlam'ın yaptığı çalışma, dünya genelinde kadınların %10-40'ının, erkeklerin ise %5-20'sinin çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kaldığını bildirmektedir (aktaran Çalış, 2019, s. 206). Bu kabul, bilim insanlarını çocuk istismarının ne olduğunu tanımlamaya götürmektedir. Çocuk istismarı ile mücadele etmek için bu tanımlamalardan ve istismarın sıklığından haberdar olmak önemlidir.

Çocuk istismarı, Dünya Sağlık Örgütü'ne (1985) göre, bir yetişkinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak gerçekleştirdiği ve çocuğun sağlığı ile psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı yalnızca çocuğu

değil tüm toplumu etkileyen, tıbbi, hukuki ve psikososyal boyutları açısından farklı sorunları barındıran önemli bir problemdir. Önceden çok fazla gündeme getirilmeyen bir konu iken, günümüzde Türkiye de dahil olmak üzere tüm dünya ülkelerinin mücadele ettiği çok boyutlu bir sorun haline gelmiştir. Cinsel şiddet bir halk sağlığı sorunudur ve birçok ülkede sorunun önlenmesine yönelik yapılan çalışmalar gelişmekte olan bir alandır (Krug ve ark., 2002, s. 1083-1088).

Çocuk istismarı aynı zamanda, çocuğun ebeveyni, bakımını üstlenen kişiler veya yabancılar tarafından gerçekleştirilen, çocuğa zarar veren ve çocuğun gelişimini engelleyen her türlü kötü muamele olarak nitelendirilmektedir. Çocukluk dönemindeki istismar türleri fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal şeklinde olabilmektedir (Finkelhor, Ormrod, Turner ve Hamby, 2007, s. 7-26)

2.2.1 Çocuğun cinsel istismarı

Cinsel istismar, bir çocuğun cinsel fayda sağlama amacıyla kullanıldığı eylemleri ifade eder. Bu eylemler, bir yetişkin tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, kendisinden yaşça büyük bir çocuk tarafından da yapılabilir. Çocuk istismarı, çocuğun fiziksel ve duygusal sağlığı üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakır ve çocukların temel haklarını ciddi şekilde ihlal eder (Webb, 2020, s. 400).

"Çocukluk döneminde maruz kalınan cinsel istismar, mağdurun ilerleyen yaşlarda zarar verici davranışlar geliştirmesine yol açarak, normal kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir ve bu süreci saptırabilir" (Levenkron, 2013, s. 15). Levenkron, cinsel istismardan etkilenen bir çocuğun mağdur olduğunu ve maruz kaldığı eylem nedeni ile acı verecek sonuçlar deneyimleyeceğini, bir güvenlik hissi sağlamak için gerçek ve hayali düzlemde çeşitli savunmalar geliştireceğini ya da başına gelenlere karşı kayıtsızlık ve duygusal yönden uyuşukluk hissi üretmeye çalışacağını belirtmektedir.

Çocuk istismarı, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel veya psikolojik açıdan zarar görmesine neden olan bir dizi olumsuz davranışı kapsar. Bu tür davranışlar, genellikle çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmayan biçimlerde ortaya çıkar. İstismar genellikle bir yetişkin veya güç pozisyonunda olan birinin, çocuğun güvenini kötüye kullanmasıyla gerçekleşir ve bu durum çocuğun sağlığı, güvenliği ve duygusal refahını

tehlikeye atar (Polat, 2019, s. 123). Finkelhor ve diğerleri (2007) *poly-victimizasyon* kavramını tanımlayarak çocuk istismarının çeşitli formlarının çocuklar üzerindeki etkilerini ele almışlardır. Poly-victimizasyon, çocuğun birden fazla istismara maruz kalması durumunu ifade eder ve cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal gibi çeşitli formları içerebilir. Bu nedenle, çocuk istismarıyla ilgili olarak yalnızca cinsel istismarın değil, diğer türlerin de göz önünde bulundurulması önemlidir (Finkelhor, Ormrod, Turner ve Hamby, 2007, s. 7-26).

Pereda ve diğerleri (2009), toplum ve öğrenci örneklemleri üzerinde gerçekleştirdikleri meta-analizde, cinsel istismarın yaygınlığını incelemişlerdir. Meta-analizin sonuçları, çocukların cinsel istismara maruz kalma oranının kayda değer derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, cinsel istismarın ciddi bir toplumsal sorun olduğunu ve dikkatle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Pereda, Guilera, Forns ve Gómez-Benito, 2009, s. 328-338).

2.2.2. Çocuğun cinsel istismarında risk etmenleri

Çocuğun cinsel istismarında risk etmenleri, çeşitli bireysel, ailevi ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Bu etmenlerin doğru bir şekilde belirlenmesi, koruyucu önlemler alınması ve etkin müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıda bu risk etmenlerinden bazıları detaylandırılmaktadır:

2.2.2.1 Ailevi risk etmenleri

Çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri, içinde bulundukları aile ortamı ve aile kaynaklı risk faktörleriyle yakından ilişkilidir. Yapılan çalışmalar çocuğun ihmali ve istismari konusunda aile faktörünün oldukça etkili olduğunu ve ebeveynlerde bulunan stres faktörünün çocuğun ihmale ve istismarına zemin hazırlayabildiğini göstermektedir (Aktay, 2020, s. 169-184). Bu bölümde, söz konusu ailevi risk faktörlerinin çocuklar üzerindeki potansiyel zararları ele alınacak ve bu tür etmenlerin çocukların istismar ve ihmale karşı savunmasızlığını nasıl artırdığı incelenecektir. Çocukların güvenli ve destekleyici bir aile ortamında büyümesinin, onların gelecekteki yaşam kaliteleri açısından taşıdığı önemin altı çizilecektir.

a. Aile İçi Şiddet: Aile içinde gerçekleşen şiddet, çocuklar üzerinde hem fiziksel hem de duygusal olarak yıkıcı etkiler yaratabilir. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar, kendilerini güvende hissetmemekte ve bu durum, psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar ve yapılan çalışmalar, aile içerisinde istismara maruz kalan çocuklarda çoğunlukla post-travmatik stres bozukluğu olarak tanımlanabilecek fiziksel ve psikolojik semptomlar gözlemlendiğini göstermektedir (Aktay, 2020, s. 169-184). Aile içi şiddet ortamları, çocukların istismar riski altında olma olasılığını artırmakta ve bu tür ortamlarda büyüyen çocuklar, sağlıklı bir gelişim süreci geçiremeyebilirler. Bu durum, çocukların gelecekteki ilişkilerinde de çeşitli sorunlara yol açabilir (Tzeng, Jackson, ve Karlson, 1991). Aynı zamanda çocuğunu ihmal ve istisnara maruz bırakan ebeyenlerin ortak özelliklerinden biri, kendi çocukluk dönemlerinde benzer şekilde istismar yaşamış oldukları düşünülmektedir (Özkan, 2021, s. 217-240). Bu bulgu istismarın bir çocuğun gelecekteki ilişkilerini etkilediğinin doğruluğunu göstermektedir.

b. Madde Bağımlılığı: Ebeveynlerin veya aile üyelerinin alkol ya da uyuşturucu madde bağımlılığı, çocukların denetimsiz kalmasına ve istismara açık hale gelmesine yol açabilir. Madde bağımlılığı olan ebeveynler, çocuklarına gerekli ilgiyi ve bakımı gösterememekte ve bu da çocukların ihmali ile istismar edilme riskini artırmaktadır (Walsh, MacMillan ve Jamieson, 2003, s. 1409-1425).

c. Ebeveynlerin Ruh Sağlığı Sorunları: Depresyon, kaygı, anksiyete ya da başka ruh sağlığı sorunu yaşayan ebeveynler çocukları ile sağlıklı ilişki kuramayabilir ve çocuklarını koruma becerisi geliştiremeyebilirler. Aileyi oluşturan bireylerin sağlıklı olması toplumların geleceği için ve çocukların korunabilmesi için önemlidir (Özkan, 2022, s. 217-240).

d. Yoksulluk ve Sosyoekonomik Zorluklar: Ekonomik sıkıntı yaşayan aileler, çocuklarını yeterince koruyamama veya gözetim altında tutamama riski taşımaktadır. Bu durum, çocukların istismara maruz kalma olasılığını artırmaktadır (Sedlak ve diğerleri, 2010, s. 45). Ekonomik baskılar, ebeveynlerin çocuklarına gereken ilgiyi ve desteği sağlamasını zorlaştırmakta; maddi sıkıntılar ise, çocukların fiziksel ihtiyaçlarının karşılanamamasına ve duygusal olarak ihmal edilmelerine yol açmaktadır. Taşğın'ın (2017) çalışmasına göre,

yoksulluk içinde yaşayan bireyler, fiziksel sağlık problemleri, eğitim yetersizlikleri ve artan psikososyal stres nedeniyle istismar riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir (Taşğın, 2017, s. 110). Doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklar da bu problemlerden olumsuz etkilenir. Bu nedenle, yoksullukla mücadele stratejilerinin, çocuk haklarını ve çocukların korunmasını da içermesi gerekmektedir. Çocuk hakları konusunda çalışan uluslararası kuruluşlar da çocuk politikalarında çocukların iyilik haline giderek daha fazla önem vermiş ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi temel ilkelerini ve maddeleri temelinde mevcut iyilik halinin önceliklendirilmesi gerektiği yönündeki görüşler güçlenmiştir (Özsan, 2020, s. 113-135).

e. Toplumsal Etmenler: Toplumsal değerlere sıkı sıkıya bağlı olan, ayrımcılığın, ırkçılığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin benimsendiği, sosyo-kültürel düzeyin düşük olduğu sosyal çevre ve aile yanında bulunan çocukların istismara açık olduğu düşünülmektedir. Celiloğlu tarafından yapılan çalışmada, gelir düzeyinin düşük olması, sosyal eşitsizlik, aile koruma sistemlerinin yetersizliği, cinsiyete dayalı eşitsizliğin olması, şiddeti normalleştiren bir bakış açısına sahip olunmasının istismar üzerindeki etkilerinin ciddiye alınması ve bu konuda daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (2018). Sosyal destek ağlarının yetersiz olduğu durumlarda, aileler ve çocuklar yalnızlaşmakta ve yardım isteme ya da alma olasılıkları azalmaktadır. Bu nedenle aileye ve çocuğa yönelik destekleyici çalışmaların arttırılması gerektiği düşünülmektedir (Aktay, 2020, s. 169-184).

2.2.2.3 Çocuğa özgü risk etmenleri

Cinsel istismarın meydana gelmesinde, çocuktan kaynaklanan bazı risk etmenleri de önemli rol oynamaktadır. Bu risk etmenleri arasında çocukların yaşı, cinsiyeti, davranışsal ve duygusal problemleri, sosyal izolasyonu ve önceki istismar deneyimleri yer almaktadır.

1. Yaş: Cinsel istismar riskini etkileyen en önemli faktörlerden biri yaştır. Daha küçük yaşlardaki çocuklar, bilişsel ve fiziksel olarak kendilerini savunma kapasitesine sahip olmadıkları için daha yüksek risk altındadır. Küçük çocuklar, istismarcılar tarafından daha kolay manipüle edilebilir ve tehditle kontrol altına alınabilirler (Finkelhor, 1994,

s. 68). Bu bulgu küçük yaşta olan çocuklar ın kendilerine yöneltilen eylemlerin iyi ya da kötü olduğunun ayırdına varmakta güçlük yaşadığını göstermektedir.

2. Cinsiyet: Cinsiyet de cinsel istismar riskini etkileyen bir diğer önemli faktördür. Araştırmalar, kız çocuklarının cinsel istismar riski altında olma olasılığının erkek çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, erkek çocuklarının da cinsel istismar mağduru olabilirler; ancak bu durum genellikle daha az bildirilir (Putnam, 2003, s. 269-278).

3. Davranışsal ve Duygusal Problemler: Davranışsal ve duygusal problemleri olan çocuklar, cinsel istismara karşı daha savunmasız olabilirler. Örneğin, düşük özsaygıya sahip çocuklar veya dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi davranışsal problemleri olan çocuklar, istismarcılar tarafından daha kolay hedef alınabilir. Bu çocuklar, istismarcının kontrol ve manipülasyon tekniklerine karşı daha az direnç gösterebilirler (Trickett, Noll ve Putnam, 2011, s. 453-476).

4. Sosyal İzolasyon: Sosyal izolasyon, çocukların cinsel istismar riskini artıran bir diğer faktördür. Sosyal olarak izole olan çocuklar, destekleyici bir yetişkin ağına sahip olmadıkları için istismara karşı daha savunmasız hale gelirler. Yapılan çalışmalar bu belirtileri gösteren çocukların istismarı bildirme olasılığını da azaltır (Elliott, Browne ve Kilcoyne, 1995, s. 579-594).

5. Önceki İstismar Deneyimleri: Önceki istismar deneyimleri, cinsel istismarın tekrarlanma riskini artırabilir. Daha önce istismara uğramış çocuklar, tekrar istismar edilme olasılığı daha yüksek olan bir risk grubunu oluşturur. Önceki istismar deneyimleri, çocukların kendilerine olan güvenini zedeler ve onları tekrar istismara açık hale getirir (Kendall-Tackett, Williams, ve Finkelhor, 1993, s. 164-180).

Sonuç olarak, cinsel istismarın ortaya çıkmasında çocuğa özgü bazı risk faktörleri önemli bir rol oynamaktadır. Yaş, cinsiyet, davranışsal ve duygusal problemler, sosyal izolasyon ve önceki istismar deneyimleri gibi unsurlar, çocukların cinsel istismara karşı savunmasızlığını artırmakta ve bu tür olumsuz deneyimlerin tekrar yaşanma riskini yükseltmektedir (Finkelhor, 1994, s. 68; Putnam, 2003, s. 205; Trickett, Noll ve Putnam,

2011, s. 453; Elliott, Browne ve Kilcoyne, 1995, s. 123; Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993, s. 164-180).

2.2.3 Cinsel istismarın kısa ve uzun vadeli etkileri

Çocuk cinsel istismarı, ciddi ve uzun vadeli etkilere sahip bir travmatik deneyimdir. Collin-Vézina ve diğerleri (2013), çocuk cinsel istismarı araştırmalarının önemli öğretilerini ele alarak bu konuya dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalar, cinsel istismarın yaygınlığını, çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini ve önleyici stratejileri vurgulamaktadır.

Özellikle, cinsel istismarın kurbanları genellikle psikolojik sorunlar, bağlanma bozuklukları ve düşük özsaygı gibi uzun vadeli etkiler yaşarlar. "İstismar aşama aşama unutulacak anlık bir korku değildir" (Levenkron, 2013, s. 22). Bu nedenle, cinsel istismarı önlemek ve etkilerini hafifletmek için etkili stratejilerin belirlenmesi gereklidir. Çocuğun cinsel istismarı mağdurlarını tespit edebilmek, istismarın tekrarlanmasını ve yeniden travmatizasyonunuönleyebilmek için bu semptomları tanımak önemlidir (Suniega, Krenek ve Stewart, 2022, s. 521-528).

2.2.3.1 Kısa vadeli etkiler

Cinsel istismar, çocukların fiziksel ve psikolojik yönden ciddi kısa vadeli etkiler yaratabilir. Bu etkiler, çocuğun yaşı, istismarın süresi ve şiddeti, çocuğun destek sistemlerine erişim düzeyi gibi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Cinsel istismar, çocuğun sağlıklı gelişimini sekteye uğratan çok boyutlu bir travmadır. Araştırmalar cinsel istismar mağduru çocukların sağlıklı çocuklara göre daha fazla öfke, cinsel davranış, korku, endişe, geri çekilme gibi davranışlar sergilediğini göstermektedir (Kellogg, 2009, s. 992-998). Bu travmanın kısa vadeli etkileri aşağıda sıralanmıştır:

1. Fiziksel Belirtiler: Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda genellikle fiziksel yaralanmalar, cinsel organlarda ağrı veya enfeksiyonlar, uyku bozuklukları ve iştah değişiklikleri görülmektedir. Bu fiziksel belirtiler, çocuğun yaşadığı travmanın somut birer göstergesi olup, uzun süreli sağlık problemlerine de yol açabilmektedir (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993, s. 165). Perry'nin çalışmasına göre

uyku bozuklukları ve iştah kaybı, çocuğun genel sağlığını ve büyümesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Perry, 2002).

2. Duygusal ve Davranışsal Belirtiler: İstismara uğrayan çocuklar sıklıkla korku, anksiyete, depresyon, öfke ve utanç gibi yoğun duygusal tepkiler sergilerler. Bu duygusal belirtiler, çocuğun kendine ve çevresine olan güvenini zedeleyebilir. Ayrıca, ani ruh hali değişiklikleri, sosyal çekilme ve regresyon (daha önce kazanılmış olan gelişimsel becerilerin kaybı) gibi davranışsal belirtiler de sıkça ortaya çıkabilir (Finkelhor ve Browne, 1985, s. 530). Çocukların bu tür duygusal ve davranışsal tepkiler göstermesi, onların normal gelişim süreçlerinin sekteye uğramasına ve sosyal ilişkilerde zorluklar yaşamasına neden olabilir (Cicchetti ve Toth, 1995, s. 541-565).

3. Akademik ve Sosyal Problemler: Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, genellikle okul performanslarında düşüş, dikkat dağınıklığı ve sosyal ilişkilerde zorluklar yaşarlar. İstismarın yarattığı psikolojik stres, çocukların akademik başarılarını olumsuz etkiler ve bu durum, ilerleyen yaşamlarında da kalıcı izler bırakabilir. Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, arkadaşlarından ve sosyal etkinliklerden uzaklaşarak, kendilerini izole edebilirler (Finkelhor, 1984, s. 89). Ayrıca, akademik başarıda yaşanan düşüşler, çocuğun gelecekteki eğitim ve kariyer olanaklarını da kısıtlayabilir (Anda vd., 2006, s. 174-186).

4. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB): Cinsel istismarın ardından çocuklar sıklıkla travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri gösterebilir. Bu belirtiler arasında tekrarlayan travmatik anılar, kabuslar, aşırı uyarılmışlık ve kaçınma davranışları bulunur. TSSB, çocuğun günlük yaşamını sürdürebilme kapasitesini ciddi şekilde azaltabilir ve uzun süreli psikolojik destek gerektirebilir (American Psychological Association, 2013, s. 271). Çocukların TSSB belirtileri göstermesi, onların duygusal ve bilişsel gelişimlerini olumsuz etkileyerek, hayat boyu süren ruhsal problemler geliştirmelerine yol açabilir (Pynoos, Steinberg, ve Piacentini, 1999, s. 1542-1554).

2.2.3.2 Uzun vadeli etkiler

Finkelhor (1987), cinsel istismarın çocukların uzun vadeli fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerinde ciddi ve kalıcı etkiler bırakabileceğini belirtmektedir (s. 18). Bu etkiler arasında psikolojik sorunlar, davranışsal problemler, ilişki zorlukları, akademik ve mesleki başarısızlıklar ve fiziksel sağlık sorunları bulunmaktadır.

1. Ruh Sağlığı Sorunları: Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, yetişkinlik dönemlerinde depresyon, anksiyete, düşük benlik saygısı ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi çeşitli psikolojik sorunlar geliştirebilirler (Fergusson, Horwood ve Lynskey, 1996, s. 607-619). Araştırmalar, cinsel istismar mağdurlarının yetişkinlik dönemlerinde intihar düşünceleri ve davranışları geliştirme riskinin de arttığını göstermektedir (Brown, Cohen, Johnson ve Smailes, 1999, s. 1490-1496).

2. İlişki Problemleri: Cinsel istismar mağdurları, sosyal ilişkilerde de zorluklar yaşayabilirler. Aynı zamanda cinsel istismar mağdurları, sağlıklı ve güvenli ilişkiler kurmakta zorlanabilirler ve bu durum, yaşam boyu devam edebilir. Yapılan çalışmalar da istismarın, ilerideki romantik ve cinsel ilişkilerde güvensizlik, bağlanma sorunları ve memnuniyetsizlik gibi problemlere neden olabileceğini göstermektedir (Colman ve Widom, 2004, s. 1133-1151).

3. Davranışsal ve Sosyal Zorluklar: Mağdurlar, riskli davranışlar (madde kullanımı, erken cinsel aktiviteler), antisosyal davranışlar ve suç işleme eğilimi gösterebilirler (Widom, 1989, s. 160-166). Aynı zamanda kendine zarar verme ve intihar eğilimleri gibi davranışsal sorunlar geliştirebilirler (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993, s. 170). Bu bulgular, istismar ve ihmalin mağdurlar üzerindeki derin psikolojik ve davranışsal etkilerini ortaya koymaktadır.

4. Akademik ve Mesleki Sorunlar: Cinsel istismara uğramış çocuklar, okul performanslarında ve mesleki başarılarında düşüş yaşayabilirler. Bu durum, düşük eğitim seviyeleri ve işsizlik riskini artırabilir (Mullen vd., 1996, s. 7-21). İstismar mağdurları, eğitim hayatında başarı problemleri yaşayabilir ve meslek hayatlarında istikrarsızlıkla karşılaşabilirler. Yapılan araştırmalar, çocukların eğitimlerini tamamlama ve iş hayatında başarı sağlama konusunda zorluklarla karşılaşabildiğini göstermektedir (Trickett, Noll,

ve Putnam, 2011, s. 453-476). Bu bulgu, cinsel istismara maruz kalan çocukların eğitim ve meslek yaşamlarında karşılaştıkları bu zorluklari istismarın uzun vadeli etkilerinin sadece psikolojik ve duygusal boyutta sınırlı kalmadığını, aynı zamanda bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamlarını da olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bu bulgular mağdurların eğitim ve mesleki destek programlarıyla güçlendirilmesi gerektiğini işaret etmektedir.

5. Fiziksel Sağlık: Uzun vadede, cinsel istismara maruz kalan bireyler kronik sağlık sorunları, cinsel işlev bozuklukları ve somatik hastalıklar gibi fiziksel sağlık sorunları yaşayabilirler (Walker vd., 1999, s. 332-339). Maniglio ise çocuk cinsel istismarının sağlık üzerindeki etkilerini inceleyen bir derleme çalışmasında, çocuk cinsel istismarının ciddi sağlık sorunlarına neden olabileceğini göstermektedir (2009). Bu bulgular, cinsel istismara maruz kalan çocuklar depresyon, anksiyete, intihar düşünceleri ve madde bağımlılığı gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığını desteklemektedir.

Çocukluk döneminde karşı karşıya kalınan herhangi bir istismar, mağdur olan çocuğun temel güvenlik duygusunu zedeler ve bu durum, yetişkinlikte ciddi psikolojik sorunlara yol açabilir (Herman, 1992, s. 96). Çocuğun kişilik gelişimini, yaşam tarzını ve başkalarıyla ilişkilerini şekillendiren ve etkileyen temel unsurlar, çocuğun istismara maruz kalmasının bir sonucu olarak kendini ve bir kişi olarak değerini tanıma şekli ile buna bağlı düşünceler, zihinsel açıklamalar ve zihinsel stratejilerdir (Levenkron ve Levenkron, 2013, s. 22).

2.2.4 İstismar mağduru çocuk nasıl fark edilir?

Cinsel istismar mağduru çocuklar, birçok farklı neden ile yaşadıkları olumsuz yaşam deneyimini gizleme eğilimindedir. Bu nedenle cinsel istismarın ortaya çıkma ihtimali diğer istismar türlerine göre daha azdır. Cezalandırılmaktan, kendilerine inanılmayacağından ya da suçlanacaklarından korkan çocuklar yaşadığı acıyı gizlerler (Levin ve Kline, 2014, s.154). Cinsel istismar mağduru çocuğun erken fark edilmesi istismarın sistematik hale gelmesini önlemek ve çocuğu koruyabilmek adına önemlidir. Çocuğun istismara maruz kaldığını fark eden profesyonelin, süreci doğru bir şekilde yönetmesi ve çocuğun güvenliğini sağlayacak önlemleri alması önem taşımaktadır. Jenny ve Crawford-Jakubiak, çocukların cinsel istismara maruz kaldığından şüphelenildiğinde,

birinci basamak sağlık hizmetlerinde nasıl değerlendirilmesi gerektiğini ele almış ve bu süreçte doğru tıbbi ve psikolojik değerlendirmenin önemini vurgulamışlardır (2013). Bu süreçte izlenmesi gereken adımlar ve çocuğa yaklaşım şu şekildedir:

1. Durumu Belirlemek ve Belgelemek: Profesyonel, çocuğun istismara maruz kaldığını belirlediğinde, durumu dikkatli bir şekilde belgelemelidir. Bu, çocuğun ifadelerini, gözlemleri ve fiziksel kanıtları içerebilir. Belge içeriğinin titiz ve özenli bir şekilde hazırlanması hem adaletin sağlanması hem de çocuğun yüksek yararı için büyük önem taşır. Belgelerin doğru ve yansız bir şekilde tutulması hem yasal süreç hem de çocuğun korunması açısından hayati öneme sahiptir (Jensen vd., 2005, s. 1395-1413).

2. Gizlilik ve Güvenlik: Çocuğun güvenliği ve gizliliği, müdahale sürecinde her şeyden önce gelir. Profesyonel, çocuğun kimliğini ve durumunu gizli tutmalı ve sadece gerekli kişilerle paylaşmalıdır. Çocuğun bilgisinin alındığı esnada güvenli bir ortamda olduğundan emin olmalıdır (Finkelhor, 2008, s. 141).

3. Raporlama: Çocuğun istismara maruz kaldığına dair güçlü şüpheler varsa, profesyonel bu durumu yazılı olarak derhal yetkililere bildirmelidir. Çoğu ülkede, çocuk istismarını bildirmek yasal bir zorunluluktur ve bu, sosyal hizmetler, polis veya çocuk koruma kurumları gibi ilgili otoriteleri içerebilir (American Psychological Association, 2013). Türkiye'de de hem profesyonellerin de de vatandaşların, cinsel istismar şüphesi bulunan çocukların, Türk Ceza Kanunun ilgili maddeleri ile yazılı ve sözlü olarak bildirilmesi yasal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır (TCK, 2004).

4. Çocuğun İfadesini Almak: Çocuğun ifadesini almak, travmatize edici olmadan yapılmalıdır. Açık uçlu sorular sorarak, çocuğun kendisini rahat hissetmesi sağlanmalı ve çocuğun anlatmak istediği kadarını anlatmasına izin verilmelidir. Profesyonel olan görüşmeci, zorlayıcı ya da yönlendirici olmaktan kaçınmalıdır (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007, s. 1201-1231).

5. Destek ve Rehberlik Sağlamak: Çocuğun duygusal ve psikolojik desteğe ihtiyacı vardır. Profesyonel, çocuğa mevcut destek hizmetleri hakkında bilgi aktarmalı ve ihtiyaç halinde bu hizmetlere yönlendirme yapmalıdır. Çocukların herhangi bir olay

nedeni ile olumsuz bir durum yaşadığının düşünülmesi durumunda gerekli yönlendirmeleri yapmak önemlidr. Bu yönlendirme terapistler, danışmanlar veya destek grupları tarafından yapılabilir (Hershkowitz, Lanes ve Lamb, 2007, s. 1201-1231).

6. Aileyle İletişim Kurmak: Eğer istismar aile içinde gerçekleşmiyorsa, profesyonel aileyi bilgilendirmeli ve destek sağlamalıdır. Tüm aileye verilen desteğin süreci fayda sağlayabilecek şekilde yönetmek açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmala, aileye, çocuğun ihtiyacı olan desteği nasıl verebilecekleri konusunda rehberlik edilmelidir (Gilbert, Parton, ve Skivenes, 2011, s. 273).

7. Uzun Vadeli İzleme ve Destek: Çocuğun istismar sonrası süreci yakından izlenmeli ve gerekli destek sürekli olarak sağlanmalıdır. Destek programlarının oluşturulması, çocuğun üstün yararını sağlamak ve çocuğun iyileşmesine katkıda bulunmak adına önem teşkil etmektedir. Çocuğun duygusal ve psikolojik iyileşmesi zaman alabilir, bu nedenle uzun vadeli destek planları oluşturulması önemlidir (Briere ve Scott, 2015, s. 515-527).

2.2.5 Cinsel istismar mağduru çocuğa yaklaşım

Cinsel istismar mağduru çocuklara yönelik profesyonel yaklaşım, travmanın etkilerini azaltmak ve çocukların iyileşme sürecine destek olmak açısından hayati bir öneme sahiptir. İlk görüşme, çocuğun yaşadığı travmayı tespit etmek ve destekleyici bir müdahale için uygun bir temel oluşturmak açısından kritik bir rol oynar (Morrison, 2014, s. 45). Profesyonellerin, çocuk istismarı vakalarını yönetirken dikkate alması gereken temel yaklaşımlar şunlardır:

1. Empati ve Anlayış: Profesyoneller, çocuklarla çalışırken empatik bir yaklaşım sergilemeli ve çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlamalıdır. Jensen ve diğerlerinin (2005) çalışmasında, travmaya uğramış çocuklarla çalışırken bu duyguların anlaşılmasının ve kabul edilmesinin önemine vurgu yapılmış. Duyguları anlaşılan çocuklar daha fazla zarar görmekten kurtarılmış olurlar(Levine ve Kline, 2014, s.155). Benzer şekilde, Gil'in (2011) çalışması da empati ve doğru müdahalelerin önemini vurgulayan bir çerçeve sunuyor.

2. Güvenli Ortam Sağlama: Cinsel istismara maruz kalmış bir çocuğun kendini güvende hissedebileceği bir ortam yaratmak esastır. Görüşmelerin, çocuğun rahat ve güvenli hissettiği bir mekânda yapılması, çocuğun kendisini ifade etmesini kolaylaştırır ve yeniden travmatize olma riskini azaltır (Lamb vd., 2007, s. 1201-1231).

3. Dinleme ve Anlama: Cinsel istismar mağduru çocuklar, duygularını ve yaşadıkları deneyimleri ifade etmekte güçlük çekebilirler. Profesyoneller, çocukların söylediklerini dikkatle dinlemeli, onları yargılamadan anlamaya çalışmalı ve çocuğa her zaman saygı göstermelidir. Aktif dinleme, çocukların duygusal yüklerini hafifletir ve onların desteklendiğini hissetmelerini sağlar (Deblinger, Mannarino, Cohen, Runyon ve Steer, 2011, s.:67-75). Aynı zamanda profesyonelin sabırlı ve anlayışlı bir tutum sergilemesi, çocuğun güven duygusunu güçlendirmeye katkıda bulunur. Yapılan görüşmede eleştiriden ve yargılamadan uzak anlayışlı bir tutum sergilenmesi çocuğun kendisini güvende hissederek yaşadığı olayı anlatmasını kolaylaştırmaktadır (Odacı ve Türkkan, 2021, s. 685-706).

4. Yaş ve Gelişim Düzeyine Uygun Dil Kullanma: Profesyoneller, çocukla iletişim kurarken, onun yaşına ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanmalıdır. Karmaşık terimlerden ve yetişkin dilinden kaçınarak, çocuğun kendisini rahatça ifade edebilmesi sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, çocuğun yaşadığı durumu anlamasını ve kendisini ifade etmesini kolaylaştırır (Powell ve Snow, 2007, s. 57-65).

5. Mahremiyete Saygı: Çocuğun mahremiyetine saygı göstermek, profesyonel müdahalenin temel ilkelerinden biridir. Çocuğun rızası olmadan hiçbir bilgi paylaşılmamalı ve çocuğun anlatmak istemediği konularda baskı yapılmamalıdır. Bu yaklaşım, çocuğun güvenini kazanmak ve onun duygusal iyileşmesini desteklemek için gereklidir (Hershkowitz vd., 2007, s. 111-123). Aynı zamanda tıbbi işlemlerde de çocuğun mahremiyeti korunmalıdır. Çünkü çocukların kendi bedenlerine sahip çıkma, bedenlerini kimin göreceğine karar verme hakkı vardır ve buna karar verecek onlardır (Levine ve Klein, 2014, s.155).

6. Destekleyici ve Koruyucu Önlemler: Mağdur çocuklar için güvenli ve destekleyici bir ortam oluşturmak, onların yeniden travmatize olmasını önlemek açısından kritik öneme sahiptir. Profesyoneller, çocukların fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlamak

amacıyla gerekli tüm önlemleri almalıdır. Profesyoneller, çocukların uzun vadeli iyilik hali için sürdürülebilir destek planları oluşturmalıdır. Yapılan çalışmalar, çocukların ihtiyaç duyduğu psikolojik ve sosyal destek hizmetlerine erişimlerinin sağlanmasının, iyileşme süreçlerini hızlandırabileceğini göstermektedir (Cohen, Mannarino ve Deblinger, 2017, s. 93-241).

7. Bilgilendirme ve Eğitim: Çocuğun yaşadığı durumu anlamasına yardımcı olmak ve onu güçlendirmek için profesyoneller, uygun bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinde bulunmalıdır. Bu, çocuğun kendisini suçlamamasını ve yaşadığı olayın kendi hatası olmadığını anlamasını sağlar (Finkelhor, 2009, s. 169-194). Ayrıca, çocukların hakları ve korunma yolları hakkında bilgi sahibi olmaları, onların gelecekte benzer durumlara karşı daha dirençli olmasına katkıda bulunur (Lalor ve McElvaney, 2010, s. 159-177).

Bu adımlar ve yaklaşımlar, çocuğun güvenliğini ve iyiliğini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir ve profesyonellerin çocuk istismarı vakalarını etkili bir şekilde yönetmesine yardımcı olur. Cinsel istismar vakalarında, profesyonellerin iş birliği yapması ve multidisipliner bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı şüphesi bulunan vakalara yaklaşımda, multidisipliner bir yaklaşım temel esastır ve bu ekibin içerisine çocuk ve ergen ruh sağlığı çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, psikologların dahil olması önemlidir (Tekin ve Kaya, 2020, s. 85-94).

2.2.6 Çocuk istismarının hukuki boyutu

Cinsel istismar, çocukların sağlığını ciddi şekilde tehdit eden ve uzun vadede kalıcı fizyolojik ve ruhsal hasarlara yol açabilen bir durumdur (Finkelhor, 2009, s. 173). İstismara maruz kalan çocuklarda gelişebilecek ikincil sağlık sorunları, onların sağlık hizmetlerine erişim hakkını kısıtlayabilir. Bu bağlamda, çocuklarla yapılan görüşmelerde, özellikle istismar şüphesi taşıyan vakalarda, etik ve hukuki zorlukların yönetiminde, çocuğun haklarının korunması ve esenliğinin önceliklendirilmesi esastır (Morrison, 2014, s. 85).

Cinsel istismar çocukların eğitim hayatını da olumsuz etkiler. Travma yaşayan çocuklar, okula devam etmekte zorlanabilir ve akademik başarılarında düşüş yaşayabilirler.

İstismar sonrası çocukların eğitim hayatlarında büyük aksaklıklar yaşanabilir; bu durum, çocukların potansiyellerini gerçekleştirmelerini engeller (Brown, 2008, s. 1065-1078). Bu engel çocukların geleceğini olumsuz etkiler. *"Çünkü insan ancak eğitimle varması gereken amaca ulaşabilir"* (Mengüşoğlu, 1971, s. 69).

Çocuk istismarının hukuki boyutu, çocukların korunması, istismarın önlenmesi ve istismarcıların cezalandırılması amacıyla oluşturulan bir dizi yasa ve düzenlemeyi içermektedir (Child Abuse Prevention and Treatment Act, 2010). Bu hukuki çerçeve hem ulusal hem de uluslararası boyutta çeşitli yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Çocuk haklarını korumak için geliştirilen bu yasal araçlar, istismarın önlenmesi, mağdurların desteklenmesi ve faillerin adalet önüne çıkarılması sürecinde kritik bir rol oynar. Çocuk istismarının hukuki boyutunu detaylı bir şekilde açıklayan bazı önemli noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Ulusal Yasalar: Birçok ülkede çocuk istismarını önlemeye yönelik özel yasalar bulunmaktadır. Örneğin, *Child Abuse Prevention and Treatment Act* (2010), çocuk istismarını raporlamayı zorunlu kılmakta ve mağdur çocuklara yönelik koruyucu hizmetlerin sunulmasını teşvik etmektedir. Bu yasalar, çocukların maruz kaldığı istismarın etkilerini azaltmayı ve istismarcıların adalet önünde hesap vermesini sağlamayı amaçlamaktadır.

2. Uluslararası Sözleşmeler: Çocuk haklarının korunmasına yönelik en önemli uluslararası belge, *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*'dir (1989). Bu sözleşme, taraf devletlere çocuk istismarını önleme, mağdurları koruma ve ihlal durumlarında gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü getirir. Uluslararası hukuk, çocukların istismardan korunmasını sağlamak için ulusların sorumluluğunu pekiştirir.

3. Cezai Yaptırımlar: İstismarcılara yönelik cezai yaptırımlar, çocukların korunmasında önemli bir caydırıcı etkendir. İstismar suçlarının tespiti halinde, faillerin yargılanması ve uygun cezalara çarptırılması, hukukun üstünlüğünün korunması ve toplumda çocukların güvenliğinin sağlanması açısından hayati öneme sahiptir.

4. Çocuk Koruma Sistemleri: Hukuki düzenlemeler, çocuk koruma sistemlerinin oluşturulmasını ve güçlendirilmesini de içerir. Bu sistemler, çocukların istismar

edilme riskine karşı korunması için çeşitli kurumlar ve hizmetler arasında işbirliğini teşvik eder. Çocuk koruma sistemleri, çocukların güvenliğini sağlamak için hukuki, sosyal ve psikolojik desteklerin bütünleşik bir şekilde sunulmasını sağlar.

Bu noktalar, çocuk istismarının hukuki boyutunu açıklarken, çocuk haklarının korunmasında ve istismarın önlenmesinde hukuki düzenlemelerin önemini vurgular. Yasalar ve uluslararası sözleşmeler, çocukların maruz kaldıkları istismar ve ihmalin önüne geçilmesinde ve bu tür durumların etkili bir şekilde yönetilmesinde temel bir araçtır.

2.2.7 Çocuk istismarına yönelik yasal düzenlemeler

Çocuk istismarı, toplumların karşı karşıya olduğu en önemli sorunlardan biridir ve bu sorunla mücadele edebilmek için birçok ülke çeşitli yasal düzenlemelere başvurmuştur. Bu düzenlemeler, çocukların korunmasını sağlamak, istismarı önlemek ve istismar durumlarında adaleti tesis etmek amacıyla geliştirilmiştir.

1. Çocuk Koruma Yasaları: Birçok ülkede, çocukları istismardan korumak amacıyla özel yasalar bulunmaktadır. Bu yasalar, çocuk istismarının tanımını yapmakta, istismar vakalarında bildirim yükümlülüklerini belirlemekte ve ihlallerin cezalandırılmasını düzenlemektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde *Child Abuse Prevention and Treatment Act* (2010), çocuk istismarına yönelik kapsamlı düzenlemeler içermekte ve çocukların güvenliğini sağlamak için gerekli önlemleri tanımlamaktadır.

2. Ceza Kanunları: Çocuk istismarı, birçok ülkenin ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmıştır. Fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile ihmalkarlık, bu kanunlar kapsamında değerlendirilen ciddi suçlar arasında yer almaktadır. Örneğin, Türkiye'de *Türk Ceza Kanunu* (2004), çocuk istismarını suç saymakta ve bu tür suçları işleyen kişilere yönelik çeşitli hapis cezaları ve para cezaları öngörmektedir.

3. Bildirim Yükümlülüğü: Çocuk istismarı ile ilgili bildirim yükümlülüğü, birçok ülkede yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Bu yükümlülük, sağlık çalışanları, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları gibi profesyonelleri kapsamakta ve istismar şüphesinin yetkili makamlara bildirilmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, *Child Abuse*

Prevention and Treatment Act (2010) kapsamında, bu tür bildirimler yapılmadığı takdirde hukuki yaptırımlar uygulanabilmektedir.

Bu yasal düzenlemeler, çocuk istismarını önleme ve bu tür olaylar karşısında hızlı ve etkin bir biçimde müdahale etme amacı taşımaktadır. Ayrıca, çocukların haklarının korunması ve adaletin sağlanması için gerekli hukuki zemini oluşturmaktadır.

2.2.8 Hukuki süreçler ve cezai yaptırımlar

Çocuk istismarı vakalarında hukuki süreçler ve cezai yaptırımlar, çocuğun güvenliğini ve adaletin yerini bulmasını sağlamak amacıyla titizlikle yürütülmektedir. Bu süreçler, istismar şüphesinin bildirilmesiyle başlayıp, mahkeme süreci ve koruyucu hizmetlerin sağlanmasıyla devam eder.

1. İstismar Bildirimi ve Soruşturma: Çocuk istismarı şüphesi durumunda, yetkili makamlara yapılan bildirimler üzerine derhal bir soruşturma başlatılır. Bu süreçte, çocuğun güvenliği ön planda tutulur ve gerekli koruyucu tedbirler alınır. National Child Traumatic Stress Network (NCTSN), 2006 yılında yayımladığı belgelerde, istismar şüphesi taşıyan her vakanın kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerektiğini ve çocuğun haklarının korunması için gerekli tüm adımların atılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu, çocuk koruma protokollerinin temel bir parçasıdır ve çocukların güvenliği ve esenliği için hayati öneme sahiptir.

2. Mahkeme Süreci ve Yargılama: Çocuk istismarı vakaları genellikle aile mahkemeleri veya ceza mahkemelerinde görülür. Mahkeme süreci, istismarın niteliği, delillerin değerlendirilmesi ve tarafların beyanları doğrultusunda yürütülür. Mahkeme, istismarın derecesini belirler ve suçlu bulunan kişileri ilgili yasal düzenlemelere göre cezalandırır. Ayrıca, istismar mağdurlarının haklarını koruma amacıyla mahkeme süreci boyunca çocuğun ihtiyaçlarına yönelik özel düzenlemeler yapılabilir.

3. Koruma ve Rehabilitasyon Hizmetleri: İstismara maruz kalan çocuklar için koruma ve rehabilitasyon hizmetleri sağlanır. Bu hizmetler, çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığını yeniden kazanması ve normal yaşantısına dönebilmesi için destekleyici programları içerir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (2006) belirttiği üzere, bu tür hizmetler, çocuğun iyileşme sürecini hızlandırmak ve gelecekteki olası travmaları önlemek

amacıyla kapsamlı olarak planlanır ve uygulanır. Rehabilitasyon sürecinde, çocuğun eğitimine devam edebilmesi, sosyal ilişkilerini yeniden kurabilmesi ve duygusal olarak güçlenmesi için gerekli tüm destek sağlanır.

Bu hukuki süreçler ve cezai yaptırımlar, çocuk istismarının önlenmesi, mağdurların korunması ve toplumsal adaletin sağlanması açısından büyük bir öneme sahiptir. İstismar vakalarında, etkin bir hukuki süreç ve doğru rehabilitasyon hizmetleri, çocukların gelecek hayatlarını onurlu ve sağlıklı bir biçimde sürdürebilmeleri için kritik bir rol oynar. Bu nedenle çocukların sağlıklı yaşamlarına devam etmelerini sağlayabilmek adına ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Uğurlu ve Gülsen, 2014, s. 1-24).

3. ÇOCUKLA ADLİ GÖRÜŞME

3.1 Adli Görüşme Nedir?

Çocukla adli görüşme, çocukların adli süreçlerde ifade vermeleri veya bilgi sağlamaları için kullanılan özel bir görüşme yöntemidir. Bu yöntem, genellikle çocuk istismarı, çocukların tanıklık yapması veya diğer adli süreçlere katılımı gibi durumlarda tercih edilmektedir. Çocuklarla gerçekleştirilen adli görüşmelerde, çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun yöntemler kullanılmalı ve bu görüşmeler, çocukların kendilerini güvende ve rahat hissedebilecekleri bir ortamda yapılmalıdır (Myers, 1996). Bu, çocukların doğru ve güvenilir bir şekilde ifade vermelerini sağlamak amacıyla kritik öneme sahiptir.

Adli görüşmeler, genellikle bu alanda özel eğitim almış ve deneyimli bir adli görüşmeci veya uzman psikolog tarafından gerçekleştirilir. Görüşmeci, çocuğun duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamak amacıyla empati kurar ve bu doğrultuda uygun yöntemleri kullanarak çocuğun ifadesini alır. Örneğin, çocuğun ifadesini almak amacıyla açık uçlu sorular kullanılır ve çocuğun ifadesi dikkatlice kaydedilir (Saywitz, 1995, s. 77-95).

Çocukla yapılan adli görüşmeler, çocuğun adli süreçteki rolünü anlaması ve haklarının korunması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bu görüşmelerin temel amacı, çocuğun ifadesinin güvenilirliğini sağlamak ve adil bir yargı sürecine katkıda bulunmaktır (Ceci ve Bruck, 1995, s. 305-326). Adli görüşmecinin çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı bir yaklaşım sergilemesi, çocuğun duygusal ve psikolojik iyilik halini koruyarak, adli süreçte etkili bir katılım sağlamasına olanak tanır. Dolayısıyla, çocukla adli görüşmeler, sadece bilgi toplama süreci değil, aynı zamanda çocuğun haklarını koruma ve onu adli sürecin bir parçası haline getirme sürecidir (Hudson, 2012, s. 4-9).

Bu nedenle, çocukla adli görüşme süreçleri, çocuğun duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını dikkate alarak titizlikle yürütülmelidir. Görüşmelerin başarısı, çocuğun kendini ifade etme özgürlüğüne ve güvenliğine dayanır, bu da adli süreçlerin adil ve doğru bir şekilde işlemesine katkı sağlar.

3.2. Çocukla Adli Görüşmenin Ayırıcı Nitelikleri

Çocuklarla yapılan adli görüşmeler, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde yürütülmesi gereken, son derece özen gerektiren bir süreçtir. Bu görüşmeler, çocuğun kendini rahat hissedebileceği bir ortamda gerçekleştirilmelidir ve çocuğun duygusal ve psikolojik ihtiyaçları dikkate alınarak planlanmalıdır. Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, bu tür görüşmelerin, çocuğun üstün yararını gözeterek ve onun katılım hakkını sağlayarak yapılması kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca, çocuklarla yapılan adli görüşmelerin güvenilirliğini artırmak için özel teknikler ve yöntemler kullanılmalıdır (Saywitz, 1995, s. 54). Mağdur çocukların verdiği bilgilerin güvenirliği, çocuk istismarı davalarının sonuçlarını ciddi boyutta etkileyebilmektedir (Cassidy vd. 2020'den akt. Orhan ve Erden, 2022, s. 570-579).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (BMÇHS) 12. maddesi, çocukların kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahip olduklarını ve bu görüşlerin, çocuğun yaşına ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özenle dikkate alınması gerektiğini vurgular. Saywitz ve arkadaşları, çocuklarla yapılan adli görüşmelerde bu ilkenin nasıl hayata geçirileceğine dair bazı temel prensipleri vurgulamaktadır. Öncelikle, görüşme süreci çocuğun rızası alınarak yapılmalı ve çocuk asla zorlanmamalı veya baskıya maruz bırakılmamalıdır. Çocuğun özgürce ifade verebilmesi için, ortamın güvenli ve destekleyici olması önemlidir. Ayrıca, çocuğun ifadesinin güvenilirliğini sağlamak için açık uçlu sorular kullanılmalı ve çocuğun ifadesi dikkatlice, objektif bir şekilde kaydedilmelidir (Saywitz, Goodman, Nicholas ve Moan, 1991, s. 682-691).

Görüşmecinin, çocuğun ifadesini alırken duyarlı olması ve çocuğun duygusal ihtiyaçlarını anlamak için empati kurması gerekmektedir. Çocuğun adli süreçlere katılımı, onun ifade özgürlüğünü ve katılım hakkını gözeten bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu empatik yaklaşım, çocuğun kendini daha rahat ve güvende hissetmesini sağlayarak, ifade sürecini kolaylaştırır. Böyle bir yaklaşım ile gerçekletirilmeyen görüşmelerde, mağdur çocukların kendisini gergin ve baskı altındaymış gibi hissetmesi mümkündür (Babayiğit vd., 2019, s. 135-144). Ayrıca, çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılması da çocuk hakları açısından önemlidir. Bu, çocuğun anlamadığı

terimler veya kavramlar karşısında zorlanmamasını ve yanlış anlaşılmaların önlenmesini sağlar (Poole ve Lamb, 1998, s. 40). Poole ve Lamb (1998), çocukların ifadesinin güvenilirliğini artırmak için bu yöntemlerin etkili olduğunu ortaya koyan kapsamlı çalışmalar yapmışlardır.

Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, adli görüşmelerin amacı yalnızca doğru bilgi toplamakla sınırlı değildir; aynı zamanda çocuğun haklarını korumak ve adli süreçlerin onun gelişimine zarar vermemesini sağlamaktır. Ceza adaleti sistemi içerisinde, sürecin hukuka uygun bir şekilde yürütülmesi mağdur çocukların haklarının ve hükmün adil olması bakımından önemlidir (Akcan, 2015, s. 5-44). Bu yaklaşım, çocuğun hem mevcut hem de gelecekteki refahı için kritik bir unsur teşkil eder.

Adli görüşmecilerin belirli prensiplere bağlı kalarak yürüttüğü görüşmeler, çocuklarla yapılan adli görüşmelerin niteliğini arttırmak ve çocukların adil bir yargı sürecine katılmasını sağlamak için hayati öneme sahiptir. Çocuğun adil yargılanma hakkı göz önünde bulundurularak, görüşmeci ifadenin alınması sürecinde tarafsız ve adil bir tutum sergilemeli ve çocuğun haklarını her aşamada korumalıdır (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007, s. 1201-1231).

3.3 Adli Görüşme Protokolleri

Adli görüşme protokolleri, çocuklarla yapılan adli görüşmelerde kullanılacak standartları ve prosedürleri belirleyen rehberlerdir. Bu protokoller, çocukların ifadesinin doğru ve güvenilir bir şekilde alınmasını sağlamayı, çocuğun haklarını ve refahını korumayı amaçlar. Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, bu protokoller çocuğun üstün yararını gözeterek, onun adil bir yargı sürecine katılımını sağlamayı hedefler. Bu protokoller çocuğun üstün yararını gözeterek haklarının korunması adına adli görüşmenin aşamaları ile ilgili tavsiyelerde bulunur (Fessinger ve McAuliff, 2020, s. 113-127). Adli görüşme protokollerinin tavsiye ettiği aşamaların temel unsurları şunlardır:

1. Görüşme Ortamının Hazırlanması: Çocuklarla yapılan adli görüşmelerde, görüşmenin gerçekleştirildiği alanın çocuğun rahat ve güvende hissetmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılması gerekmektedir. Görüşme odasının tasarımı, çocukların dikkatini dağıtmayacak

şekilde sade olmalı ve çocuğun ilgisini çekebilecek oyunlar ve kitaplar içermelidir. Myers, bu tür bir ortamın, çocuğun ifade sürecinde kendini daha özgür hissetmesine ve güvenli bir şekilde ifade vermesine olanak tanıyacağını belirtmektedir (1996).

2. Görüşmenin Amacının Açıklanması: Çocuğa, görüşmenin amacı, kimlerle paylaşılacağı ve bu bilgilerin nasıl kullanılacağı açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılmalıdır. Çocuğun kendisine yöneltilen soruların amacını anlaması, adil bir yargı sürecine katılım hakkının önemli bir parçasıdır (Poole ve Lamb, 1998). Çocuğun, sürecin her aşamasında bilgilendirilmesi ve rızasının alınması, onun haklarına saygının bir gereğidir.

3. Açık Uçlu Soruların Kullanımı: Görüşmeciler, çocuğun serbestçe anlatımını teşvik etmek için açık uçlu sorular kullanmalıdır. Çünkü açık uçlu sorular, elde etmek istenilen bilginin çerçevesini genişletir, bireylerin daha rahat bir biçimde sorulan sorulara yanıt vermesini sağlar (Morrison, 2021, s. 18). Kapalı uçlu veya yönlendirici sorulardan kaçınılmalı, çocuğun kendi kelimeleriyle ifade etmesine olanak tanınmalıdır. Bu yaklaşım, çocuğun ifade özgürlüğünü ve güvenilirliğini artırarak, onun haklarının korunmasına hizmet eder (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007, s. 1201-1231). Bu bulgular açık uçlu soruların, çocuğun yaşadığı olayları kendi bakış açısından anlatmasına olanak tanır ve bu da adli süreçlerin daha adil ve doğru bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir.

4. Görüşme Sürecinin Kaydedilmesi: Görüşmenin sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesi, ifadelerin daha sonra doğruluğunun ve bütünlüğünün kontrol edilmesine imkân tanır. Ancak, kayıtların kiminle paylaşılacağı ve nasıl kullanılacağı çocuğa açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılmalıdır. Bu kayıtlar, hukuki süreçlerin güvenirliği açısından kritik öneme sahiptir. Bu şeffaflık, çocuğun güven duygusunu pekiştirir ve onun mahremiyet hakkını korur (Saywitz ve Camparo, 2014, s. 113-140).

5. Etik İlkelerin Gözetilmesi: Çocuğun mahremiyetine saygı gösterilmeli, görüşmeler sırasında ve sonrasında çocuğun duygusal ve psikolojik durumu dikkate alınmalıdır. Görüşmeciler, çocuğun travmatize olmaması için gerekli özeni göstermelidir. Poole ve Lamb, bu konudaki çalışmalarında görüşmecilerin çocukların hassasiyetine dikkat

etmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (1998, s. 88). Çocuk hakları perspektifinden, bu etik ilkeler çocuğun onurunu ve kişisel haklarını korumanın temelini oluşturur.

Adli görüşmeler hem hukuki süreçler hem de çocuğun korunması açısından büyük öneme sahiptir. Bu protokoller, adli görüşmelerin standardizasyonunu ve tutarlılığını sağlamak, aynı zamanda çocukların korunmasını ve adil bir yargı sürecinin yürütülmesini desteklemek amacıyla özel uygulanacak tedbirlere uygun kriterler göz önünde bulunruularak geliştirilmiştir. Çocuk hakları perspektifinden, bu protokoller, çocuğun adalet sistemi içerisinde saygın bir yer edinmesi ve çocukların haklarının korunması aynı zamanda süreç içerisinde hak kaybına uğramaması adına destekleyici yaklaşımları içermektedir (Ministry of Justice, 2022).

3.4 Çocukla Adli Görüşmede Kullanılan Yöntemler

Çocukla adli görüşmede kullanılan yöntemler, çocuğun ifadesini en doğru ve güvenilir şekilde almayı amaçlayan tekniklerdir. Bu yöntemler, çocuğun yaşına, gelişim düzeyine ve duygu durumuna uygun yaklaşım biçimlerini göz önünde bulundurarak seçilmelidir (Ministry of Justice, 2022). Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, bu yöntemler çocuğun ifade özgürlüğünü desteklemeli ve onun duygusal ve psikolojik bütünlüğünü korumayı hedeflemelidir. Adli görüşmelerde yaygın olarak kullanılan bazı yöntemler şunlardır:

1. Kognitif Görüşme Tekniği (Cognitive Interviewing): Kognitif görüşme tekniği, çocuğun hafızasını etkin bir şekilde kullanmasını sağlamak için yapılandırılmış sorular ve bilişsel stratejiler kullanır. Bu yöntem, çocukların hafızalarındaki olayları ayrıntılı bir şekilde hatırlamasını ve ifade etmesini kolaylaştırır. Yapılan çalışmalar, suçun tanığı hem mağduru olan bireylerin görüşmelerinin bilişsel görüşme tekniği ile yapılmasının, olayın daha detaylı hatırlanmasına katkı sağladığını göstermektedir (Kebbell, Milne ve Wagsstaff, 1999, s. 101-115). Görüşmeci, çocuğa olayları farklı açılardan ve sıralarla anlatmasını isteyerek detayları netleştirmeye çalışır (Fisher ve Geiselman, 1992, s. 45). Yapılan çalışmalar bu tekniğin kullanımının, çocuğun ifade özgürlüğünü desteklediğini, onun adil bir yargı sürecine katılım hakkını da güvence altına alma çabasında olduğunu göstermektedir.

2. Geriye Doğru Anlatım (Reverse Order Technique): Adli görüşmelerde, çocuğun olayları alışılmışın dışında bir sıralamayla anlatması, hatırlama sürecini daha aktif hale getirir ve yanlış bilgilerden kaçınmayı sağlar. Çocuktan olayları sondan başa doğru anlatması istenir. Bu yöntem, hafıza hatalarını ve tutarsızlıkları azaltır (Saywitz ve Camparo, 2014, s. 114). Çocuğun bu yöntemle verdiği ifade, adaletin sağlanmasında kritik bir rol oynar, çünkü hafıza hatalarını en aza indirmek, çocuğun ifade güvenilirliğini arttırmak açısından önemlidir.

3. Serbest Anlatım (Free Recall): Adli görüşmelerde çocuk, olayları serbestçe ve kendi kelimeleriyle anlatmaya teşvik edilir. Bu yöntemde, çocuğa geniş ve yönlendirme içermeyen sorular sorulur. Bana olanları anlatabilir misin?' gibi açık uçlu sorular kullanılır (Lamb, Hershkowitz, Orbach ve Esplin, 2008). Bu yöntem, çocuğun ifade özgürlüğünü korur ve onun olayları kendi bakış açısından anlatmasına olanak tanır, böylece adli sürecin adilliği desteklenir.

4. Raporlama Teknikleri (Reporting Techniques): Çocukların olayları ayrıntılı olarak anlatmalarını teşvik etmek için çeşitli stratejiler kullanılır. Örneğin, çocuğa belirli bir zamana veya mekâna odaklanarak anlatması istenir. Bu, olayın detaylarının ayrıntılı ve doğru bir biçimdeortaya çıkmasına yardımcı olur (Poole ve Lamb, 1998). Bu teknikler, çocuğun anlatımını zenginleştirir ve adli süreçte gerçeğin ortaya çıkmasına katkı sağlar.

5. Çizim ve Oyun Teknikleri: Özellikle küçük çocuklarla yapılan görüşmelerde, çizim ve oyun gibi yöntemler kullanılabilir. Bu teknikler, çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştırır ve konuşarak anlatmakta zorlandığı olayları görsel olarak ifade etmesine olanak tanır (Salmon ve Pipe, 1997). Çocuk hakları açısından, bu tür yaratıcı yöntemler, çocuğun ifade etme hakkını kullanmasına ve duygusal güvenliğini sağlamasına yardımcı olur.

Bu yöntemler, çocuğun ifadesinin güvenilirliğini ve doğruluğunu artırmak için kullanılan tekniklerdir. Kullanılan her bir yöntemin avantajları ve sınırlamaları bulunmaktadır; bu nedenle görüşmecinin, duruma uygun olarak bu yöntemleri kullanması gerekmektedir. Çocuk hakları perspektifinden, bu tekniklerin uygulanması sırasında çocuğun üstün yararı

gözetilmeli ve çocuğun ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkı korunmalıdır (Newlin vd., 2015, s.1-17).

3.5 Çocukla Adli Görüşmeyi Etkileyen Faktörler

Çocuklarla yapılan adli görüşmelerin etkinliği, çeşitli faktörler tarafından şekillendirilir ve bu faktörler, görüşmenin güvenilirliği ve doğruluğu üzerinde önemli bir rol oynar. Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, bu faktörlerin her biri çocuğun ifade özgürlüğünü ve adil bir yargı sürecine katılım hakkını etkileyebilir. Çocuklarla adli görüşmelerin etkilendiği başlıca faktörler şöyle sıralanabilir:

1. Gelişimsel Düzey: Çocuğun yaş ve bilişsel gelişim seviyesi, ifadesinin doğruluğunu ve ayrıntılı bilgi verebilme kapasitesini doğrudan etkiler. Küçük çocuklar, sınırlı dil becerileri ve hafıza kapasitesi nedeniyle daha az ayrıntılı ve doğru bilgi verebilirler (Poole ve Lamb, 1998, s. 45). Çocuk hakları açısından, bu durum, çocuğun ifade verme hakkının nasıl kullanılacağını belirler ve görüşmecilerin bu farklılıkları dikkate alarak uygun teknikler kullanması gerektiğini gösterir.

2. Görüşmeci Faktörleri: Görüşmecinin deneyimi, eğitimi ve tarafsızlığı, çocuğun verdiği bilginin kalitesini etkileyen önemli unsurlardır. Deneyimli ve iyi eğitimli görüşmeciler, çocuğun güvenini kazanarak daha güvenilir bilgi elde edebilirler Lamb, Hershkowitz, Orbach ve Esplin, 2008). Çocuk hakları perspektifinden, görüşmecinin tarafsızlığı ve duyarlılığı, çocuğun haklarının korunması ve adil bir ifade süreci sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.

3. Soru Tipi ve Görüşme Tekniği: Açık uçlu sorular kullanmak, çocuğun kendi kelimeleriyle ifade vermesini sağlar ve yanlış yönlendirmeleri önler. Kapalı uçlu veya yönlendirici sorular ise çocuğun hatalı bilgi vermesine neden olabilir (Saywitz, 1995, s. 17). Çocuk hakları bağlamında, çocuğun ifade özgürlüğünü tam olarak kullanabilmesi için soru tipinin dikkatle seçilmesi, onun ifade verme hakkını en iyi şekilde kullanmasına olanak tanır.

4. Görüşme Ortamı: Görüşmenin yapıldığı ortamın çocuk dostu ve rahatlatıcı olması, çocuğun kaygı seviyesini düşürerek daha doğru bilgi vermesini sağlar. Resmi olan kurumlarda yapılan görüşmelerde çocukların bilgi vermesi zorlaşabilir. Bu nedenle,

çocuk hakları açısından görüşme ortamı, çocuğun psikolojik yönden iyilik halini korumak ve onun güvenli bir şekilde ifade vermesini sağlamak için özenle hazırlanmalıdır (Ministr of Justice, 2022).

5. Travma ve Stres Seviyesi: Çocuğun yaşadığı travmanın derecesi ve mevcut stres seviyesi, ifade verme kapasitesini etkiler. Yüksek stres altındaki çocuklar, daha az doğru ve tutarlı bilgi verebilirler (Finkelhor, 1984, s. 145). Çocuk hakları perspektifinden, bu durum çocuğun yeniden travmatize olmasını önlemek için görüşme sürecinde travma bilinçli yaklaşımların kullanılmasını gerektirir. Çünkü travma, mağdur çocukların bilgi verme isteğini ve kapasitesini etkileyebilir ve görüşmecinin bilgi verme isteği olmayan çocuğu görüşmeye zorlamaması önemlidir (Newlin vd., 2015, s. 1-17).

   Bu faktörler, adli görüşmenin etkinliğini doğrudan etkileyen kritik unsurlardır ve her biri, çocuğun adil bir yargı sürecine katılım hakkını güvence altına almak için dikkatle ele alınmalıdır. Çocuk hakları perspektifi, bu süreçlerin her birinde çocuğun üstün yararının gözetilmesini ve onun haklarının korunmasını zorunlu kılar.

3.6 Çocukla Adli Görüşmecinin Yetkinliğin Önemi

Çocuklarla yapılan adli görüşmelerde, görüşmecinin yetkinliği büyük önem taşır. Bu yetkinlik, görüşmenin doğruluğunu, güvenilirliğini ve çocuğun psikolojik iyilik halini doğrudan etkiler. Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında, yetkin bir görüşmeci çocuğun haklarını koruyarak onun adil bir yargı sürecine katılımını sağlamalıdır (Newlin vd., 2015, s.1-17). Adli görüşmecinin yetkinliğinin önemli olmasının nedenleri şunlardır:

1. Doğru Bilgi Elde Etme: Yetkin bir görüşmeci, çocuklardan doğru ve ayrıntılı bilgi elde etme konusunda daha başarılıdır. Saywitz ve Camparo, deneyimli ve eğitimli görüşmecilerin, çocuklara uygun sorular sorarak ve yönlendirmelerden kaçınarak daha güvenilir bilgiler toplayabileceğini söyler (2014). Bu, çocuğun ifade verme hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlar ve adaletin tesisine katkıda bulunur.

2. Çocuğun Haklarını Koruma: Adli görüşmecilerin, çocuğun haklarını koruyarak tarafsız ve adil bir tutum sergilemeleri gerekmektedir. Bu yaklaşım, çocuğun ifade verirken kendini güvende hissetmesini sağlar ve yeniden travmatize olma riskini

azaltır (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007, s. 1201-1231). Çocuğun ifade özgürlüğünün korunması, onun adil yargılanma hakkının bir parçasıdır.

3. Travma ve Stres Yönetimi: Yetkin görüşmeciler, çocukların yaşadığı travma ve stresle başa çıkma konusunda eğitimlidirler. Bu yetkinlik, çocuğun ifade verme sürecinde daha az stres yaşamasına ve yeniden travmatize olma riskinin azalmasına yardımcı olur (Poole ve Lamb, 1998). Bu durum, çocuğun psikolojik iyilik halini koruyarak, onun ifade verme sürecini daha sağlıklı bir şekilde geçirmesini sağlar.

4. Etik ve Yasal Standartlara Uygunluk: Adli görüşmeciler, etik ve yasal standartlara uygun olarak hareket etmelidir. Bu, görüşmenin yasal geçerliliği ve etik standartlara uygunluğu açısından kritiktir. Deneyimli görüşmeciler, bu standartlara uygun olarak görüşmeleri yönetirler (Fisher ve Geiselman, 1992, s. 45). Çocuk hakları bağlamında, bu tür uygunluk, çocuğun haklarının ihlal edilmesini önler ve onun adalet sistemindeki rolünü güvence altına alır.

5. Görüşme Tekniklerinin Kullanımı: Eğitimli görüşmeciler, çeşitli görüşme tekniklerini etkin bir şekilde kullanabilirler. Örneğin, açık uçlu sorular sorma ve çocuğun serbestçe ifade vermesini teşvik etme gibi teknikler, ifadenin doğruluğunu artırır (Lamb, Hershkowitz, Orbach ve Esplin, 2008, s. 65). Bu, çocuğun kendini özgürce ifade edebilmesine ve adil bir şekilde yargı sürecine katılmasına olanak tanır.

Yapılan çalışmalar, çocuklar ile görüşme yapan eğitimli görüşmecilerin eğitimsiz olan görüşmecilere göre aktarılan öykünün detaylandırılmasını, mağdurların olayları farklı sıralamalarla hatırlamasını sağladıkları, tüm detayları rapor ettikleri ve mağdur ile daha olumlu ilişki kurduklarını göstermektedir (Kebbell, Milne ve Wagstaff, 1999, s. 101-115). Yapılan başka bir çalışma ise eğitimsiz olan görüşmecilerin, görüşme tekniklerini etkili bir şekilde yaptıkları görüşmelerde kullanmadıklarını göstermektedir (Clifford ve George, 1996; Fisher vd., 1987, s. 231-248).

3.7 Adli Görüşmecinin Yetkinliğini Etkileyen Faktörler

Adli görüşmecinin yetkinliğini etkileyen çeşitli olumlu ve olumsuz faktörler bulunmaktadır.

3.7.1 Olumlu faktörler

1. Görüşmecinin Uzmanlığı: Görüşmecinin çocuk psikolojisi ve adli görüşme teknikleri konusunda bilgi sahibi olması, çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştırır ve çocuğun haklarının korunmasına katkıda bulunur. Yapılan çalışmalar eğitimli ve deneyimli bir görüşmeci, çocuğun ifadesini daha doğru ve güvenilir bir şekilde alabileceğini göstermektedir (Faller, 2003).

2. Uygun Ortam: Çocuğun rahat ve güvende hissettiği bir ortam, ifadenin kalitesini artırır. Çocuk dostu ortamın, dikkati dağıtabilecek materyallerden arındırılmış olması ve çocuğun kendini daha rahat hissetmesini sağlar. Çocuk odaklı düzenlenen alanlarda yapılan görüşmelerin çocuğun görüşme süresince kendini güvende hissetmesine katkı sağladığı bilinmektedir (Clifford ve George, 1996; Fisher ve ark., 1987, s. 231-248).
3. Destekleyici Yaklaşım: Adli görüşmecinin empatik ve destekleyici yaklaşımı, çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştırır. Empati ve anlayış, çocuğun duygusal güvenliğini sağlar ve görüşme sürecini olumlu yönde etkiler (Saywitz, 1995). Çocuk hakları açısından bu yaklaşım, çocuğun onurunu korur ve ona saygı gösterir.

3.7.2 Olumsuz faktörler

1. Baskı ve Zorlamalar: Görüşme sırasında çocuğa baskı yapılması veya zorlanması, ifadenin güvenilirliğini azaltır. Çocuk, kendini tehdit altında veya stres altında hissettiğinde doğru ve dürüst bir ifade vermekte zorlanabilir (Hershkowitz vd., 2006, s, 773-769). Bu tür bir yaklaşım, çocuğun haklarının ihlal edilmesine ve adil bir yargı sürecinin zedelenmesine neden olabilir.

2. Yönlendirici Sorular: Yönlendirici veya kapalı uçlu sorular, çocuğun olayları kendi ifadeleriyle anlatmasını zorlaştırabilir ve yanıltıcı sonuçlara yol açabilir. Bu tür sorular, çocuğun hatırlama sürecini bozarak ifade doğruluğunu olumsuz etkileyebilir

(Lamb vd, 2007). Bu bulgu, çocuğun yönlendirici sorulara maruz kalmasının hatıralarının karışmasına ve ifadelerin gerçeği tam anlamı ile yansıtmayabileceğini göstermektedir.

3. Travma Etkileri: Çocuğun yaşadığı travmanın etkileri, ifadesinin netliğini ve doğruluğunu olumsuz etkileyebilir. Travma, çocuğun olayları hatırlama yeteneğini zayıflatabilir ve ifade verirken yaşadığı duygusal tepkiler, ifadesinin tutarlılığını bozabilir (Goodman ve Melinder, 2007, s. 1-19). Bu durum, çocuğun adil yargı sürecine katılımını engelleyebilir.

4. Çocuğun Yaşı ve Gelişim Düzeyi: Küçük yaşta veya gelişimsel olarak geri kalmış çocuklar, olayları doğru ve ayrıntılı bir şekilde ifade etmekte zorlanabilirler. Bu durum, ifadenin doğruluğunu ve güvenilirliğini olumsuz etkileyebilir (Saywitz, 1995). Çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmayan yaklaşımlar, onun ifade verme sürecinde zorluk yaşamasına neden olabilir.

5. Görüşme Süresinin Uzunluğu: Uzun görüşme süreleri, çocuğun dikkatinin dağılmasına ve yorgunluğuna yol açabilir. Bu durumun ifadenin kalitesini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir (Poole ve Lamb, 1998). Görüşme süresinin makul bir düzeyde tutulması, çocuğun dikkatini ve enerjisini korumasına yardımcı olur ve onun haklarının korunmasına hizmet eder.

Adli görüşmecinin yetkinliği, çocukların ifade verme sürecinde hem olumlu hem de olumsuz faktörlerden etkilenmektedir. Görüşmecinin uzmanlık düzeyi, çocuğun kendini rahat ve güvende hissetmesi ve destekleyici bir yaklaşımın benimsenmesi gibi faktörler, çocuğun ifadesinin güvenilirliğini artıran olumlu etkenlerdir. Bu yetkinliği sağlayabilmek için Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitiminde, çocuk hakları ve hukuki düzenlemeler, çocukla adli görüşme teknikleri, çocuğun gelişimsel dönemleri, travma ve travma mağduru çocuklara yaklaşım, çocuk istismarı türleri ve cinsel istismar, etik ilkeler ve profesyonel sorumluluklar, multidisipliner çalışma ana başlıkları yer almaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2018).

Bu başlıklar, görüşmecinin uzmanlığı ve uygulama ortamının kalitesi, görüşmelerin niteliği gibi olumlu faktörlerin desteklenmesi, çocukların adil bir yargı sürecine katılımını

sağlamak açısından önemlidir. Katılımcılar sertifikayı almaya hak kazanmak için 216 saatlik teorik ve uygulamalı eğitim programına katılım sağlar. Teorik eğitimi tamamlayan adli görüşmeciler, en az 8 cinsel istismar mağduru çocuk ile görüşme yapar. Görüşmeleri tamamladıktan sonra, uygulama yaptığı çocuk izlem merkezinin sorumlu hekimi ve 2 adli görüşmecinin yer aldığı komisyon tarafından yapılan görüşmelerin değerlendirmeye alınır. Uygulamalı Çocukla Adli Görüşmeci Değerlendirme Formu kullanılarak puanlandırılır. 100 tam puan üzerinden en az 70 puan alan adaylar sertifikayı almaya hak kazanır (Sağlık Bakanlığı, 2018).

Avrupa ülkelerinde de çocuklarla adli görüşmeler, çocuğun yaşınai gelişim düzeyine ve psikolojik durumuna uygun olarak yapılandırılmış bir eğitimden geçen uzmanlar tarafından gerçekleştirilir. Örneğin Almanya ve İsveç gibi ülkelerde, adli görüşmecilerin sordukları soruların açık uçlu ve yönlendirici olamayan bir şekilde sorulabilmesi, çocuktan doğru ve güvenilir bilgiyi alabilmesi için kapsamlı bir eğitimden geçerler (Counsil of Europe, 2022).

Adli görüşmecilerin eğitim süreçleri ise oldukça kapsamlıdır. Avrupa'da adli görüşmeciler, çocuk psikolojisi, gelişim psikolojisi ve travma bilgisi gibi konularda uzmanlaşmış eğitimler alırlar. Örneğin, Birleşik Krallık'ta adli görüşmeciler, polis ve sosyal hizmet uzmanları tarafından verilen özel eğitim programlarına katılırlar (Council of Europe, 2022). Bu eğitimler, görüşmecilerin çocuklarla etkili iletişim kurabilme, travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini tanıyabilme ve çocukların ifadelerini doğru bir şekilde değerlendirebilme becerilerini geliştirmeyi hedefler. Ayrıca, adli görüşmecilerin düzenli olarak süpervizyon ve mesleki gelişim programlarına katılmaları zorunludur (UNICEF, 2014).

Avrupa ülkelerinde çocuklarla adli görüşmeler, çocuk merkezli ve travma bilinci taşıyan yaklaşımlarla yürütülmektedir. Özellikle İskandinav ülkelerinde, çocukların ikinci kez travmatize edilmesini önlemeye yönelik koruyucu politikalar benimsenmiştir. İsveç, Norveç ve Finlandiya gibi ülkelerde, görüşmeler genellikle çocuk dostu ortamlarda gerçekleştirilir ve çocukların güvenliğini sağlamak amacıyla bir takım profesyoneller tarafından yürütülür. Bu ülkelerde adli görüşmeciler, çocuk psikolojisi, travma ve iletişim teknikleri konusunda kapsamlı eğitimler alır. Adli görüşmelerde kullanılan "Barnahus"

(Çocuk Evleri) modeli, Avrupa'da birçok ülkeye örnek teşkil etmektedir. Bu modelde, görüşmeler tek bir yerde yapılır ve hem adli hem de sağlık hizmetleri aynı çatı altında sunulur, böylece çocukların süreçte birçok kez farklı kişilerle görüşmesi engellenir (Johansson vd., 2021).

Birçok Avrupa ülkesinde adli görüşmeciler, uzmanlaşmış bir eğitim programına tabi tutulur. Bu eğitimlerde, çocukların yaşına ve gelişim düzeyine uygun iletişim teknikleri öğretilir. Ayrıca, travmanın çocuklar üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik teorik ve uygulamalı eğitimler sunulur. İngiltere'de, bu alanda çalışan profesyoneller genellikle ulusal olarak tanınan eğitim programlarına katılır ve süpervizyon desteği alır. Adli görüşmelerde çocukların haklarının korunması ve adil bir şekilde temsil edilmeleri amacıyla eğitimin sürekli olması ve mesleki gelişimin teşvik edilmesi yaygın bir uygulamadır (Ministry of Justice, 2022).

4. ÇOCUK HAKLARI

"İnsan haklarının neyin istemi olduklarını, aynı zamanda da bu istemi kime yönelttiklerini biliyorsak, her an herkesçe herkes için neden korunması gerektiğini de bilmiş oluruz." (Kuçuradi, 2006, s.11). Bu temel bilgiden yola çıkarak bakıldığında, çocuk hakları kavramı, çocukların temel insan haklarını tanıyan ve koruyan bir çerçeve sunar. Çocuk haklarını bilmenin önemi, çocukların yaşamlarının birçok yönünde kendini gösterir ve toplumsal gelişim için kritik bir rol oynar.

Çocuk haklarını bilmek, çocukların temel haklarına erişimlerini sağlamada önemli bir rol oynar. Bu haklar arasında yaşama, eğitim, sağlık, oyun ve dinlenme hakkı gibi temel haklar yer alır. Çocuk hakları, çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekler ve onları her türlü istismar, ihmal ve kötü muameleden korur (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989).

Çocuk haklarının korunması ve bu haklara saygı gösterilmesi, uzun vadede toplumsal gelişimi ve refahı artıran temel unsurlardan biridir. Çocukların haklarına saygı gösteren toplumlar, daha sağlıklı, eğitimli ve mutlu bireyler yetiştirir. Bu bireyler, yetişkinliklerinde toplumlarına daha olumlu katkılar yapar ve sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime destek olurlar (Melton, 2014, s. 3-13). Çocuk hakları, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmesi, eğitilmesi, korunması ve toplumsal hayata katılımı için gerekli olan tüm hakları içerir. Tüm bu haklar, çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım gibi temel ihtiyaçlarını ve özgürlüklerini kapsar (UNICEF, 2014).

Çocukların haklarına saygı gösteren toplumlar, daha sağlıklı, eğitimli ve mutlu bireyler yetiştirir. Bu bireyler, yetişkinliklerinde toplumlarına daha olumlu katkılar yapar ve sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime destek olurlar. Bu görüş, Brian Howe ve Katherine Covell gibi araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir. Çocuk haklarına ilişkin yapılan araştırmalar, eğitimde bu haklara saygı gösterilmesinin, çocukların sosyal sorumluluk bilincini ve hak anlayışını güçlendirdiğini ve bunun da toplumsal refaha olumlu katkılar sağladığını ortaya koymaktadır (Covell ve Howe, 2014).

4.1 Çocukların Temel Hakları

Çocukların temel hakları, her çocuğun doğuştan sahip olduğu ve uluslararası hukuk tarafından korunan haklardır. Bu haklar, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım gibi temel ihtiyaçlarını ve özgürlüklerini kapsar (United Nations, 1989). Bu haklar, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesini ve gelişmesini sağlayacak koşulların oluşturulmasını hedefler. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) de çocuk haklarını dört ana kategoride tanımlar. Bunlar: hayatta kalma hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı ve katılım hakkı.

4.1.1 Gelişme hakkı

Yaşama ve gelişme hakkı, her çocuğun hayatta kalma ve sağlıklı bir şekilde gelişme hakkını ifade eder. Bu hak, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC) Madde 6'da açıkça belirtilmiştir ve çocukların tüm yönleriyle gelişimlerinin desteklenmesini öngörür (UNICEF, 2006, s. 14). *"Çocukların gelişme hakkı, onların eğitim, oyun ve kültürel etkinliklere katılımını kapsar ve bu hak, çocukların potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerine olanak tanır"* (Webb, 2020).

Çocukların en temel haklarından bir tanesi olan eğitim hakkını Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 29. maddesi, ayrıntılı bir şekilde vurgulamaktadır (United Nations, 1989). Eğitim hakkı her çocuğun doğuştan elde etmesi gereken önemli bir haktır. Eğitim hakkının bir özgürlük haline gelebilmesi için, yalnızca bütün çocukların ilkokulda okuma olanacağının sağlanmış olması yetmez; eğitim özgürlüğü, ortaöğretim, mesleki eğitim, yükseköğretim ve yaygın eğitim görme olanacağının, bütün ilgili yurttaşlar için sağlanmış olmasını gerektirir (Kuçuradi, 1994, s. 18).

Çocuğun sağlıklı gelişimi tüm toplumların gelecekteki refahları için gereklidir (Dirican, 2018, s. 47). Cinsel istismar, çocuğun gelişim hakkını ciddi şekilde ihlal eder ve çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde kalıcı hasarlara yol açabilecek ve toplumların refahını olumsuz etkileyebilecek etkenlerden birisidir. İstismara maruz kalan çocuklar, genellikle fiziksel yaralanmalar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve diğer sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalırlar (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993, s. 164-180). Ayrıca, bu çocuklar depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve intihar eğilimleri gibi ciddi psikolojik sorunlar geliştirebilirler. Bu durumlar,

çocukların akademik performanslarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek genel gelişimlerini engeller (Browne ve Finkelhor, 1986, s. 66-77).

Çocukların gelişim hakkının korunması için, cinsel istismarın önlenmesi ve mağdurlara yönelik destek hizmetlerinin sağlanması kritik önem taşır. Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gibi uluslararası kuruluşlar, çocuk istismarını önlemek ve mağdurlara rehabilitasyon hizmetleri sunmak amacıyla çeşitli programlar geliştirmektedir (WHO, 2006, s. 7-15). Ayrıca, çocuklara yönelik koruyucu yasal düzenlemeler ve politikalar, çocukların güvenli ve destekleyici bir çevrede büyümelerini sağlamayı amaçlar. Bu tür önlemlerin, çocukların travmanın etkilerinden kurtulmalarına ve sağlıklı bir şekilde gelişmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir (UNICEF, 2006).

4.1.2 Yaşama hakkı

Çocuğun yaşama hakkı, uluslararası insan hakları yasalarının ve sözleşmelerinin temel taşlarından biridir. Bu hak, çocukların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için yaşama ve temel sağlık hizmetlerine erişim hakkının karşılanmasını içerir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC) Madde 6, her çocuğun doğuştan yaşama hakkına sahip olduğunu ve devletlerin, çocukların hayatta kalmasını ve gelişimini azami ölçüde güvence altına almakla yükümlü olduğunu vurgular (UNICEF, 2006, s. 14). Bu madde, çocukların yaşam hakkının sadece hayatta kalmalarıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda onların genel refahını ve gelişimini de içerdiğini vurgular. Çocukların hayatta kalma hakkı, onların temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasını ve sağlık hizmetlerine erişimlerini içerir. İnsanın yaşaması, hayatta kalması için, teknik ve sanattan, beslenme, giyinme, barınma ve korunmaya kadar birçok şeye gereksinim vardır. Bütün bunların insanın kendisi tarafından yaratılması, öğrenilmesi, hazırlanıp işlenmesi gerekmektedir. Ancak insan tek başına bunun altından kalkamaz. Onun varlığını korumak için başka insanların yardımına gereksinim vardır (Mengüşoğlu, 1971, s. 262). Çocukluk dönemi bu yardıma en çok ihtiyaç duyulan dönemdir. Çocukların öncelikle ebeveynlerinin bakımına gereksinim vardır ve çocuğun hayatta kalabilmesi için temel ihtiyaçları karşılamalıdır. Çocukların hayatta kalma hakkı, onların bu temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra sağlık hizmetlerine erişimlerini içermektedir.

Çocukların yaşama hakkının sağlanması, bir dizi politik ve sosyal önlemi gerektirir. Bu, sağlık hizmetlerine erişim, yeterli beslenme, temiz suya erişim ve güvenli barınma koşullarının sağlanmasını içerir. Sağlık hizmetlerine erişim, özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde çocuk ölümlerinin azaltılmasında kritik bir rol oynar. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre, basit ve etkili sağlık müdahaleleri, bebek ve çocuk ölümlerini büyük ölçüde azaltabilir (WHO, 2019).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunmasını güvence altına alarak bu hakkı temel alır. Bu çerçevede, cinsel istismarın önlenmesi ve mağdurlarının korunması, çocuğun yaşama hakkının hayati bir parçasıdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşlar, çocuk istismarını önlemek ve mağdurlara destek sağlamak amacıyla çeşitli programlar ve politikalar geliştirmektedir (WHO, 2006).

4.1.3 Korunma hakkı

"İnsan Hakları bütün insanların, insansal ve insanca olanaklarını/yeteneklerini geliştirmelerini ve onurlu bir yaşam sürmelerini mümkün kılan koşulların sürekli yaratılmasını talep eden evrensel ilkelerdir." (Kuçuradi, 2020, s.148). Temel haklardan biri de güvenlik hakkıdır. Güvenlik hakkını Evrensel Bildirge'nin amaçlarıyla örneğin kişilerin korku ve yoksunluktan kurtulmuş bir yaşam sürdürebilmelerinin sağlanmasıyla ilgisinde düşündüğümüz güvenlik, temel olan bütün hakların korunmasıyla ilgili görünmektedir (Kuçuradi, 2020, s.149).

Çocuğun güvenliğini sağlayacak en temel gereksinimi korunma hakkı, onların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin güvence altına alınmasını sağlamakla birlikte potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerini de amaçlar. Korunma hakkının sağlanması, çocukların kötü muamele, ihmal, istismar ve zararlı alışkanlıklardan korunmasını içerir (UNICEF, 2006, s.14).

Çocuğun korunma hakkının sağlanmasının, onun sosyal, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine önemli katkılar sağladığı bilinmektedir.

Bu katkılar;

1. Fiziksel Gelişim: Çocukların güvenli ve sağlıklı bir ortamda büyümeleri, onların fiziksel sağlıklarının korunmasını ve gelişimini sağlar. Güvenli yaşam koşulları, beslenme, sağlık hizmetlerine erişim ve hijyen koşullarının iyileştirilmesi, çocukların büyüme ve gelişme süreçlerine olumlu katkılar yapar (Perry, 2009).
2. Zihinsel Gelişim: Korunma hakkının sağlanması, çocukların eğitime erişimlerini artırır. Eğitim, çocukların zihinsel kapasitelerinin gelişimine önemli katkılar sağlar. Güvenli bir eğitim ortamı, çocukların öğrenme süreçlerini destekler ve bilişsel gelişimlerini teşvik eder (Shonkoff ve Phillips, 2000, s. 32).
3. Duygusal ve Sosyal Gelişim: Çocukların korunma hakkı, onların duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını da kapsar. Sevgi dolu ve destekleyici bir aile ortamı, çocukların duygusal güvenliğini sağlar. Sosyal ilişkiler ve olumlu sosyal deneyimler ise, çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Bowlby, 1988, s. 47).

Çocukların korunma hakkının sağlanmadığı durumlarda, çeşitli ihlaller ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir:

1. Cinsel İstismar: Çocukların cinsel istismara karşı korunma hakkı, uluslararası yasalarla güvence altına alınmıştır. Çocuk istismarına maruz kalan bireylerin iyileşme sürecinde, onların haklarına saygı göstermek ve bu hakları korumak, travmanın etkilerini azaltmada hayati bir öneme sahiptir (Herman, 1992, s. 125). Bu hak, çocukların güvenli ve sağlıklı bir ortamda yetişmelerini temin etmek için geliştirilmiştir. Bir çocuğa verilen bakım aynı zamanda onu çevresinden gelecek tehlikelere karşı korumayı da gerektirir (Mengüşoğlu, 1971, s.527) Finkelhor da, cinsel istismara maruz kalan çocukların, ciddi fiziksel ve psikolojik hasarlar yaşayabiliceğini belirtmektedir (1986).

2. Fiziksel ve Duygusal İhmal: Çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, onların fiziksel ve duygusal sağlıklarını olumsuz etkiler. İhmal edilen çocuklar, sağlık sorunları, öğrenme güçlükleri ve sosyal uyum sorunları yaşayabilirler (Dubowitz, 2013, s. 78). Çocukların yaşadığı bu problem sağlıklı gelişme hakkını ihlal etmiş olur.

3. Zararlı Alışkanlıklar ve İstismar: Çocukların korunma hakkının sağlanmadığı durumlarda, zararlı alışkanlıklar edinme ve istismara maruz kalma riski artar. Bu durum, çocukların uzun vadede sağlık ve sosyal sorunlar yaşamasına yol açabilir (Finkelhor, 1994, s. 23).

4.1.4 Çocuğun katılım hakkı

Çocuğun katılım hakkı, çocuğun kendisiyle ilgili karar alma süreçlerine katılma hakkını ifade eder. Bu hak, çocukların düşüncelerini, görüşlerini ve duygularını ifade etme ve bu ifadelerin dikkate alınma hakkını içerir. Bu hak, çocukların seslerinin duyulmasını ve onların aktif bir şekilde toplumda yer almalarını sağlar. Lansdown (2011) da benzer şekilde çocukların katılım hakkının onların gelişimine ve toplumdaki rolüne önemli katkılar sağladığını vurgular (s. 15).

Çocuklar cinsel istismar, ihmal ya da farklı muamele biçimlerine maruz kaldıklarında bu durumu ifade etmekte zorlanabilir veya sessiz kalmaya zorlanabilirler. Bu durum çocukların kendilerini ifade etme hakkının ihlalidir. Paslı, cinsel istismarın çocuklar üzerindeki en yıkıcı etkilerinden birinin, çocukların sessizliğe zorlanması olduğunu, çocukların ailelerinin istismarı açığa vurma konusunda isteksiz olduklarını, sessizliğe zorlanan çocukların karışık duygular içerisinde olduğunu ve çoğunlukla utanç duygusu yaşadığını belirtmektedir (2019). Bu tespit çocukların haklarının yeterince savunulmadığını ve çocukların da kendi haklarını savunma yetilerinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bu hakları korurken iki önemli ilkeyi benimsemek gerekir. Bu ilkeler eşitlik-ayrım gözetmeme ve çocuğun yüksek yararı ilkesidir. Eşitlik ve ayrım gözetmeme ilkesi, her çocuğun hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan eşit haklara sahip olduğunu vurgular. Bu ilke, cinsiyet, etnik köken, din, dil, engellilik durumu gibi farklılıklara dayalı ayrımcılığı yasaklar (UNICEF, 2014, s. 10-20). Çocuğun yüksek yararı ilkesi ise tüm çocuk hakları uygulamalarında çocuğun en iyi şekilde korunmasını ve gözetilmesini esas alır. Lansdown (2005) bu ilkenin çocuğun gelişimini desteklemede temel bir rol oynadığını belirtmiştir (s. 18).

Bu hak aynı zamanda çocukların kendileri ile ilgili alınan kararlara katılım hakkını da sunar. Çocukların sağlıklı gelişimlerini tamamlayabilmek ve sağlıklı bir yetişkin olabilmenin adımlarından biri de doğru kararlar alabilme becerisini edinebilmek

olabilmektedir. Yapılan araştırmalar, kendileri ile ilgili karar alma sürecine dahil olan çocukların, özerk olabilme kapasitelerinin geliştiğini göstermektedir (Hudson, 2012, s. 4-9). Hudson, profesyonellerin karar alma sürecinin çocukların yaşına ve gelişim düzeyine göre değişiklik göstermesi nedeni ile yaşasalar da uygun yaklaşım sergilendiğinde çocukların karar alma kapasitelerinin geliştiğini savunmaktadır.

4.2 Çocuk Haklarının Tarihi

Çocuk hakları tarihi, çocukların özel olarak korunması gerektiği bilincinin uluslararası alanda gelişmesiyle şekillenmiştir. Bu bilinç, çocukların temel haklarının korunmasını ve özellikle çocuk istismarının önlenmesini hedefleyen uluslararası belgeler ve anlaşmalarla desteklenmiştir. 1924 yılında kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocuk haklarının uluslararası düzeyde tanınmasında önemli bir kilometre taşıdır. Bu bildirge, çocukların korunma, eğitim, sağlık ve gelişim haklarını vurgularken, çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunması gerektiğini açıkça belirtmiştir (United Nations, 1924). Bildirgenin kabulü, çocuk istismarına karşı uluslararası farkındalık yaratmış ve bu konuda yasal düzenlemelerin geliştirilmesi için zemin hazırlamıştır (UNICEF, 2021).

Bu ilk adımları takip eden yıllarda, 1989'da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC), çocuk haklarının daha kapsamlı bir çerçeveye oturtulmasını sağlamıştır. Sözleşme, çocuk istismarına karşı koruma mekanizmalarını güçlendiren ve devletlerin bu konuda yükümlülüklerini belirleyen bir belge olarak öne çıkmıştır. CRC, çocukların istismara karşı korunma hakkını uluslararası hukukta bir insan hakkı olarak tanımlamış ve bu hakların ihlal edilmemesi için devletlerin sorumluluklarını netleştirmiştir (United Nations, 1989). Çocuk hakları ile ilgili olan sözleşme ve belgeleri inceleyelim.

4.2.1 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1924 yılında kabul edilen ve çocuk haklarını uluslararası düzeyde tanıyan ilk belge olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu bildirge, çocukların korunması, sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve eğitim haklarını vurgulayan ilk uluslararası belgedir (United Nations, 1924). Bildirge, çocukların özel olarak korunması gerektiği bilincini oluşturarak, çocuk hakları kavramının uluslararası hukuka entegrasyonunun ilk adımını atmıştır.

Bildirge, çocukların refahının sağlanması ve korunmasının devletlerin sorumluluğunda olduğunu belirterek, çocukların beslenme, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasının önemini vurgulamıştır. Aynı zamanda, çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunması gerektiğine de dikkat çekmiştir (UNICEF, 2021). Bu belge, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan koşulların oluşturulmasını hedeflemiş ve bu doğrultuda devletleri harekete geçirmiştir.

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocuk hakları hareketinin başlangıcı olarak kabul edilir ve modern çocuk hakları yasalarının gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu yönüyle, çocukların korunmasının uluslararası bir sorumluluk olduğunu ortaya koymuş ve bu alanda farkındalık yaratmıştır. Bu bildirge, ilerleyen yıllarda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC) gibi daha kapsamlı çocuk hakları belgelerinin temelini atmıştır. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, uluslararası düzeyde çocuk hakları kavramının tanınmasına öncülük ederek, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (CRC) ilham vermiştir. Bu bildirge, çocuk haklarının uluslararası hukuk sistemine dahil edilmesinde önemli bir adım olarak kabul edilmekte ve modern çocuk hakları hareketinin temel taşlarından biri olarak görülmektedir (UN Documents, 2023).

4.2.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 yılında kabul edilmiş ve çocuk haklarının uluslararası düzeyde daha geniş bir şekilde tüm uluslara tanınmasını sağlamıştır. Bu bildirge, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi, eğitilmesi ve korunması gerektiğini belirtir (United Nations, 1959). Bildirge, çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla temel ilkeleri belirler ve çocukların refahını sağlamak için devletlerin ve toplumun üzerine düşen sorumlulukları vurgular. Bildirge, 10 temel ilke etrafında şekillenir:

1. Ayrım Gözetmeme İlkesi: Bütün çocuklar, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet durumu, doğum veya başka bir statüye bakılmaksızın eşit haklara sahiptir.

2. Çocuğun Yüksek Yararı: Tüm eylemler ve kararlar çocuğun yüksek yararını gözetmelidir.

3. Yaşam ve Sağlık Hakkı: Çocukların yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakları vardır. Bu kapsamda sağlık hizmetlerine ve uygun yaşam standartlarına erişim önemlidir.

4. Eğitim Hakkı: Çocuklar, ücretsiz ve zorunlu eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, çocuğun kişiliğini, yeteneklerini ve zihinsel ve fiziksel yeteneklerini geliştirmelidir.

5. Ebeveynin Rehberliği: Ebeveynler, çocuklarının haklarının korunmasında ve gelişiminde rehberlik etme hakkına ve sorumluluğuna sahiptir.

6. Koruma ve Bakım: Çocuklar, her türlü istismar, ihmal ve kötü muameleye karşı korunmalıdır.

7. Kimlik Hakkı: Her çocuğun bir isim, vatandaşlık ve ailevi bağlara sahip olma hakkı vardır.

8. Görüşlerini İfade Etme Hakkı: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren tüm konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir ve bu görüşler dikkate alınmalıdır.

9. Çalıştırılmama Hakkı: Çocuklar, ekonomik sömürü ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaya karşı korunmalıdır.

10. Oyun ve Dinlenme Hakkı: Çocukların oyun, dinlenme ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı vardır.

Bildirge, çocuğun yüksek yararının gözetilmesini merkeze alarak, politikaların ve uygulamaların çocuğun gelişimine en uygun şekilde düzenlenmesini teşvik eder. Bu ilke, çocukların refahını ön planda tutan bir yaklaşım olarak görülmektedir (Jones, 2005, s. 102). Birçok akademisyen, Bildirge'nin çocuk haklarını evrensel bir çerçeve içinde ele almasını ve tüm çocuklar için geçerli olmasını takdir etmektedir.

4.2.3 Türk Çocuk Hakları Bildirisi

Türk Çocuk Hakları Bildirisi, 1995 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilmiştir. Bu bildiri, Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilen ve çocuk haklarını ulusal düzeyde koruma altına alan bir belgedir. Bu bildiri, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (ÇHS) paralel olarak hazırlanmış ve çocukların haklarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan bir dizi ilke sunmuştur. Bildiri, çocukların

sağlıklı, mutlu ve güvenli bir ortamda büyümelerini sağlamak için devletin, ailenin ve toplumun sorumluluklarını vurgulamaktadır. Türk Çocuk Hakları Bildirisi'nin başlıca maddeleri şunlardır:

1. Temel Hak ve Özgürlükler: Her çocuğun yaşama, gelişme, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi temel hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkı vardır (TBMM, 1995, madde 1).

2. Ayrımcılık Yasağı: Çocuklar, dil, din, ırk, cinsiyet, milliyet, sosyal köken, engellilik veya herhangi bir farklılık gözetilmeksizin eşit haklara sahiptir (TBMM, 1995, madde 2).

3. Çocuğun Yüksek Yararı: Çocuklarla ilgili tüm kararlar ve uygulamalar, çocuğun yüksek yararını gözeterek alınmalıdır. Bu ilke, çocukların refahı için en uygun şartların sağlanmasını içerir (TBMM, 1995, madde 3).

4. Sağlık ve Sosyal Güvenlik: Her çocuğun sağlıklı büyüme ve gelişme hakkı vardır. Devlet, çocukların sağlık hizmetlerine erişimini ve sosyal güvenlik haklarını korumakla yükümlüdür (TBMM, 1995, madde 4).

5. Eğitim Hakkı: Her çocuğun eğitim hakkı vardır ve devlet, çocukların ücretsiz ve zorunlu eğitime erişimini sağlamalıdır. Eğitim, çocuğun kişisel yeteneklerini ve topluma katkıda bulunma potansiyelini geliştirmelidir (TBMM, 1995, madde 5).

6. Koruma ve İstismar: Çocuklar, her türlü ihmal, istismar ve kötü muameleye karşı korunmalıdır. Devlet, çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini tehlikeye atacak her türlü duruma karşı önlem almalıdır (TBMM, 1995, madde 6).

7. Çalışma Hakkı ve Koruma: Çocuklar, ekonomik sömürüden ve tehlikeli işlerden korunmalıdır. Çocuk işçiliği yasalarla düzenlenmeli ve çocukların eğitim ve gelişim haklarına zarar vermeyecek şekilde denetlenmelidir (TBMM, 1995, madde 7).

8. Katılım ve Görüş Bildirme Hakkı: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir ve bu görüşler dikkate alınmalıdır (TBMM, 1995, madde 8).

9. Kimlik ve Vatandaşlık Hakkı: Her çocuğun bir isim, vatandaşlık ve aile bağlarına sahip olma hakkı vardır. Devlet, çocukların kimlik belgelerinin düzenlenmesini ve vatandaşlık haklarının korunmasını sağlamalıdır (TBMM, 1995, madde 9).

10. Oyun ve Dinlenme Hakkı: Çocukların oyun oynama, dinlenme ve kültürel etkinliklere katılma hakkı vardır. Devlet, çocukların serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri güvenli ve uygun ortamlar yaratmalıdır (TBMM, 1995, madde 10).

4.2.4 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, çocuk haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla hazırlanmış ve çocukların tüm haklarını kapsayan kapsamlı bir belge olarak kabul edilmiştir. Bu sözleşme, çocuk haklarının tanınmasında ve genişletilmesinde önemli bir rol oynamış, özellikle çocukların eğitim, sağlık, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarının yasal güvence altına alınması konusunda önemli gelişmelere vesile olmuştur (Akyüz, 2000, s. 3-4).

Sözleşme, çocukların temel haklarını güvence altına almayı amaçlayan 54 madde içermektedir. Bu maddeler dört temel prensip üzerine kuruludur:

1. Ayrım Gözetmeme İlkesi: Tüm çocuklar, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet durumu, doğum veya başka bir statüye bakılmaksızın eşit haklara sahiptir (Madde 2).

2. Çocuğun Yüksek Yararı: Çocuğun yüksek yararı, çocuklarla ilgili tüm eylem ve kararlarda öncelikli olarak gözetilmelidir (Madde 3).

3. Yaşama ve Gelişme Hakkı: Her çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı vardır. Bu hak, çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimini kapsar (Madde 6).

4. Görüşlerini İfade Etme Hakkı: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren tüm konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir ve bu görüşler dikkate alınmalıdır (Madde 12).

Sözleşme, çocukların sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, adalet, refah ve kültürel yaşam gibi birçok alandaki haklarını ayrıntılı olarak ele almaktadır. ÇHS, çocukların korunması ve haklarının geliştirilmesi için devletlerin ve uluslararası topluluğun sorumluluklarını belirlemektedir.

ÇHS, çocuk haklarını evrensel bir çerçeve içinde ele alarak, çocukların haklarının tanınması ve korunması konusunda küresel bir standart oluşturmuştur. Bu evrensel yaklaşım, çocuk haklarının dünya genelinde yaygınlaşmasını sağlamıştır (Detrick, 1999, s. 22). Aynı zamanda çocuğun yüksek yararının gözetilmesini merkeze alarak, politikaların ve uygulamaların çocuğun gelişimine en uygun şekilde düzenlenmesini teşvik eder.

ÇHS, çocuk haklarını geniş bir yelpazede ele alarak, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin bütüncül bir şekilde desteklenmesine katkı sağlar. Bu yaklaşım, çocukların sadece hayatta kalmalarını değil, aynı zamanda potansiyellerini gerçekleştirmelerini de hedefler (Alston, 1994, s. 102). Bu sözleşme, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi için devletlere ve uluslararası topluma önemli sorumluluklar yükler.

4.2.5 Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 1996

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 1996 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiş ve 1 Temmuz 2000'de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, çocukların haklarının korunmasını ve bu hakların uygulanmasını teşvik eder (Council of Europe, 1996). Sözleşmenin temel hedefi, çocukların hukuki ve idari aşamalarda etkin bir biçimde yer almasını ve haklarının korunmasını sağlamaktır. Sözleşme, çocukların haklarını kullanmalarını güvence altına almak için aşağıdaki ana maddeler etrafında şekillenmiştir:

1. Bilgiye Erişim ve Danışmanlık: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren yasal süreçler hakkında bilgilendirilme ve uygun danışmanlık hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir (Madde 3) ve bu sözleşme çocukların haklarını kullanmalarını kolaylaştırmıştır. Bu yaklaşım, çocukların haklarını savunma yeteneklerini artırmıştır (Tobin, 2005, s. 842-882).

2. Temsil ve Katılım: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren yasal süreçlerde uygun temsil hakkına ve kendi görüşlerini ifade etme hakkına sahiptir. Bu süreçlerde çocukların görüşlerinin dikkate alınması esastır (Madde 4). Sözleşme, çocukların hukuki süreçlerde etkin bir şekilde yer almasını ve görüşlerini ifade etmelerini teşvik ederek çocukların katılım hakkını güçlendirmiştir. Bu madde çocukların kendileri ile ilgili karar verme sürecine aktif rol almalarını sağlama konusunda önemli bir rol oynamıştır.

3. Bağımsız Temsilci Atanması: Sözleşme, çocukların yüksek yararı için bağımsız temsilciler atanmasını öngörmüştür. Bu temsilci, çocuğun haklarını ve çıkarlarını savunmakla yükümlüdür (Madde 5) ve temsilciler, çocukların haklarını ve çıkarlarını savunarak adalet sistemindeki eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunmuştur (Marshall, 2004, s. 73-87).

4. Çocuk Dostu Adalet: Yargı sisteminin çocuk dostu olması ve çocukların adalet sistemine erişimlerinin kolaylaştırılması hedeflenir. Bu bağlamda, çocuklara yönelik özel tedbirler ve prosedürler uygulanır (Madde 6).

5. Çocukların Görüşlerini Dile Getirme Hakkı: Çocuklar, kendilerini ilgilendiren tüm hukuki ve idari işlemlerde görüşlerini dile getirme hakkına sahiptir. Bu görüşler, yaş ve olgunluk düzeylerine uygun olarak dikkate alınmalıdır (Madde 7).

4.2.6 Çocukların Cinsel Suistimal Ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konsey Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi)

Lanzarote Sözleşmesi, çocukların cinsel istismar ve cinsel sömürüden korunmasını sağlamak amacıyla Avrupa Konseyi tarafından 2007 yılında kabul edilen kritik bir uluslararası belgedir. Sözleşme, çocuk istismarını önleme ve mağdurları koruma konularında kapsamlı hükümler ve mekanizmalar öngörmekte, böylece çocuk haklarının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır.

1. Yasal Düzenlemeler ve Tanımlar: Sözleşme, çocukların cinsel istismara karşı korunması amacıyla geniş kapsamlı yasal düzenlemeler getirmektedir. Bu düzenlemeler, çocuk istismarının tanımını genişleterek, cinsel sömürü ve istismara maruz kalmalarını önlemek için daha etkili yasaların oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır. Sözleşme,

cinsel istismarın her türlüsünü kapsayacak şekilde tanımlar sunarak, istismarın önlenmesi ve faillerin cezalandırılması için sağlam bir yasal temel oluşturur (Council of Europe, 2007, s. 8).

2. Koruma ve Önleme Mekanizmaları: Lanzarote Sözleşmesi, devletlere çocuk istismarını önlemek amacıyla çeşitli koruma ve önleme mekanizmaları uygulama yükümlülüğü getirmektedir. Bu mekanizmalar arasında çocukların korunması için gerekli politikaların geliştirilmesi, eğitim ve bilinçlendirme programlarının uygulanması ve çocuklara yönelik risklerin azaltılması yer almaktadır. Ayrıca, sözleşme, mağdurların korunması ve desteklenmesi için çeşitli hizmetlerin sunulmasını zorunlu kılar (Council of Europe, 2007, s. 15).

3. Eğitim ve Bilinçlendirme: Sözleşme, çocukların, ebeveynlerin ve toplumun diğer üyelerinin çocuk istismarı konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgular. Eğitim ve bilinçlendirme programları, çocukların kendilerini koruma yeteneklerini geliştirmeyi ve toplumda çocuk istismarının önlenmesi konusundaki farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Bu programlar, çocuklara yönelik istismarın nasıl tanınacağı ve rapor edileceği konusunda bilgi sağlamaktadır (Council of Europe, 2007, s. 19).

4. Uluslararası İşbirliği: Lanzarote Sözleşmesi, çocuk istismarını önleme ve mücadele etme konusunda uluslararası işbirliğinin önemini vurgulamaktadır. Sözleşme, devletler arasında bilgi ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını, sınır ötesi suçlarla mücadelede işbirliğini ve uluslararası düzeyde koordinasyonu teşvik eder. Bu işbirliği, çocuk istismarının önlenmesi ve suçluların adalet önüne çıkarılması açısından büyük önem taşır (Council of Europe, 2007, s. 22).

5. Mağdurların Desteklenmesi: Sözleşme, çocuk istismarı mağdurlarının korunması ve desteklenmesi için özel önlemler öngörmektedir. Bu önlemler, mağdurlara yönelik tıbbi, psikolojik ve sosyal destek hizmetlerinin sağlanmasını ve mağdurların yeniden entegrasyonunu amaçlar. Ayrıca, mağdurların haklarının korunması ve adalet süreçlerinde yeniden mağduriyetlerinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlar (Council of Europe, 2007, s. 27).

Lanzarote Sözleşmesi, çocukların cinsel istismar ve sömürüden korunması konusunda kapsamlı bir çerçeve sunarak, çocuk istismarının önlenmesi ve mağdurların korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Sözleşme, çocuk haklarının korunması ve çocuk istismarının önlenmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde kritik bir araçtır. Bu belge, devletleri sadece yasal düzenlemeler yapmaya değil, aynı zamanda koruma ve destek mekanizmalarını etkin bir şekilde uygulamaya da zorlamaktadır.

Türkiye'de bu sözleşme 13 Ağustos 2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş olup sözleşmenin kabul edilebilmesi için farklı bakanlıklardan temsilcilerin yer aldığı komisyon oluşturulmuştur. 567 sayılı olumlu komisyon raporu ile 25 Eylül 2010 tarihinde kanunlaşmıştır. 10 Eylül 2011 tarihinde Resmi Gazetede 28050 saylı karar ile yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 'Cinsel İstismar' başlıklı 18. Maddesi çocuklara karşı kasıtlı olarak gerçekleştirilen bazı eylemlerin suç teşkil edebilmesi için taraf devletlerin hukuki düzenleme yapmasını ve bu hususta yaptırım uygulamasını ve tedbirler almasını söyler. Ancak taraf devletlerin resmi olarak 'cinsel rıza' yaşının farklılık gösterdiği görülmektedir. Ülkemizde TCK 104. Maddesinin 1. Bendinde "Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" demektedir. Bu madde 15-18 yaş arasında gerçekleşen eylemlerde bir açık bırakmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin Lanzarote Sözleşmesi'ne olan taahhüdü önemli bir adım olsa da, sözleşmenin uygulanmasına dair mevcut yasal ve toplumsal engeller, çocukların cinsel istismardan korunması sürecinde ciddi sorunlar yaratmaktadır. Sözleşmenin etkin uygulanabilmesi için daha kapsamlı yasal reformlar ve toplumsal farkındalık artırıcı çalışmalar gerekmektedir.

4.3 Çocukla Adli Görüşmecilerin Çocuk Hakları Eğitimi

Çocuk haklarının bilinmesi, toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanması açısından da önemlidir. Adli görüşmecilerin çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, çocuklarla yapılan görüşmelerin daha etkili ve çocuk dostu olmasını sağlar ve tüm çocukların eşit haklara sahip olduğu bilinci, ayrımcılığın ve eşitsizliğin önlenmesine yardımcı olur. Çocuk hakları, özellikle dezavantajlı ve savunmasız gruplara yönelik bir koruma mekanizması olarak işlev görür. Bu haklar, toplumun tüm kesimlerindeki

çocukların eşit fırsatlara erişmesini ve adil bir şekilde muamele görmesini garanti altına alır (Smith, 2016).

Çocukla adli görüşmecilerin çocuk hakları eğitimi, görüşmecilerin çocukların haklarını ve bu hakların korunmasını sağlamak için gerekli bilgileri edinmelerini sağlar. Bu eğitim, görüşmecilerin çocuk hakları konusunda bilinçli olmalarını ve bu hakları koruma sorumluluğunu üstlenmelerini amaçlar (Powell ve Snow, 2007, s. 93-94). Çocukla adli görüşme gerçekleştiren uzmanların, çocuk haklarını tam olarak anlamaları ve bu hakları koruma konusunda yetkin olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, uzmanların alması gereken çocuk hakları eğitimi aşağıdaki unsurları içermelidir:

1. Temel Çocuk Hakları Bilgisi: Uzmanlar, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) gibi temel uluslararası belgelerde tanımlanan çocuk haklarını öğrenmelidirler. Bu haklar arasında yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları bulunmaktadır (United Nations, 1989).
2. Çocuk Haklarının Uygulanması ve Yasal Çerçeve: Uzmanlar, çocuk haklarının yasal çerçevesini ve uygulanmasını öğrenmelidirler. Bu, ulusal ve uluslararası düzeyde çocuk haklarını koruma konusunda yürürlükte olan yasaları ve düzenlemeleri anlamayı içerir.
3. Çocukların Gelişimsel ve Psikolojik İhtiyaçları: Uzmanlar, çocukların gelişimsel ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamalıdırlar. Bu, çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun görüşme tekniklerini kullanmayı içerir. Çocukların travma sonrası tepkilerini anlamak ve uygun müdahalelerde bulunmak, çocukların iyileşme süreçlerini desteklemek için kritik öneme sahiptir. Özellikle Jensen ve arkadaşlarının bu konudaki çalışmaları, çocukların travma sonrası tepkilerinin değerlendirilmesi ve uygun müdahale stratejilerinin belirlenmesi üzerine yoğunlaşmaktadır (Jensen ve vd., 2005, s. 420).

4. Görüşme Teknikleri ve Etik İlkeler: Uzmanlar, çocukla adli görüşme yaparken kullanacakları teknikler ve bu süreçte uymaları gereken etik ilkeler konusunda eğitilmelidirler. Bu, açık uçlu sorular sormak, yönlendirmemek, empati kurmak ve çocuğun duygusal durumunu göz önünde bulundurmak gibi unsurları içerir. Ayrıca, çocukların mahremiyetine saygı gösterilmesi ve güvenli bir görüşme ortamı

sağlanması önemlidir (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007: s. 1201-1231).

5. Çocukların Katılım Hakları: Uzmanlar, çocukların kendileriyle ilgili süreçlere katılım haklarını bilmeli ve bu hakları nasıl destekleyeceklerini öğrenmelidirler. Çocukların düşüncelerini ifade etmeleri, görüşlerini belirtmeleri ve bu görüşlerin dikkate alınması sağlanmalıdır (Lansdown, 2005).
6. Kültürel ve Sosyal Hassasiyetler: Uzmanlar, çocukların kültürel ve sosyal bağlamlarını anlamalı ve bu bağlamları görüşme süreçlerine entegre etmelidirler. Bu, çocukların farklı kültürel arka planlardan gelebileceğini ve bu durumun görüşme sürecini nasıl etkileyebileceğini anlamayı içerir (Powell ve Snow, 2007, s.18).

Bu eğitimler, çocukla adli görüşme yapan uzmanların, çocukların haklarını koruma ve destekleme konusunda yetkin ve bilinçli olmalarını sağlar. Bu sayede, çocukların adli süreçlerdeki deneyimleri iyileştirilir ve çocuk haklarının korunması daha etkin bir şekilde sağlanır.

İnsan onuru kavramı, çocuk hakları bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Adli görüşmecilerin çocuklarla gerçekleştirdikleri görüşmelerde, çocukların onurunu korumak ve saygı göstermek, çocuk haklarının temelini oluşturur. İnsan onuru kavramı, uluslararası belgelerde bir temellendirme aracı ya da bir değer olarak ortaya çıkar ve daha çok metinsel bir unsur olarak yer alır (Çelik, 2019, s. 282-310). Adli görüşmeciler, çocuklarla olan etkileşimlerinde bu ilkeye dikkat etmeli ve çocukların kendilerini değerli ve saygı gören bireyler olarak hissetmelerini sağlamalıdırlar. Bu, çocukların travmayı daha kolay atlatmalarına ve adli süreçlere daha olumlu bir şekilde katılmalarına yardımcı olabilir.

4.4 Çocukla Adli Görüşmecilerin Çocuk Hakları Bilgisinin Önemi

Çocukla adli görüşmecilerin çocuk hakları bilgisinin önemi, görüşmecilerin çocukların haklarını koruma ve savunma sorumluluğunu taşıdıkları için büyüktür. Görüşmecilerin çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, çocukların adli süreçlerde daha iyi korunmalarını ve haklarının gözetilmesini sağlar (Goodman ve Melinder, 2007, s.1-19). İstismar mağduru çocuklarla görüşme yapan profesyonellerin çocuk hakları

konusunda bilgi sahibi olmaları, bu çocukların haklarının korunması ve iyileşme süreçlerinin desteklenmesi açısından büyük önem taşır. Bu bilgi, profesyonellerin çocuklarla daha etkili ve duyarlı bir şekilde iletişim kurmasını sağlar ve çocukların maruz kaldıkları travmanın etkilerini azaltır. İşte çocuk hakları bilgisinin profesyoneller için neden önemli olduğuna dair bazı temel noktalar:

1. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi: Çocuk hakları bilgisinin en temel bileşenlerinden biri, çocuğun yüksek yararı ilkesidir. Bu ilke, çocuğun tüm karar alma süreçlerinde ve müdahalelerde en iyi şekilde korunmasını ve gözetilmesini sağlar. Çocuk hakları konusunda bilgili olan profesyoneller, bu ilkeleri rehber edinerek çocuğun ihtiyaçlarını önceliklendirir ve onun iyiliği için en uygun adımları atarlar (Lansdown, 2005).
2. Hakların Bilinmesi ve Korunması: Profesyonellerin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmaları, çocuğun haklarını etkin bir şekilde korumalarına olanak tanır. Bu haklar arasında çocuğun korunma, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim ve adalete erişim gibi temel hakları bulunur. Çocuk hakları bilgisi, profesyonellerin bu hakları ihlal etmeksizin ve çocuğun haklarını savunarak hareket etmelerini sağlar (UNICEF, 2014, s.14).
3. Empati ve Duyarlılık: Çocuk hakları bilgisi, profesyonellerin çocuklarla empati kurmasını ve onlara duyarlılıkla yaklaşmasını sağlar. Bu bilgi, profesyonellerin çocukların yaşadığı travmayı anlamalarına ve onlara uygun destek sağlamalarına yardımcı olur. Çocuk hakları konusunda bilinçli olan profesyoneller, çocukların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, onları yeniden travmatize etmeden uygun şekilde müdahale ederler (Powell ve Snow, 2007).
4. Güvenli ve Destekleyici Ortam: Çocuk hakları bilgisi, profesyonellerin çocuklar için güvenli ve destekleyici bir ortam yaratmasına yardımcı olur. Bu ortam, çocuğun kendini ifade etmesine, korkularını ve endişelerini paylaşmasına olanak tanır. Profesyoneller, çocuk haklarını bildiklerinde, çocukların kendilerini güvende ve değerli hissetmelerini sağlayacak şekilde davranırlar (Hershkowitz, Lanes ve Lamb, 2007, s. 111-123). Hershkowitz ve arkadaşları, çocukların travma sonrası tepkilerini ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamanın, çocukların yeniden travmatize olmalarının önlenmesi açısından kritik olduğunu belirtmektedir.

5. Etkili Müdahale ve Destek: Profesyonellerin çocuk hakları bilgisi, istismar mağduru çocuklara yönelik etkili müdahale ve destek sağlamalarını mümkün kılar. Bu bilgi, çocukların ihtiyaçlarına uygun hizmetlere yönlendirilmesi, adalete erişimlerinin sağlanması ve uzun vadeli iyileşme süreçlerinin desteklenmesi açısından kritiktir. Çocuk haklarına dair bilgi, profesyonellerin bütüncül ve duyarlı bir yaklaşım benimsemelerine yardımcı olur (Jensen ve vd, 2005, s.1395-1413). Jensen ve arkadaşlarının 2005 tarihli çalışması, çocuk haklarının bilinmesi ve uygulanmasının, çocukların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasını sağlayarak, profesyonellerin daha empatik ve duyarlı bir şekilde hareket etmelerine olanak tanıdığını vurgulamaktadır.

Çocuk hakları kavramının bilinmesi, çocukların sağlıklı gelişimi, korunması ve toplumsal adaletin sağlanması için kritik bir öneme sahiptir. Bu hakların bilinmesi ve savunulması, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumlu sonuçlar doğurur. İstismar mağduru çocuklarla görüşme yapan profesyonellerin de çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmaları, çocukların haklarının korunması ve iyileşme süreçlerinin desteklenmesi açısından büyük önem taşır. Bu bilgi, profesyonellerin çocuklara daha duyarlı ve etkili bir şekilde yaklaşmalarını sağlar ve çocukların maruz kaldıkları travmanın etkilerini azaltır (Suniega, Krenek ve Stewart, 2022, s. 521-528).

4.5. Çocuk Hakları Eğitimi Almayan Adli Görüşmecilerin Yaptığı Görüşmelerde Karşılaşılan Olumsuzluklar

Yapılan çeşitli çalışmalarda, eğitimsiz adli görüşmecilerin çocuklarla yaptığı görüşmelerde ciddi hatalar yaptığı ve bunun olumsuz sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir. İşte bazı olgu sunumları ve bulgular:

1. Yanıltıcı Bilgi Toplama: Eğitimsiz görüşmecilerin yanlış sorular sorması sonucu çocuklardan yanıltıcı bilgiler toplandığı görülmüştür. Bu durum, adli süreçlerin yanlış yönlendirilmesine neden olabilmektedir.
2. Travmatik Etki: Eğitimsiz bir görüşmecinin, bir çocuğun yaşadığı travmayı anlamadan veya dikkate almadan sorular sorması sonucu, çocuğun yeniden travmatize olduğu gözlemlenmiştir.

3. Gizlilik İhlalleri: Eğitimsiz görüşmecilerin çocukların gizliliğini ihlal ederek, çocuğun güvenliğini tehlikeye attığı ve mahremiyetini ihlal ettiği kaydedilmiştir. Bu tür ihlaller, çocuğun güvenliğini ciddi şekilde riske sokmaktadır (Brown, 2023, s. 345-360).
4. Simülasyon Çalışmaları: Eğitimsiz görüşmecilerin bilgisayar simülasyonları kullanarak çocuk cinsel istismarı vakalarını incelemesi üzerine, yanlış soru teknikleri kullandıkları ve bu nedenle yanlış bilgiler topladıkları belirlenmiştir. Eğitimli görüşmeciler ise, açık uçlu ve doğru sorular sormayı başararak daha doğru bilgiler toplamıştır (Krause, Pompedda, Antfolk, Zappalá ve Santtila, 2017, s. 187-198).
5. Tarihi Vakalar: 1980'ler ve 1990'larda birçok yüksek profilli çocuk cinsel istismarı vakasında, eğitimsiz görüşmecilerin yanlış yöntemler kullanması sonucu mağdurların ifadelerinin geçerliliği sorgulanmıştır. Bu durum, mağdur çocukların yaşadığı travmanın artmasına ve adli süreçlerin karmaşıklaşmasına neden.

Bu örnekler, adli görüşmecilerin çocuk hakları ve doğru görüşme teknikleri konusunda eğitilmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Eğitimli görüşmeciler, çocukların ifadelerini daha doğru ve güvenilir bir şekilde toplama yeteneğine sahip olup, adli süreçlerin doğruluğunu ve çocuğun psikolojik sağlığını koruma konusunda daha başarılı olmaktadır.

5. YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin önemli araçlarından biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak, verilerin zengin ve ayrıntılı bir şekilde toplanması hedeflenmiştir. Niteliksel araştırma, insanların ve kültürlerin derinlemesine bir tanımını yapmayı, bireylerin gerçekliğe atfettikleri anlamları, olayları, süreçleri ve kavrayışlarını açığa çıkarmayı amaçlar. Bu süreç, bilginin oluşturulmasında belirli kurallar, yöntemler ve tekniklere dayanır. Araştırma araçları, gerçekliğin bütüncül bir anlayışla kavranmasını sağlayacak şekilde, insanlar arasındaki ilişkileri, süreçleri ve içsel bağımlılıkları ortaya çıkaracak nitelikte olmalıdır (Kümbetoğlu, 2019, s. 47).

Toplumsal olayların ve süreçlerin özüne inebilmek, kişilerin yaşam deneyimlerinden kaynaklanan ve belirli bir sistem içinde hareket ettikleri esas bağlantıları kavramakla mümkündür (Kümbetoğlu, 2019, s. 22). Kümbetoğlu'na göre, nicel ve nitel araştırmalar arasındaki temel fark, birinde gerçekliğin açıklanması, diğerinde ise gerçekliğin yorumlanması üzerine kuruludur (2019, s. 24). Bu bağlamda, gerçekliği sosyal olarak inşa eden bireylerin oluşturdukları anlam sistemlerini anlamak, deneyimlerini kendi ifadeleriyle yansıtmak ve yorumlamak büyük önem taşır. Araştırmada nitel yöntemin tercih edilmesinin temel nedeni, Çocuk İzlem Merkezleri'nde (ÇİM) görev yapan adli görüşmecilerin düşünce, görüş ve deneyimlerini derinlemesine incelenmesidir. Bu yöntem, belirli bir topluluğun karmaşık ve çok yönlü perspektiflerini daha ayrıntılı bir şekilde anlamak için etkili bir yol sunmaktadır (Creswell ve Poth, 2018, s. 45). Araştırma kapsamında Sağlık Bakanlığına bağlı Çocuk İzlem Merkezlerinde görev yapan ve araştırma katılmaya gönüllü 25 adli görüşmeciyle derinlemesine görüşmeler yapılması planlandı. Ancak adli görüşmecilere ulaşımda problemler ile karşılaşılması, adli görüşmecilerin çoğunluğunun güvenlik kaygısı nedeni ile görüşmeyi reddetmesi aynı zamanda veri doygunluğuna ulaşılması nedeni ile 15 adli görüşmeci ile derinlemesine görüşme gerçekleştirildi. Araştırma alanında, kaynak kişilerden yola çıkarak diğer görüşülen kişilere ulaşılması, bir kartopu gibi ilerleyerek yeni katılımcılara ulaşıldıkça örneklemin büyümesini sağlamıştır (Kümbetoğlu, 2019, s. 99). Bu yöntem, özellikle belirli bir uzmanlık veya deneyim alanına sahip küçük ve ulaşılması zor gruplar üzerinde

çalışırken, bilgi ve katılımcı zincirlerini genişletmek için etkili bir araç olarak kabul edilmektedir (Naderifar, Goli ve Ghaljaie, 2017, s. 2).

5.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın her evresinde literatür taraması yapıldı ve araştırmanın uygulamalı kısmı, yorumlayıcı perspektife dayanan nitel araştırma yönteminin derinlemesine görüşme tekniğiyle gerçekleştirildi. Derinlemesine görüşme, bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, yanıtların dinlenmesi ve kaydedilmesi ile bu yanıtlar doğrultusunda ek soruların sorulması süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu teknik, araştırmacının alan çalışmasında konuyu ayrıntılı ve derinlemesine kavramasını sağlayacak bir araç olarak kullanıldı. Derinlemesine görüşmede, spontan gelişen ve günlük konuşmalardan farklı olarak, araştırmacının görüşmeyi yönlendirdiği, zaman zaman ayrıntılı sorular sorarak süreci zenginleştirdiği, görüşülen kişinin ise kendisini rahatça ifade edebildiği bir süreç yaşandı. Görüşme, günlük konuşmalardan farklı olarak belirli bir amaca yönelik olarak gerçekleştirildi ve bu amacın doğrultusunda ilerletildi (Kümbetoğlu, 2019, s. 71-72). Bu görüşme sürecinin verimli geçip geçmediği ise büyük oranda görüşmeciye bağlıydı.

Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların izni alınarak ses kaydı yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, görüşme sırasında görüşülen kişinin jest ve mimikleri, gözlemlenebildiği kadarıyla beden dili not edilerek, ayrıntılı sorularla görüşme derinleştirildi ve araştırılmak istenen konunun anlaşılması ve gerekli bilgilerin toplanması sağlandı.

5.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma, teorik temeli yorumsamacılığa dayalı olan niteliksel bir çalışmadır. Niteliksel araştırma yönteminde kullanılan teknik, geniş bir gruptan bilgi almak yerine, az sayıda kişiye ulaşılarak bu kişilerin gerçek deneyimlerinden yola çıkılarak gerçekliği ortaya koymayı hedefler. Araştırmacı, bu sürecin aktif bir katılımcısı olarak, temsil edilebilirlik ölçütü yerine, birlikte yaşama, paylaşma ve ilişki kurmayı öncelik olarak benimsemektedir (Holly, 1984; Holloway, 1996; akt. Kümbetoğlu, 2019, s. 31). Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki Çocuk İzlem Merkezleri'nde (ÇİM) çalışan adli

görüşmeciler oluşturmaktadır. Türkiye'de 71 ÇİM'de çalışan adktif adli görüşmeci sayısının 230 ila 240 arasında değişkenlik gösterdiği bilinmektedir. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak, kamuda çalışan 15 adli görüşmeci ile yüz yüze ve çevrimiçi ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 5 kişi ile yüz yüze 10 kişi ile online platformda görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden adli görüşmecilere ulaşmada kartopu yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesindeki amaç, ÇİM'lerdeki işleyişe ilişkin görüş, öneri ve deneyimlerin katılımcılar tarafından daha rahat ifade edilebilmesini sağlamaktır. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin betimleyici bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

5.3. Verilerin Toplanması

Nitel veri, bireyin davranışlarının kendine özgü doğasını ve algılama biçimini ortaya koymak ve kişilerin dünyalarını anlamak için araştırmacının araştırılan olay ile birlikte oluşturduğu bir etkileşim sürecinin sonunda ulaşılan bir veri biçimidir. Bu nedenle birey hedefine, araştırma öncesinde ulaşılmış bazı varsayımlar ve bu varsayımlar sayesinde ulaştığı kabuller ile açıklanmaktan ziyade, bütüncül bir bakış ve derinlemesine, ayrıntılı bir anlama çabası ile ulaşır. Bireyin içinde bulunduğu koşullara, sosyal olayların özelliklerine, tarihsel, sosyal, mekânsal, varoluşsal ve simgesel anlam dünyasına duyarlı, esnek bir yöntem anlayışıyla oluşturulan nitel veri, 'bilimsel kanunlar' ya da 'yasalara' ulaşma amacından ziyade, araştırılanların iç dünyasına girme olanağı sunmaktadır (Kümbetoğlu, 2019, s. 45).

Araştırmada, nitel araştırma yönteminin en etkili tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak verilerin derinlemesine toplanması amaçlanmıştı. Veri toplama sürecine, Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra başlandı. Görüşmeler sırasında, katılımcıların izniyle ses kaydı yapıldı ve araştırmacı ayrıca katılımcıların ses tonu, jest ve mimikleri, beden dili gibi ince nüansları dikkatle not etti. Her bir görüşme, en az 40 dakika, en fazla 1 saat sürdü. Bu süre zarfında, katılımcılardan elde edilen derinlikli verilerin, araştırmanın amaçlarına önemli katkılar sağladığı gözlemlendi.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kodu	**Cinsiyet**	**Yaş**	**Medeni Hal**	**Çocuk Sayısı**	**Mezun Olunan Bölüm**
K1	Kadın	36	Evli	1	Sosyal Hizmet
K2	Kadın	35	Evli	1	Sosyal Hizmet
K3	Erkek	38	Evli	-	Psikoloji
K4	Erkek	46	Evli	2	Sosyal Hizmet
K5	Kadın	31	Bekar	-	Sosyal Hizmet
K6	Kadın	45	Bekar	-	Sosyal Hizmet
K7	Kadın	29	Bekar	-	Sosyal Hizmet
K8	Kadın	45	Evli	-	Hemşirelik
K9	Erkek	39	Evli	2	Sosyal Hizmet
K10	Kadın	28	Bekar	-	Sosyal Hizmet
K11	Kadın	47	Bekâr	-	Hemşirelik
K12	Kadın	42	Evli	2	Hemşirelik
K13	Erkek	32	Evli	-	Psikoloji
K14	Erkek	30	Evli	1	Sosyal Hizmet
K15	Kadın	31	Bekar	-	Sosyal Hizmet

5.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Çalışmanın uygulamalı kısmı gerçekleştirilirken, görüşmeler sırasında alınan ses kayıtları ve notlar üzerinden analiz yapılmıştır. Görüşmeler, olduğu gibi ve yaşandığı şekliyle Word programına yazıya geçirilmiş, ses kayıtları detaylı bir şekilde deşifre edilmiştir. Deşifre işlemi tamamlandıktan sonra, yarı-yapılandırılmış görüşme formu rehberliğinde ve görüşme sırasında ortaya çıkan temalar doğrultusunda, her bir görüşme için ayrı ayrı veri analizi yapılmıştır.

Veri analizi süreci, betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, görüşülen kişilerin özgün ifadelerine yer verilmiş, doğrudan alıntılar yapılarak bulgular zenginleştirilmiştir. Bu yöntem, araştırmanın bulgularını katılımcıların kendi ifadeleriyle destekleyerek, gerçek deneyimlerin ve görüşlerin daha etkili bir şekilde ortaya konulmasını sağlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 123-130).

Verilerin yorumlanması aşamasında, literatürden faydalanılarak analizler, yorumlar ve raporlamalar yapılmıştır. Bu süreçte, mevcut literatürle elde edilen bulgular arasındaki ilişkiler incelenmiş, elde edilen verilerin literatürdeki benzer çalışmalara uygunluğu değerlendirilmiştir. Böylece, çalışmanın bulguları, alan yazında yer alan bilgilerle bütünleştirilmiş ve araştırmanın geçerliliği artırılmıştır (Creswell, 2013, s. 45-53). Bu yaklaşım, betimsel analiz yönteminin sağladığı derinlemesine anlayışı desteklemiş ve bulguların daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımıştır.

6.BULGULAR VE YORUMLAR

Tezin bu bölmünde, araştırma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin tematik ve içerik analizine odaklanmaktadır. Görüşmelerde katılımcılar, çocuk hakları, eğitim, çalışma koşulları ve idari destek gibi çeşitli konularda görüşlerini paylaşmıştır. Bu analiz, bu konuların nasıl ele alındığını ve hangi temaların öne çıktığını anlamayı amaçlamaktadır.

Veriler 15 katılımcıyla yapılan derinlemesine görüşmelerin dökümlerinden oluşmaktadır. Katılımcılar sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve uzman hemşire gibi çocuk izlem merkezi çalışanlarıdır.

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde elde edilen temalar katılımcıların çalışma yaşamına dair veriler ve çocuk izlem merkezlerindeki işleyişe dair veriler olmak üzere beş ana başlık altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların demografik bilgilerine dair veriler, çalışma yaşamına dair veriler, katılımcıların yapmakta olduğu adli görüşmelerin içeriğine ve işleyişte karşılaştıkları sorunlara dair veriler, katılımcıların gerçekleştirdiği adli görüşmelerin niteliğine dair veriler, İnsan Hakları ve Çocuğun İnsan Haklarına Dair veriler olarak incelenmiştir.

6.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine Dair Veriler

Katılımcıların demografik özellikleri, cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma ve aldıkları lisans eğitimleri açısından değerlendirilmiştir (Demoğfrafik özellikler için bknz Tablo 1).

Cinsiyet dağılımı açısından bakıldığında, katılımcıların çoğunluğu kadın (10 kişi) olup erkek katılımcı sayısı daha azdır (5 kişi). Bu, araştırmanın kadın katılımcılar arasında daha yaygın olduğunu veya kadınların ilgili alanlarda daha fazla temsil edildiğini gösterebilir.

Katılımcıların yaşları 28 ile 47 arasında değişmektedir. Bu, katılımcıların büyük ölçüde genç ve orta yetişkin ve kariyerlerinde deneyimli bireyler olduklarını gösterebilir.

Katılımcıların çoğunluğu evli (8 kişi), 7 katılımcı ise bekar olarak belirtilmiştir. Evli katılımcılardan 6'sının çocuk sahibi olduğu, bekar katılımcıların ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Bu, katılımcıların aile yapıları ve ebeveynlik durumları hakkında bilgi sağlar ve bu durum, araştırma sonuçlarını etkileyebilecek bir faktör olabilir.

Çoğunlukla Sosyal Hizmet bölümünden mezun katılımcılar (9 kişi) bulunurken, Psikoloji (2 kişi) ve Hemşirelik (3 kişi) gibi diğer bölümlerden de katılımcılar yer almaktadır. Sosyal Hizmet mezunlarının ağırlıklı olarak temsil edildiği bu tablo, araştırmanın sosyal hizmet alanına odaklandığını ya da bu alandaki profesyonellerin daha fazla ilgisini çektiğini gösterebilir.

Katılımcıların büyük bir kısmı, sosyal hizmet alanında eğitim almış ve bu alanda çalışan bireylerden oluşmaktadır. Kadın katılımcıların ağırlıklı olduğu bu grup, evli ve çocuk sahibi olma eğilimindedir. Bu durum, sosyal hizmet, psikoloji ve hemşirelik gibi insan odaklı mesleklerde kadınların daha fazla yer aldığını ve aile yaşamlarının bu mesleklerdeki katılımcı profillerine nasıl yansıdığını gösterebilir.

Bu tür demografik veriler, araştırmanın hedef kitlesini ve bu kitlenin özelliklerini anlamak için oldukça faydalıdır. Ayrıca, bu veriler, araştırma bulgularının belirli demografik gruplarla nasıl ilişkili olduğunu değerlendirmede de önemlidir.

6.2 Katılımcıların Eğitim ve Çalışma Yaşamına Dair Veriler

Katılımcılara, lisans eğitimi sırasında çocuk ihmal ve istismarı konusunda ders, seminer veya kulüp etkinliklerine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların çoğunluğunun bu tür eğitimlere katıldığını, bazı katılımcıların ise katılmadığını veya katılmış olsalar bile bunu hatırlamadıklarını belirttikleri görülmüştür. Benzer şekilde, lisans eğitimi sırasında insan hakları ve çocuk hakları konularında ders, seminer veya kulüp etkinliklerine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, katılımcıların büyük bir kısmının bu tür eğitimlere katıldığını, ancak önemli bir bölümünün bu fırsatlardan yararlanmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca, yalnızca az sayıda katılımcı bu tür eğitimlere katılıp katılmadığını hatırlayamadığını belirtmiştir. Bu durum, katılımcıların eğitim süreçlerinde bu konulara ne ölçüde maruz kaldıkları konusunda farklılıklar olduğunu göstermektedir.

“Ben lisans eğitimimi hemşirelik üzerine tamamladım. Dolayısıyla çocuk istismarı konusunda sipesifik bir ders almadım. Sadece kendi ilgili alanım olduğu için bazı okumalar yaptım.” (Katılımcı,4)

“Ben psikoloji bölümü mezunuyum. Travma, etkileri ve destek konularında çok ders aldım. Ancak direk çocuk ihmal ve istismarı konusunda herhangi bir ders aldığımı hatırlamıyorum.” (Katılımcı 11).

Bu bilgiler, katılımcıların mesleklerinin Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog ve Hemşire olarak dağıldığını göstermektedir. Katılımcılar arasında, Çocuk İzlem Merkezlerinde (ÇİM) farklı yıllarda çalışma deneyimine sahip çeşitli bireyler bulunmaktadır.

6.2.1 Eğitim ve sürekli mesleki gelişim

Katılımcılar, çocuk hakları konusunda sürekli mesleki gelişim fırsatlarının sağlanması gerektiğini güçlü bir şekilde vurgulamışlardır. Bu vurgunun arkasında yatan temel nedenler ve mesleki gelişim fırsatlarının etkisi üzerine yapılan detaylı bir değerlendirme, bu önerinin ne kadar kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcı 1, 6 yıllık çalışma deneyimine sahip olup, lisans eğitimi sırasında çocuk ihmali ve istismarı konusunda herhangi bir ders, seminer veya kulüp etkinliğine katılıp katılmadığını hatırlamamaktadır; aynı şekilde insan hakları ve çocuk hakları konularında da herhangi bir eğitim alıp almadığını hatırlayamamaktadır. Katılımcı 2 ise, 12 yıllık bir deneyime sahip olup, lisans eğitimi sırasında çocuk ihmali ve istismarı konusundaki eğitimleri hatırlayamamakta ve insan hakları ile çocuk hakları konularında herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmektedir.

“Seminer ya da kulüp etkinliği gibi etkinliğe katılmadım ders olarak da almadığımı hatırlıyorum” (Katılımcı 9).

Bazı katılımcılar lisans eğitim sürecinde çocuk istismarı eğitimi almamış olmalarının büyük bir eksiklik olduğunu, bu bilginin alanda çok fayda sağlayacağını düşündüklerini beklirtmektedir.

“Mesleki gelişim eğitimlerinin düzenli olarak yapılması, çocuk haklarının korunmasını güçlendirebilir” (Katılımcı 14).

Katılımcı 3 ise 13 yıllık çalışma deneyimiyle hem çocuk ihmali ve istismarı hem de insan hakları ve çocuk hakları konusunda lisans eğitimi sırasında eğitimlere katıldığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, Katılımcı 4, 12 yıllık deneyimine rağmen çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alıp almadığını hatırlamamaktadır, ancak insan hakları ve çocuk hakları konularında etkinliklere katıldığını hatırlamaktadır. Katılımcı 5, 9 yıllık bir deneyime sahip olup, her iki konuda da lisans eğitimi sırasında eğitimlere katıldığını belirtmiştir.

"Lisans eğitimim sırasında insan hakları ve çocuk hakları konusunda doğrudan bir ders almadım fakat bu alanla ilgilendiğim için farklı eğitim ve seminerler aldım. Bu eğitimleri almayan yeni staja gelen meslektaşların ne kadar eksik olduklarını gözlemleyebiliyorum" (Katılımcı 13)

Katılımcı 6, ÇİM'de 17 yıllık deneyimiyle hem çocuk ihmali ve istismarı hem de insan hakları ve çocuk hakları konularında lisans eğitimi sırasında çeşitli eğitimlere katılmıştır. Aynı şekilde, Katılımcı 7 de 6 yıllık çalışma süresince her iki konuda da eğitim aldığını belirtmiştir. Katılımcı 8, 23 yıllık bir deneyime sahip olmasına rağmen, ne çocuk ihmali ve istismarı ne de insan hakları ve çocuk hakları konusunda lisans eğitimi sırasında herhangi bir eğitim etkinliğine katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 9 da 12 yıllık deneyimine karşın her iki konuda da lisans eğitimi sırasında herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmiştir.

"Lisans eğitimim sırasında insan hakları ve çocuk hakları konusunda doğrudan bir ders almadım fakat bu alanla ilgilendiğim için farklı eğitim ve seminerler aldım. Ve alanda çalıştığım sürede aldığım bu derslerin bana güç verdiğini hissettim" (Katılımcı 10).

ÇİM'de 8 ay çalışmış ve bu süre içinde çocuk ihmali ve istismarı konusunda lisans eğitimi sırasında eğitimlere katılmış, ancak insan hakları ve çocuk hakları konusunda herhangi bir eğitim etkinliğine katılmamıştır. Katılımcı 11 ise, 10 yıllık deneyimiyle hem çocuk ihmali ve istismarı hem de insan hakları ve çocuk hakları konularında lisans eğitimi sırasında çeşitli eğitimlere katılmıştır. Katılımcı 12, 5 yıllık deneyimi boyunca her iki konuda da lisans eğitimi sırasında herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmiştir. Bazı katılımcılar lisans eğitimi esnasında bu konuda hiçbir etkinliğe katılmamış olmalarını ve bu konuda yeterince ders almamalarını büyük bir eksiklik olarak yorumladıkları görüldü.

"İnsan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili hiçbir şey aldığımı hatırlamıyorum Bir de uzun zaman oldu. Çocuk haklarına dair sadece kendi akademik okuduklarımla biliyorum. Bunun eksikliğini çok fazla hissediyorum." (Katılımcı 14).

Katılımcı 13, 8 yıllık deneyimiyle hem çocuk ihmali ve istismarı hem de insan hakları ve çocuk hakları konularında eğitimlere katıldığını ifade etmiştir. Katılımcı 14, 11 yıllık bir deneyime sahip olup, lisans eğitimi sırasında her iki konuda da herhangi bir etkinliğe katılmadığını belirtmiştir. Son olarak, Katılımcı 15, 13 yıllık çalışma deneyimi boyunca hem çocuk ihmali ve istismarı hem de insan hakları ve çocuk hakları konusunda lisans eğitimi sırasında çeşitli eğitimlere katıldığını belirtmiştir.

> Lisans eğitiminde çocuk ihmal ve istismarı üzerine konu başlıkları hatırlıyorum bir ders başlığı hatırlamıyorum açıkçası. Çocuk ihmal ve istismarı Hacettepe'de yüksek lisans programında ders başlığı olarak hatta seçmeli ders olarak veriliyor şu anda bildiğim kadarıyla. Ama lisansta bu ders başlığı olarak yok fakat derslerin içeriğinde bu başlıklar var. Hatta İnsan hakları ve Çocuk Hakları ile ilgili de dersler aldık. Mevzuatla ilgili aldığımız derslerin içerisinde çocuklarla ilgili bölümlerde bunlar vardı. Hatta bitirme tezimi ben Çocuk Haklarının Adli Süreçteki Çocuklar üzerinde uygulanıp uygulanmadığıyla ilgili çalışma yapmıştım. O dönemde ders notlarımdan faydalandığımı hatırlıyorum ama bir ders başlığı hatırlamıyorum. (Katılımcı 6)

Katılımcıların eğitim sürecinde çocuk hakları ve çocuk ihmali gibi konularda aldığı eğitimlerin, onun mesleki bilgi düzeyini artırdığı ve bu bilginin adli süreçlerdeki çocuk haklarının korunmasına yönelik çalışmalarında etkili olduğu açıktır. Bu durum, eğitim süreçlerinin mesleki uygulamalarda kritik bir rol oynadığını ve bu tür konuların eğitim müfredatında daha fazla yer almasının, alandaki profesyonellerin yetkinliğini artıracağını göstermektedir. Katılımcının, lisans ve lisansüstü eğitiminde bu konulara odaklanmasının, onun mesleki yaşamında daha bilinçli ve bilgili bir şekilde hareket etmesine olanak sağladığı sonucuna varılabilir.

Orta süreli deneyime sahip 4 katılımcının 5-8 yıl çalışma deneyimine sahip olduğu, bu grubun ÇİM'lerdeki uygulamaların etkinliğini değerlendirme ve bu süre zarfında

karşılaşılan yeni zorlukları tespit etme konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu görülmüştür.

> Lisans ve yüksek lisans döneminde çocuk hakları ve çocuk ihmali gibi konularda aldığım eğitimler, sahada karşılaştığım durumları daha iyi anlamama ve bu konulara daha duyarlı yaklaşmama yardımcı oldu. ÇİM'lerdeki uygulamaların etkinliğini değerlendirme konusunda bu eğitimlerin faydasını gördüm. Mesleki yaşamımda bilinçli kararlar alabilmem için bu bilgiler gerçekten kritik oldu. (Katılımcı 5)

Kısa süreli deneyime sahip 7 katılımcının 1-4 yıllık deneyime sahip olduğu, bu grubun mevcut sistemin aksayan yönlerini taze bir bakış açısıyla değerlendirebildiği, ancak daha az deneyime sahip olmaları nedeni ile sorunların kökenlerini tam olarak anlamalarını zorlaştırabildiği anlaşılmıştır.

"Çocuk izlem merkezlerinde yeni çalışmaya başladığımda, mevcut sistemdeki aksaklıkları fark etmekte zorlanmadım; taze bir bakış açısıyla bazı sorunları görebildim. Ancak, deneyimim sınırlı olduğu için bu sorunların kökenlerini tam olarak anlamak ve çözüm üretmek konusunda yeterince donanımlı hissetmiyorum." (Katılımcı 13)

Eğitim ve sürekli mesleki gelişim, özellikle çocuk hakları ve istismar konularında uzmanlaşmayı ve mevcut süreçleri daha iyi anlamayı sağlar. Bu bağlamda, çalışanların çocuk hakları ve istismar üzerine aldıkları dersler ve kurslar, onların sistemdeki aksaklıkları daha etkin bir şekilde tanımlamalarına ve çözüm üretmelerine olanak tanır. Dolayısıyla, çalışanların eğitim ve sürekli mesleki gelişim süreçlerine dahil edilmesi, çocuk izlem merkezlerindeki iş süreçlerinin iyileştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

6.2.2 Çocuk izlem merkezlerinin çalışma koşulları ve işleyişine dair veriler

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM), çocuk haklarının korunması ve çocuklara yönelik adli süreçlerin en hassas şekilde yürütülmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Ancak, bu merkezlerin işleyişiyle ilgili çeşitli yapısal ve sistematik sorunlar, çocuk haklarının etkin bir şekilde korunmasını engellemektedir. ÇİM'lerin işleyişine dair yapılan değerlendirmelerde, yönetmelik eksikliği, standardizasyon sorunları, fiziki koşulların

yetersizliği ve personel eksiklikleri gibi faktörlerin çocuk odaklı adli süreçleri olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Özellikle savcıların çocuk haklarına duyarsız yaklaşımı ve kolluk kuvvetleriyle olan işbirliği eksiklikleri, çocukların ifadelerinin sağlıklı bir şekilde alınmasını zorlaştırmakta ve adli süreçlerin kalitesini düşürmektedir. Görüşmelerde elde edilen verilere göre, Çocuk İzlem Merkezlerinde (ÇİM) çalışan profesyoneller, çalışma koşullarının zorluklarından ve bu zorlukların işlerine olan olumsuz etkilerinden sıkça bahsetmişlerdir. Çalışma koşulları, fiziksel ortamın yetersizliğinden, iş yükünün fazlalığından ve idari destek eksikliğinden olumsuz yönde etkilenmektedir.

> Çocuk izlem merkezinde yapılan çalışmaları ve çalışma koşullarına bakacak olursak; bence en büyük problem belli bir standardının olmaması mesela A Çocuk İzlem Merkezi'nde çalışma koşulları çok daha iyiyken, başka bir yerde çok daha farklı olabiliyor. Ben Türkiye ÇİM grubunda paylaşılan şeyleri görebiliyorum, okuyabiliyorum, sıkıntı yaşayanların olduğunu biliyoruz mesela X ilinde tek başına çalışan bir arkadaşımız yoğun bir şekilde mobbinge uğradığı için yasal yollarla mücadele etmeye çalışıyor. (Katılımcı 7)

Katılımcılar, yetersiz fiziki koşulların, özellikle çocuklarla yapılan görüşmelerde gereken mahremiyeti sağlamada zorluklar yarattığını ve bu durumun, çocukların kendilerini rahat ifade edememelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, ÇİM'lerdeki yoğun iş yükü, çalışanların hem fiziksel hem de psikolojik olarak tükenmesine yol açmakta ve bu durum, çocuklara sunulan hizmetlerin kalitesini düşürmektedir.

Katılımcı 1 ve Katılımcı 2, ÇİM'lerde yönetmelik ve standardizasyon eksikliğinin çocuk haklarının korunmasında ciddi zafiyetler oluşturduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı 3, sorumlu hekimlerin yetkin olmaması ve savcıların çocuk haklarına saygısız tavırları gibi hususların, adli süreçlerin çocuk odaklı yürütülmesini engellediğini ifade etmiştir. Katılımcı 6 ve Katılımcı 12, fiziki koşulların yetersizliği ve teknik aksaklıkların, çocukların ifadelerinin sağlıklı bir şekilde alınmasını zorlaştırdığına dikkat çekmişlerdir.

"Bizim merkezimiz Bodrum katta... Çocuğun üstün yararına düşünüyoruz ama her zaman bunun için uygun ortam olmayabiliyor." (Katılımcı 10)

ÇİM'lerin fiziksel olarak uygun olmayan alanlarda konumlanması, çocukların ve çalışanların psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, bu tür koşulların çocukların yaşadıkları travmatik olayları sağlıklı bir şekilde ifade etmelerini zorlaştırdığını ve bu nedenle adli süreçlerin istenen şekilde yürütülemediğini belirtmişlerdir.

"Fiziki koşulların yetersizliği nedeniyle, çocuklar burada kendilerini güvende hissetmiyor ve bu da onların yaşadıkları travmaları sağlıklı bir şekilde ifade etmelerini zorlaştırıyor. Bu ortamda çalışmak da bizler için psikolojik olarak zorlayıcı oluyor ve adli süreçlerin gerektiği gibi yürütülmesini engelliyor." (Katılımcı 12)

Ayrıca, yetersiz fiziki koşullar, çalışanların da motivasyonunu düşürmekte ve iş performanslarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle mahremiyetin korunamadığı, yeterince aydınlık ve ferah olmayan ortamlarda yapılan görüşmelerin, hem çocukların güvenliğini hem de çalışanların iş tatminini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

"Çalışma ortamlarının yeterince desteklenmemesi, fiziki koşulların yetersizliği bizi gerçekten zor durumda bırakıyor. Bu durum, hem işimize olan motivasyonumuzu olumsuz etkiliyor hem de çocuklara gereken özeni gösterememize neden oluyor." (Katılımcı 10)

Sonuç olarak, ÇİM'lerdeki fiziki koşulların iyileştirilmesi, hem çocukların haklarının etkin bir şekilde korunması hem de çalışanların işlerini daha etkili ve yüksek moral motivasyonuyla yürütebilmeleri açısından hayati öneme sahiptir. Fiziki koşulların iyileştirilmesi, çocukların travmalarını en az düzeyde yaşayarak ifade edebilecekleri, güvenli ve destekleyici bir ortam yaratılmasına katkı sağlayacaktır.

İdari destek eksikliği de çalışma koşullarının zorluklarına katkıda bulunmuştur. Çalışanlar, karar alma süreçlerinde yeterince desteklenmediklerini ve bu durumun, işlerini etkin bir şekilde yapmalarını engellediğini ifade etmişlerdir. Özellikle personel yetersizliği, çalışanların üzerindeki iş yükünü artırarak, onların iş performansını ve motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

"İdarelerin bu konuda bilinçlenmesi gerekiyor. İdari destek olmadığında, işimizi tam anlamıyla yapamıyoruz. Bu eksiklik, hem işimizi zorlaştırıyor hem de çocuklara sağlayabileceğimiz desteği sınırlıyor." (Katılımcı 7)

"Fiziki koşulların iyi olması için hastanenin değer vermesi gerekiyor. Bu birimlere bazı iller için böyle olabilir ama biz kendi adımızda bunu söyleyemiyoruz." (Katılımcı 9)

İdarenin engelleyici tavrı, çalışanların işlerini yaparken karşılaştıkları zorlukları artırmakta ve onların mesleki tatminlerini azaltmaktadır. Katılımcılar, idareden gelen bu tür bir duyarsızlığın, çocuk haklarının korunmasını tehlikeye attığını ve adli süreçlerin gerektiği gibi yürütülmesini engellediğini belirtmişlerdir. Özellikle, fiziki koşulların iyileştirilmesi, personel sayısının artırılması ve çalışanlara yönelik destekleyici politikaların geliştirilmesi gibi temel ihtiyaçların karşılanmaması, idarenin engelleyici tavrının somut göstergeleri olarak öne çıkmaktadır.

"*İdari destek eksikliği nedeniyle işimizi yaparken sık sık engellerle karşılaşıyoruz. Bu durum, çocuklara yönelik hizmetlerin kalitesini de olumsuz etkiliyor." (Katılımcı 14)*

Çalışanlar, bu durumun yalnızca kendi işlerini zorlaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda çocukların adli süreçlerde maruz kaldıkları travmatik deneyimlerin daha da ağırlaşmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. İdari desteğin yetersizliği, çocuk haklarının korunması ve adli süreçlerin etkinliği açısından kritik bir sorun olarak görülmektedir. Bu nedenle, idarenin daha destekleyici ve çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemesi gerektiği, görüşme katılımcıları tarafından güçlü bir şekilde dile getirilmiştir.

"İdari destek eksikliği, çocukların adli süreçlerde yaşadığı travmayı daha da artırıyor. Çocuklara gereken özeni gösteremediğimizde, onların haklarını tam olarak koruyamıyoruz. Bu durumda, idarenin daha çözüm odaklı ve destekleyici olması gerekiyor." (Katılımcı 12)

Sonuç olarak, görüşme katılımcıları, ÇİM'lerdeki mevcut çalışma koşullarının hem çalışanlar hem de çocuklar için uygun olmadığını ve bu durumun, çocuk haklarının korunmasını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bu zorlukların giderilmesi için, fiziki ortamın iyileştirilmesi, personel sayısının artırılması ve idari desteğin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) işleyişine dair yapılan değerlendirmelerde, katılımcılar arasında savcıların çocuk haklarına duyarsız yaklaşımı öne çıkan sorunlar olarak vurgulanmıştır.

"Burada adli görüşmeler çocukların yaşına uygun çocukları önceleyen bir anlayışımız var. Ancak Cumhuriyet Savcısı ve polis sadece olaya odaklı gidiyor çocuk gelsin olayı anlatsın ne yaşadıysa anlatsın ve gitsin diye bakılıyor." (Katılımcı 14)

"Savcıların sadece delil toplama odaklı yaklaşımı, çocuk haklarının korunmasını engelleyebiliyor. Çocuklar bu süreçte yeniden travmatize oluyor ve hakları göz ardı ediliyor." (Katılımcı 14)

Katılımcı 8 ve Katılımcı 9 ise personel yetersizliği ve savcıların müdahaleleri nedeniyle adli görüşmelerin kalitesinin düştüğünü vurgulamışlardır. Bu sorunların çözümü için, katılımcılar yönetmelik çıkarılması, fiziki koşulların iyileştirilmesi, personel eksikliğinin giderilmesi ve savcılar ile kolluk kuvvetlerinin çocuk hakları konusunda eğitilmesi gerektiğini önermişlerdir.

> Orada sadece adli görüşmecilerin ifadeyi alan kişinin bu eğitimi alıp da diğer kişilerin bu eğitimi bilmemesi durumu işi biraz sıkıntıya sokabiliyor, çoğunlukla savcının son sözü söylediği bir düzlemde savcıların çocuk hakları konusundan çok anlamayan veya çok umursamayan insanlar olduğu sürece burada sıkıntı yaşamaya başlıyorsunuz. (Katılımcı 2)

> Çoğu zaman savcıları dönüştürmeye ikna etmeye uğraştığımız zamanlar, kavga ettiğimiz zamanlar oluyordu, sorumlu hekimimiz bu konuda çok bilinçli olduğu için sürekli savcılarla başsavcı ile toplantı yaparak bir sistem oluşturabildik. Baştan eğitim sürecine savcılar da dâhil edilse daha iyi olur, ülkenin çoğu çocuk izlem merkezinde savcı ne isterse nasıl isterse o şekilde işlem yapıldığım bir sistem var, bizzat da deneyimlediğim şahit olduğum durumlar var, çocuk haklarına uygun olmayan şekilde çok kötü görüşmelerin yapıldığını biliyorum, kendi istedikleri soruların cevaplarını almak için uygunsuz bir sürü görüşme yapılıyor. (Katılımcı 7)

Çocuk İzlem Merkezlerinde (ÇİM) çalışan profesyoneller, çocuk haklarının korunması konusunda çeşitli hak ihlalleri ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu ihlallerin en temel nedenlerinden biri, çocuk haklarına ilişkin yeterli eğitim ve farkındalığın olmaması olarak öne çıkmaktadır. Özellikle adli süreçlerde, çocukların haklarının tam anlamıyla korunamadığı durumların sıkça yaşandığını belirtmektedirler. Katılımcılar çocukların rızası alınmadan, savcı talimatı ile yapılan adli muayeneler, onların haklarının ihlal edilmesine neden olabildiğini düşünmektedirler. Katılımcılar, bu tür ihlallerin çocuklar üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler yaratabileceğini ve adli süreçlerin güvenilirliğini zedelediğini vurgulamışlardır.

"Çocuğun rızası alınmadan yapılan muayeneler, çocuk haklarını ihlal edebiliyor. Bu tür durumlar, çocuğun yaşadığı travmayı daha da derinleştiriyor." (Katılımcı 12)

ÇİM'lerdeki yetersiz fiziki koşullar, çocuk haklarının ihlal edilmesine yol açan kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, bu merkezlerdeki uygunsuz fiziki ortamın, çocukların travmatik deneyimlerini ifade etmelerini engellediğini ve bu durumun adli süreçlerin doğruluğunu ve güvenilirliğini tehlikeye attığını belirtmişlerdir. Fiziki koşulların çocukların mahremiyetini koruyamaması, onların ifadelerinin güvenli ve rahat bir ortamda alınmasını zorlaştırmakta ve hak ihlallerine davetiye çıkarmaktadır. Bu bağlamda, fiziki şartların iyileştirilmemesi, çocukların adli süreçlerde yaşadıkları travmaların daha da derinleşmesine yol açabilir.

"Çocukların kendilerini güvende hissetmedikleri bir ortamda ifadelerinin alınması, onların haklarının ihlal edilmesine zemin hazırlıyor. Bu durum, sadece adli süreçlerin değil, çocukların yaşamlarının da doğru bir şekilde şekillenmesini engelliyor." (Katılımcı 12)

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve diğer ilgili kurumlar arasındaki işbirliği, çocuk haklarının korunması ve adli süreçlerin etkin bir şekilde yürütülmesi için kritik bir öneme sahiptir. Ancak, görüşmelerde elde edilen bulgular, kurumlar arası işbirliğinin genellikle yetersiz kaldığını ve bu durumun çocuklara sunulan hizmetlerin kalitesini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Özellikle, adli süreçlerde farklı kurumlar arasındaki iletişim eksikliği, koordinasyon sorunlarına yol açmakta ve bu da çocukların haklarının tam anlamıyla korunmasını zorlaştırmaktadır. Katılımcılar, kurumlararası iş birliğinin

güçlendirilmesi gerektiğini, bu sayede çocuklara yönelik hizmetlerin daha etkin bir şekilde sunulabileceğini vurgulamışlardır.

*"Çok fazla eşgüdümde çalıştığımız kurum var, tek çalışmamdan kaynaklı bunların koordinasyonunda bazen problem olabiliyor. Farklı kurumlarla iş birliği konusunda büyük zorluklar yaşadık, özellikle savcılık ve diğer kurumlarla...**" (Katılımcı 10)***

Kurumlar arası iş birliğinde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, iletişim eksiklikleri ve koordinasyon problemleridir. Görüşme katılımcıları, farklı kurumlar arasında yeterli iletişim olmaması nedeniyle, çocuklara yönelik hizmetlerin aksadığı ve adli süreçlerin gereksiz yere uzadığı durumlarla sıkça karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Özellikle acil durumlarda, kurumlar arasındaki koordinasyonun yetersiz olması, çocukların yaşadığı travmaların derinleşmesine ve hak ihlallerinin artmasına neden olabilmektedir. Bu durum, çocuk haklarının korunması açısından ciddi bir risk teşkil etmekte ve çocuklara sunulan hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını engellemektedir.

"Kurumlar arasında iletişim kopuklukları yaşanıyor ve bu durum, süreçleri oldukça zorlaştırıyor. Çocukların haklarının korunması gereken bir yerde, kurumlar arasındaki bu iletişim eksikliği, işlerimizi daha da karmaşık hale getiriyor." (Katılımcı 12)

Kurumlar arası iş birliğinin yetersizliği, çocuk haklarının korunması ve adli süreçlerin etkin bir şekilde yürütülmesi açısından önemli engeller oluşturmaktadır. Katılımcılar, bu iş birliğini güçlendirmek için önerilerde bulunmuşlar ve özellikle düzenli toplantılar, ortak eğitim programları ve iletişim kanallarının geliştirilmesi gibi adımların atılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, kurumlar arası iş birliğinin artırılması, çocukların adli süreçlerde daha iyi desteklenmesini ve haklarının daha etkin bir şekilde korunmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, kurumsal iş birliğinin güçlendirilmesi, hem çocukların hem de çalışanların yararına olacaktır. Psiko-sosyal yönden yaşanılan problemler ile baş etme konusunda multidisipliner bakışın sorunlara çözüm üretme konusunda anahtar niteliğinde olduğu düşünülmektedir (Babayiğit ve ark., 2019, s. 135-144).

Süpervizyon eksikliği, çocuk izlem merkezlerinde (ÇİM) gerçekleştirilen adli görüşmelerin kalitesini olumsuz yönde etkileyen temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Süpervizyon, adli görüşme süreçlerinde çalışanların yetkinliklerini artıran,

onların mesleki gelişimini destekleyen ve yapılan işin kalitesini güvence altına alan kritik bir unsurdur. Ancak, katılımcıların ifadelerine göre, bu önemli destek mekanizmasının eksikliği, hem görüşmelerin standardizasyonunu engellemekte hem de çalışanların işlerinde kendilerini yalnız hissetmelerine neden olmaktadır. Süpervizyonun olmaması, görüşmelerde ortaya çıkabilecek hataların önlenememesine ve dolayısıyla çocuk haklarının korunmasında zafiyetlere yol açmaktadır.

"Süpervizyon eksikliği, yaptığımız işin kalitesini olumsuz etkiliyor. Zaman zaman ne kadar doğru yaptığımı sorguluyorum ama kimseye danışamıyorum. Bu da beni tedirgin ediyor." (Katılımcı 9)

Süpervizyon eksikliğinin bir diğer önemli sonucu, çalışanların mesleki gelişimlerinin ve bilgilerini güncelleme fırsatlarının kısıtlanmasıdır. Adli görüşmeler, çocukların hassasiyetlerine ve yasal prosedürlere uygun olarak yürütülmesi gereken karmaşık süreçlerdir. Bu süreçlerde yapılan hataların telafisi zor olduğundan, süpervizyon desteği çalışanların sürekli olarak bilgi güncellemelerine ve yeni yöntemler öğrenmelerine olanak tanır. Ancak, süpervizyonun eksik olduğu durumlarda, çalışanlar mesleki gelişimlerinde yalnız bırakılmakta ve bu da işin kalitesini düşürmektedir. Bu eksiklik, çocukların korunması ve adli süreçlerin sağlıklı yürütülmesi açısından ciddi riskler doğurur.

"Adli görüşmelerde sürekli değişen ve güncellenen yöntemleri takip edemiyoruz. Süpervizyon olsaydı, bu konularda daha bilgili olurduk ve hataları minimize edebilirdik." (Katılımcı 14)

Süpervizyon eksikliği, aynı zamanda çalışanların psikolojik olarak desteklenmemesine ve tükenmişlik riskinin artmasına neden olmaktadır. Çocuklarla yapılan adli görüşmeler, çalışanlar üzerinde yoğun bir duygusal baskı yaratır ve bu baskının süpervizyon olmaksızın tek başına üstesinden gelinmesi oldukça zordur. Katılımcılar, süpervizyon eksikliğinin, iş yükünün yanı sıra psikolojik zorluklarla başa çıkmalarını da engellediğini ifade etmişlerdir. Bu durum, tükenmişlik riskini artırarak çalışanların motivasyonunu ve iş tatminini olumsuz yönde etkilemektedir.

"Süpervizyon olmadan bu yoğun iş yüküyle başa çıkmak zor. Psikolojik olarak çok zorlanıyoruz ve bazen ne yapacağımızı bilemiyoruz. Bu da bizi tükenme noktasına getiriyor." (Katılımcı 10)

Sonuç olarak, süpervizyon eksikliğinin giderilmesi, ÇİM'lerin işleyişinin iyileştirilmesi ve çocuk haklarının korunmasında daha yüksek standartların sağlanması için hayati bir öneme sahip olduğu ile ilgili düşünceler ağırlıktadır. Bu konuda atılacak adımlar hem adli görüşmelerin kalitesini artıracak hem de çalışanların iş memnuniyetini ve motivasyonunu güçlendirecektir.

6.2.3 Sistemin işleyişinde sorunlar ve öneriler

Bu çalışmada, katılımcılara "çocukla yapılan adli görüşmelerin iyi ve zayıf yönleri ile bu konudaki önerileriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve bu bağlamda adli görüşme süreçlerinin sistemdeki işleyişine dair çeşitli geri bildirimler alınmıştır. Katılımcılar, sistemin işleyişine ilişkin olarak iyi yönler arasında güven ortamının sağlanması, çocuğun örselenmesinin önüne geçilmesi ve sağlıklı bir görüşme ortamının oluşturulması gibi unsurları vurgulamışlardır. Bu olumlu unsurlar, çocukların adli süreçlerde korunmasına yönelik önemli katkılar sunmaktadır. Katılımcıların, adli görüşme süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik çeşitli önerileri de bulunmaktadır. Bu öneriler arasında, süpervizyon desteğinin sağlanması, düzenli tekrar eğitimlerinin verilmesi, kişisel inisiyatiflerin azaltılması, yapılan her görüşmenin belirli aralıklarla denetlenmesi ve güncel kaynakların ve gelişmelerin takip edilmesi gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır. Katılımcılar, özellikle düzenli denetimlerin ve güncel bilgilerin takip edilmesinin, adli görüşmelerin kalitesini artıracağına ve çalışanların güncel bilgi ve tekniklerle donatılmasına katkıda bulunacağına inanmaktadırlar. Bu bağlamda, katılımcılardan biri,

"Her yapılan görüşmenin belirli aralıklarla denetlenmesi şart. Ayrıca, yeni gelişmeleri ve kaynakları takip etmek çok önemli. Bu sayede, yapılan işin kalitesini artırabiliriz ve güncel bilgilere sahip olabiliriz." (Katılımcı 12)

şeklinde görüş bildirmiştir. Bu görüş, adli görüşme süreçlerinin sürekli olarak değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

> Öncelikle ÇİM yönetmeliğinin olması gerekiyor, görev tanımlarının tam olarak netleşmiş olması gerekiyor, yönetim işleyişi tam olarak bilmediği için burada çalışan kişilerin farklı birimlerde çalıştırılması gibi sorunlar, savcıdan kaynaklı vakaları hızlıca aldırmak istemeleri gibi sorunlar olabiliyor biz bu durumu yaşamıyoruz ama basit bir olayı bile tüm ayrıntıları ile uzun bir görüşme yaparak alıyoruz. Çözüm olarak bakıldığında, problemlerden bir tanesi çocukların psikiyatrik rehabilitasyon kısımlarının eksik kalması, evet orada çocuğun ifadesini alıyoruz, çocuğu güçlendiriyoruz, çok kötü durumda aldığımız çocuğu ailesi ile ilişkisi ve iletişimi konusunda köprü oluşturarak süreci tamamlıyoruz, mesleki tatmin sağlayan bir durum bu açıdan güzel ama çözüm olarak söyleyebileceklerim "ÇİM yönetmeliğinin olması" "görev tanımlarının olması" "psikiyatrik rehabilitasyon kısmı için sayımızın artırılması, merkez içerisinde çocuk psikiyatri ile koordineli olması" diye düşünüyorum. (Katılımcı 9)

Bu görüş sistemin işleyişinde olumlu katkılar sağlanabilerek iyileştirebileceğinin düşünüldüğünü göstermektedir. Ancak bunun yanında işleyişin bir çok çabalamaya rağmen çok ileriye gidemeyeceğini düşünen görüşler de mevcuttur.

> Ben 6 yıldan bu yana bu sistemin içerisindeyim. Ancak maalesef ne kadar çabalasak da çok anlamlı ilerleme göremiyorum. Yıllardır yönetmeliğin ne kadar önemli olduğunu söylüyoruz, her seferinde yönetim tarafından sistemin daha sıkı takip edilmesi gerektiğini söylüyoruz ancak bu kadar önemli olan merkezlere yeterince dokunma olmuyor. (Katılımcı, 3).

6.3. Adli Görüşme Eğitiminin Yeterliliğine Dair Veriler

6.3.1 Eğitimde çocuk hakları bilgi düzeyi

Bu çalışmada, adli görüşme eğitimlerinde çocuk haklarına yönelik bilgi düzeyinin yeterliliği, katılımcılar tarafından çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Çoğu katılımcı, eğitimlerin çocuk haklarına dair temel bilgileri sunduğunu kabul etmekle birlikte, bu bilgilerin güncel gelişmeler ışığında yetersiz kaldığını belirtmiştir. Katılımcılar, çocuk haklarına yönelik bilgilendirme ve farkındalık oluşturma çabalarının eğitimlerde yeterince vurgulanmadığını ifade etmişlerdir. Bu eksiklik, sahada uygulama sırasında çalışanların karşılaştıkları karmaşık durumları yönetme becerilerini olumsuz yönde

etkilemekte ve çocuk haklarının korunmasını zorlaştırmaktadır. Eğitimlerin, özellikle çocuk haklarının korunması açısından daha kapsamlı ve güncel içeriklerle desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bir katılımcının ifadesi, bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

"Eğitimlerde çocuk hakları konusuna çok fazla yer verilmediğini düşünüyorum. Sahada karşılaştığımız zorlukları daha iyi yönetebilmek için bu konularda daha detaylı bilgilere ihtiyacımız var." (Katılımcı 14)

Bu ifade, çocuk haklarına yönelik eğitimlerin derinlemesine ele alınmasının ve güncellenmesinin, çalışanların sahada daha etkin bir şekilde hareket edebilmeleri açısından ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

> Ben çocuk haklarını kesinlikle gözetiyorum ve eğitim hakkını da kullanıyorum. Onu da şöyle kullanıyorum adli görüşme sırasında ya da sonrasında bazen adli görüşme sırasında da olabiliyor o küçük çocuklarda. Eğitim veriyorum ve çocuğun çocuğa özellikle b en mesela en çok dikkat ettiğim şey şu, Çocukları 112'yi aramaları için çocuklara buna yönelik altını çize çize belirtiyorum. Çok küçük çocuklarda tabii onlara da söylüyorum ama onlara bir bir iki diye söylüyorum çok küçük çocuklarda. Ve 112'yi aramaları ve buna hakları olduğunu mutlaka söylüyorum çocuklara. Yani bu konuda eğitim veriyorum. Ya da Bazı çocuklar da mesela özel bölgelerle ilgili bir bilgim yok dediği zaman mesela oturup özel bölgeleri anlatıyorum. Bazen vücudumuzun diğer organlarına da gidebiliyor yani eğitim hakkına da saygı gösteriyorum. (Katılımcı, 6).

Bu bilgi çocuk hakları bilgisi olan ve bu bilgiyi çocuklara nasıl yönlendireceğini bilen adli görüşmecinin yaptığı görüşmelerde çocuklara katkı sağladığını göstermektedir.

Eğitimde Karşılaşılan Zorluklar ve Eksiklikler

Adli görüşmelerin sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan en önemli unsurlardan biri, çalışanların bu süreçlere yönelik aldıkları eğitimlerin kalitesidir. Ancak, 15 görüşme metninden elde edilen bulgular, adli görüşme eğitimlerinde çeşitli zorluklar

ve eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, eğitimlerin genellikle teorik ağırlıklı olduğunu, sahada karşılaşılan gerçek durumlarla yeterince örtüşmediğini ve pratik uygulamalara yeterince yer verilmediğini ifade etmişlerdir.

> Eğitim süresi ve içeriği bence yeterli değildi çünkü çok fazla yaş grubu var, çok fazla değişken var; engelli olabiliyor, çocuk konuşma bozukluğu olabiliyor ya da daha farklı patolojiler olabiliyor. Yaşı küçük olabiliyor, ergenlik dönemi oluyor. Bizim eğitimde her çocuğu görmemiz mümkün değildi ama biraz daha detaylandırılabilirdi, en azından rol play üzerinden daha fazla örnek verilebilirdi. (Katılımcı, 10)

Bu durum, çalışanların adli süreçlerde karşılaştıkları vakaları etkin bir şekilde yönetmelerini zorlaştırmakta ve çocuk haklarının korunması açısından önemli riskler doğurmaktadır. Ayrıca, eğitimlerin sürekliliğinin olmaması, çalışanların bilgilerini güncel tutmalarını engellemekte ve zamanla elde edilen bilgilerin zayıflamasına yol açmaktadır.

6.3.2 Eğitim sürekliliğinin olmaması

Katılımcılar, adli görüşme eğitimlerinin düzenli olarak tekrar edilmemesinin, çalışanların bilgi ve becerilerini güncel tutma konusunda ciddi zorluklar yarattığını ifade etmişlerdir. Eğitimlerin sürekliliğinin sağlanamaması, çalışanların zamanla edindikleri bilgileri unutmalarına veya alandaki yeni gelişmelerden haberdar olamamalarıyla sonuçlanmaktadır. Bu durum, adli görüşmelerin etkinliğini azaltmakta ve çocuk haklarının korunması açısından önemli riskler doğurmaktadır. Katılımcılar, eğitimlerin belli aralıklarla tekrarlanmasının, çalışanların bilgilerini güncel tutmasına ve yeni gelişmeleri takip etmesine olanak sağlayacağını vurgulamışlardır. Ancak mevcut durumda, bu sürekliliğin sağlanamaması, adli görüşmelerde karşılaşılan sorunların artmasına ve çocuk haklarının yeterince korunamamasına yol açmaktadır.

Bir katılımcı, bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

"Eğitimlerin düzenli olarak tekrarlanmaması büyük bir eksiklik. Bilgilerimizi güncel tutmak ve yeni gelişmeleri öğrenmek için sürekli eğitimlere ihtiyacımız var." (Katılımcı 14)

Literatürde, sürekli eğitimlerin çalışanların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmede kritik bir öneme sahip olduğu ve eğitimlerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasının, mesleki başarıyı artırdığı belirtilmektedir (Smith, 2020). Sonuç olarak, adli görüşme eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanması, çalışanların profesyonel gelişimini destekleyecek ve çocukların adli süreçlerdeki haklarının korunmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

6.3.4 Eğitimlerin teorik ağırlıklı olması

Adli görüşme eğitimlerinin teorik ağırlıklı olması, çalışanların sahada karşılaştıkları somut durumlara hazırlıklı olmalarını engelleyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, teorik bilgilerin tek başına yeterli olmadığını, bu bilgilerin sahada karşılaşılan karmaşık durumları yönetebilmek için pratiğe dökülmesi ve uygulamalı olarak öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

“Eğitimlerin teorik ağırlıklı olması, sahadaki uygulamalarımızda bizi zorluyor. Pratik bilgiler olmadan bu işin üstesinden gelmek çok zor.” (Katılımcı 10).

Bu ifadeler, eğitimlerin sadece teorik bilgiye odaklanmasının çalışanların mesleki gelişimlerini nasıl olumsuz etkilediğini ve sahada karşılaştıkları zorlukları aşmada yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Eğitimlerde pratik örnekler ve uygulamaların yer almaması, çalışanların sahada karşılaştıkları karmaşık durumları doğru bir şekilde yönetememelerine ve adli süreçlerin sağlıklı bir şekilde yürütülememesine neden olmaktadır. Bir başka katılımcı,

"Teorik bilgilerle dolu eğitimler alıyoruz ama sahada karşılaştığımız gerçek durumlara bu bilgiler yeterli gelmiyor. Pratik yapmadığımız için, karşılaştığımız karmaşık durumları nasıl yöneteceğimizi bilemiyoruz ve bu da adli süreçlerin sağlıklı yürütülmesini engelliyor.” (Katılımcı 12)

şeklinde görüş bildirmiştir. Bu tür geri bildirimler, eğitimlerin sadece teorik bilgilerle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda pratik uygulamalarla desteklenmesinin zorunlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, adli görüşme eğitimlerinin etkinliği, sadece teorik bilgilerin verilmesiyle sınırlı kalmayıp, bu bilgilerin pratik uygulamalarla desteklenmesiyle artırılabilir. Bu durum, literatürde de vurgulandığı üzere, eğitimlerin teori ve pratiği birleştirerek sunulmasının, çalışanların mesleki yetkinliklerini geliştirmede ve adli süreçlerin güvenilirliğini sağlamada önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Miller ve Davis, 2019).

6.3.6 Adli görüşmelerde uygulanan yöntemler

Çocukların Görüşmeye Hazırlık Sürecinin Yetersizliği

Çocukların görüşmeye hazırlanma süreci, adli görüşmelerin başarısı açısından kritik bir faktördür. Hazırlık sürecinin yetersiz olması, adli görüşmelerin genel kalitesini olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Katılımcılar, çocukların görüşme öncesinde yeterince bilgilendirilmediğini ve bu durumun, görüşme sırasında çocukların kendilerini ifade etme kapasitelerini sınırladığını belirtmişlerdir.

"Çocukların görüşmelere yeterince hazırlanmadığını görüyoruz. Bu durum, onların kendilerini ifade etmesini zorlaştırıyor ve görüşmelerin etkinliğini azaltıyor." (Katılımcı 7)

Yetersiz bir hazırlık süreci, çocukların yaşadıkları olayları doğru ve eksiksiz bir şekilde anlatmalarını zorlaştırmakta, bu da elde edilen bilgilerin güvenilirliğini tehlikeye atmaktadır. Katılımcılar hazırlık sürecindeki yetersizlikler, çocukların görüşme sırasında kendilerini ifade etmekte zorlanmalarına ve dolayısıyla elde edilen bilgilerin güvenilirliğinin düşmesine yol açtığı hususunda yanıtlar verilmiştir.

"Çocukların görüşmeye hazırlanma süreci çok yetersiz. Görüşme sırasında nasıl bir ortamla karşılaşacaklarını bilmiyorlar, bu da onların doğru şekilde ifade vermesini zorlaştırıyor." (Katılımcı 12)

Katılımcılar, hazırlık sürecinin daha yapılandırılmış ve çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Görüşme Tekniklerinin Standart Olmaması

Adli görüşme tekniklerinin standartlaştırılmaması, her çalışanın farklı yöntemler kullanmasına ve dolayısıyla her çocuğun farklı deneyimler yaşamasına neden olmaktadır.

Bu durum, hem görüşmelerin kalitesinde tutarsızlıklara yol açmakta hem de çocukların haklarının korunmasını zorlaştırmaktadır. Standart bir yöntem olmaksızın, çalışanlar arasındaki uygulama farklılıkları, adli görüşme süreçlerinin güvenilirliğini zayıflatmakta ve çocukların adalet sistemine olan güvenini sarsmaktadır. Katılımcılar, bu sorunu çözmek için tekniklerin standart hale getirilmesi gerektiğini vurgulamış ve bu alanda daha fazla rehberlik ve eğitim talep etmişlerdir.

Bir katılımcı bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

"Görüşme teknikleri kişiden kişiye değişiyor. Herkes kendi bildiği gibi yapıyor, bu da görüşmelerin tutarlılığını bozan bir durum. Standart bir yöntem belirlenmeli ki herkes aynı şekilde çalışabilsin." (Katılımcı 13).

Başka bir katılımcı ise şunları ifade etmiştir:

"Bir standart yok, bu yüzden hangi tekniği ne zaman kullanacağımız konusunda belirsizlik yaşıyoruz. Bu da hem çocuklar hem de bizim için süreci zorlaştırıyor." (Katılımcı 12)

Standartların olmaması, özellikle deneyimsiz çalışanlar için önemli bir sorun teşkil etmektedir:

"Standartların olmayışı, özellikle deneyimsiz arkadaşlarımız için büyük bir sorun. Doğru teknikleri öğrenip uygulamak zor oluyor ve bu da görüşmelerin kalitesini düşürüyor." (Katılımcı 13)

Bu yanıtlar, tekniklerin standart hale getirilmemesinin çalışanlar ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Görüşme süreçlerinde standart uygulamaların benimsenmemesi, çocukların adli süreçlerde tutarlı ve adil bir şekilde ele alınmasını zorlaştırmakta ve sonuçta çocuk haklarının yeterince korunamamasına yol açmaktadır.

Tekniklerin Çocuk Odaklı Olması

Bu çalışmada elde edilen veriler, adli görüşme süreçlerinde kullanılan tekniklerin çocuk odaklı olmasının, çocukların kendilerini ifade etmeleri ve görüşmelerin amacına ulaşması açısından kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların psikolojik ve duygusal durumlarına uygun olarak geliştirilen tekniklerin, onların yaşadıkları travmatik

olayları yeniden deneyimlemelerini önlemede ve ifadelerinin güvenilirliğini artırmada önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Ancak, katılımcıların verdiği yanıtlardan elde edilen bulgular, mevcut uygulamalarda kullanılan tekniklerin çoğu zaman çocukların ihtiyaçlarına yeterince uyarlanmadığını ve bu durumun çocukların ifade verme süreçlerini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

"Görüşme sırasında kullanılan teknikler, bazen çocukların yaşadıkları travmaları tekrar hissetmelerine neden oluyor. Çocukların duygusal durumlarına daha fazla dikkat edilmesi gerekiyor." (Katılımcı 14)

Veriler, görüşme tekniklerinin esnekliği ve çocuk odaklı olmasının, her çocuğun farklı bir psikolojik yapıya sahip olması nedeniyle büyük önem taşıdığını göstermektedir. Görüşme tekniklerinin tüm çocuklar için uygun olmadığı ve bu tekniklerin gerektiğinde esnetilemediği durumlar, çocukların ifade sürecini zorlaştırmakta ve görüşmelerin etkinliğini azaltmaktadır. Katılımcılar, bu bağlamda belirli görüşme tekniklerinin çocukların ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerektiğini, ancak bu konuda yeterli rehberliğin ve eğitimin olmadığını ifade etmişlerdir.

"Çocukların hepsi farklı, ama biz bazen tek bir teknikle her çocuğa yaklaşmaya çalışıyoruz. Bu da çoğu zaman işe yaramıyor ve çocuklar kendilerini ifade edemiyorlar." (Katılımcı 12)

"Görüşme teknikleri çocukların ihtiyaçlarına göre uyarlanmalı. Her çocuk farklı bir yaklaşıma ihtiyaç duyabilir ve bu tekniklerin esnek olması gerekiyor." (Katılımcı 13)

Verilerden elde edilen bulguları, adli görüşme süreçlerinde kullanılan tekniklerin çocuk odaklı olmasının, çocukların korunması ve onların yaşadıkları travmatik deneyimlerin etkilerini en aza indirmek açısından hayati bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgularda belirtilen tekniklere olarak serbest anlatım tekniği, açık uçlu soruları kullanma, çağrışımda bulunma teknikleri örnek verilebilir.

Görüşme Tekniklerinin Etkililiği

Adli görüşme süreçlerinde kullanılan tekniklerin etkililiği, çocukların kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırmak ve doğru bilgilerin elde edilmesini sağlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Katılımcılar, etkili görüşme tekniklerinin çocukların kendilerini daha

rahat ve güvenli bir şekilde ifade etmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Ancak, görüşme tekniklerinin tüm çalışanlar tarafından benzer şekilde uygulanmaması, görüşmelerin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle, yeterli eğitim almamış veya deneyimsiz çalışanların bu teknikleri etkili bir şekilde kullanamadıkları ve bu durumun, görüşmelerde istenen sonuçların elde edilmesini zorlaştırdığı vurgulanmıştır.

Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Görüşme teknikleri zaman zaman etkili olabiliyor, ancak bu konuda daha fazla eğitime ihtiyacımız var. Doğru teknikleri uygulamak her zaman kolay olmuyor ve bu da görüşmelerin kalitesini düşürüyor." (Katılımcı 8)

Diğer katılımcılar ise görüşme tekniklerinin uygulanmasında yaşanan zorlukları ve bu tekniklerin etkililiğinin nasıl azaldığını şu şekilde dile getirmiştir:

"Bazen teknikler etkili oluyor, ama bazen de gerçekten işe yaramıyor. Eğitimlerin yetersizliği yüzünden bu teknikleri gerektiği gibi kullanamıyoruz." (Katılımcı 7)

"Görüşme sırasında hangi tekniklerin en uygun olduğunu bilmiyoruz. Bu belirsizlik, çocukların kendilerini doğru ifade etmelerini zorlaştırıyor." (Katılımcı 1)

Bahsedilen teknikler özellikle aktif dinleme, çağırışım uygulama ve olumlu geri bildirimlerde bulunma gibi tekniklerdir. Bu bulgular, görüşme tekniklerinin etkililiğinin, eğitim ve deneyimle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

6.4 Çocuklarla Yapılan Adli Görüşmenin Niteliğine Dair Veriler

Yapılan adli görüşmenin niteliğini katılımcılara "ÇİM'lerdeki adli görüşmenin niteliğini nasıl tanımlıyorsunuz, çocuk ile yapılan adli görüşmenin iyi ve zayıf yanları, çocuk ile yapılan adli görüşmenin daha nitelikli yapılabilmesi için önerilerinin neler olduğu" soruları sorulmuştur. Katılımcıların adli görüşmelerinde, eğitimde tek bir uygulamanın ön planda olduğu, bireysel özelliklerin öne çıktığı ve genel olarak başarılı bir sürecin yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kişilerin kendi çalışmalarını eleştirebilmelerinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Adli görüşmenin niteliğine yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Katılımcılardan 5'i verilen eğitimin tek olduğunu ancak uygulamada görüşmelerde iyi ve kötü anlamda bireysel özelliklerin ön plana çıktığını,3 kişi adli görüşmelerin başarılı bir süreçte ilerlediğini ve 1 kişi kişilerin adli görüşmeler sonrası kendisini eleştirmesini ki bu yolla doğruyu görebileceğini belirtmiştir. Katılımcı 1, eğitimlerin yeterli olduğu ancak yatkınlığın önemli olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

> Vallahi ben kişi bazlı tanımıyorum, yani eğitimler tabii ki de yeterli olduğunu düşünüyorum ama eğitimi alsak da uygulama noktasında kişinin biraz bireysel özelliklerini ön plana çıktığını düşünüyorum yani hani görüşme yapmaya yatkın olan kişiler adli görüşme eğitimiyle biraz daha görüşmesini kaliteli hale getiriyor ama görüşme yapmaya çok yatkın olmayan adli görüşmecilerin niteliği konusunda bazen tabii ki de kendim de dahil ederek bunu hani kendimiz çok iyi yaparak yaptığımız için söylemiyorum ama niteliklerde sıkıntılar olabiliyor. (Katılımcı 1)

Katılımcılarda kendilerine karşı öz değerlendirme yapılan bir profilin bulunduğu da görülmektedir. Katılımcı 11, süreci iyi yönetmesine karşın kendini eleştiren bir tutumla yaklaştığını ve dinamik olunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum adli görüşmecilerin kendilerini geliştirmek için çaba gösterdiklerine işaret etmektedir.

> Yani şöyle söyleyeyim ben size her adliye görüşmeyi sonrasında ben tekrar bir daha kaydı izlerken kendimi sürekli eleştiririm. Öyle söyleyeyim çünkü yani ben bu insanın ben tamam artık oldum piştim diyebileceği bir durum değil. Söz konusu değil. Yani statik değil aksine dinamik diye düşünüyorum. Biraz önce söyledim ya size her çocuk bir şey öğretiyor diye. (Katılımcı 11)

> Çocuk izlem merkezlerinde çalışma sürecimde işimi sevdiğim için profesyonel yaptığımı düşünüyorum açıkçası aldığımız eğitime uygun şekilde çocuğu travmatize etmeden, telkin edici yaklaşımın, güçlendirici yaklaşımın etkili olduğunu düşünüyorum. Ön görüşme çok kıymetli, ön görüşmeyi güzel yaptığımız takdirde o güven duygusunu oluşturduğumuz takdirde zaten adli görüşmede keyifli oluyor (yani çocuk olayı güven ilişkisi kurduğu kişiye anlattığı için), bazen çok yoğun olduğumuz zamanlara denk gelebiliyor savcımız

> hiçbir şekilde acele etmiyor o çocuk ne zaman hazır olursa adli görüşmeyi o zaman yapıyoruz. (Katılımcı 12)

Adli görüşmenin niteliği konusunda ulaşılan önemli bulgulardan biri de adli görüşmecilerin çocukları önceleyen tutumlarının diğer personellerde bulunmamasıdır. Katılımcı 14'ün bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

> Burada görüşmeler çocukların yaşına uygun çocukları önceleyen bir anlayışımız var. Cumhuriyet Savcısı ve polis sadece olaya odaklı gidiyor çocuk gelsin olayı anlatsın ne yaşadıysa anlatsın ve gitsin diye bakılıyor biz o şekilde bakmıyoruz. Biz önce çocuk ile güven bağı kurma kuruyoruz. Akabinde çocukları bir anda olayı anlatsın diye değil ısındıra ısındıra anlatsın diye yaklaşıyoruz. Bu daha insani bir yaklaşım. (Katılımcı 14)

Adli görüşmeciler kendilerinin hassas ve çocuk odaklı bir görüşme yürütmeye çalışırken savcı ve polislerin daha çok gereksiz bilgi ve medyatik detaylar üzerinde odaklandığı düşüncesinde olduklarını, bu yaklaşım ile sorulan soruların çocuklara kendisini kötü hissettirdğini belirtmektedir.

"Biz ne kadar çocuğa ve sadece olaya odaklanıyorsak savcı ve polis enteresan bilgiler almaya çalışıyor. Olay ile hiç ilgisi olmayan sadece kendi meraklarını gidermek için amaçsız sorular yönlendirmemize sebep oluyor ve bizi buna zorluyorlar. "(Katılımcı 9)

Bu durum, görüşme teknikleri ve görüşmecilerin ve diğer paydaş kurum personellerinin yeterince hassas olmadığını ve deneyimsi olduklarını, görüşmeye faydası olmayacak bilgileri merak ve bilgisizlik nedeni ile alındığını göstermektedir (Paslı, 2019, s. 81).

Bulgular değerlendirildiğinde ulaşılan sonuç, adli görüşmenin niteliğinin eleştirel bir tutumla iyileştirilmeye çalışıldığına yöneliktir. Adli görüşmeciler, çocuk odaklı görüşmeyi gerçekleştirirken insan odaklı ve insan-çocuk hakları odaklı bir tutum sergilemekte; görüşmelerin iyileşmesi için çaba sarf etmektedir.

6.4.1 Adli görüşmelerin iyi yönleri

Bu çalışmada katılımcılardan 8'i adli görüşmelerde güven ortamının sağlandığını, %38,8'i (7 kişi) çocukların örselenmesinin önüne geçildiğini ve 3 kişi ise birçok olumsuz

değişkene rağmen sağlıklı bir görüşme ortamının oluşturulmaya çalışıldığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğunun bu konudaki görüşlerinin birbirine benzer olması nedeniyle, Katılımcı 1'in görüşlerine özel bir vurgu yapılmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı, güven ortamının sağlandığı ve örselenmenin önüne geçilmesi için gerekli önlemlerin alındığına dair güçlü bir kanaat taşımaktadır. Bu bulgu, insan hakları ve çocuk hakları açısından önemli bir ilerlemeyi göstermektedir.

Katılımcı 1, bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

> İyi yanları çocuk gerçekten örselenmiyor ve kendini değerli hissediyor. Hani bir kere kendisini anlayan biriyle görüşme yapıyor. O kesin yani. Hani ön görüşmenin de etkisiyle çocuğun güven ortamında kendini iyi ifade edebildiği bir yer oluyor. Yani bunu olayı anlatmayacaksa bile anlatmamanın da verdiği bir rahatlıkla herhangi bir zorlamaya maruz kalmayacağının rahatlığıyla görüşmeye giriyor… İkinci en büyük avantajı ise bir adliye ortamına girmemesi. Adli makamlar, kolluk kuvveti hiçbiri ile muhatap olmaması, tabii ki de çocuk izlem merkezinde görüşme yapmak bu avantajını sağlıyor. (Katılımcı 1)

Diğer katılımcılar da adli görüşmelerin iyi yanlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Çocuklar için özel bir ortam hazırlanmış olması, onların kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlıyor. Bu da görüşmenin verimliliğini artırıyor." (Katılımcı 5)

"Çocukların adli makamlarla yüz yüze gelmemesi, onların travmatik bir süreç yaşamalarını önlüyor. Bu, gerçekten çok önemli bir avantaj." (Katılımcı 7)

"Güven ortamının sağlanması, çocukların kendilerini ifade etme kapasitelerini artırıyor. Çocuk izlem merkezinde yapılan görüşmelerde bu güven ortamı gerçekten hissediliyor." (Katılımcı 9)

Bu bulgular, adli görüşmelerin çocuklar için sağladığı güvenli ve koruyucu ortamın önemini vurgulamaktadır. Adli süreçlerde çocukların örselenmesinin önlenmesi ve onların kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanması, çocuk haklarının korunması açısından hayati öneme sahiptir.

6.4.2 Adli görüşmenin zayıf yönleri

Bu çalışmada katılımcıların %54,5'i (6 kişi) savcıların örseleyici sorular sorma ihtimalini, %18,1'i (2 kişi) görüşmenin niteliğinin kişiden kişiye değişmesini, %9,09'u (1 kişi) görüşme sonrası çocuğun takibinin yapılmamasını, %9,09'u (1 kişi) görüşme dışında iş yoğunluğunun fazla olmasını ve %9,09'u (1 kişi) ergen çocukların manipülatif davranış olasılıklarını adli görüşmenin zayıf yönleri olarak belirtmiştir. Bu zayıf yönler, adli görüşmelerin tutarlılığını ve etkinliğini olumsuz yönde etkileyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcı 1, savcıların örseleyici sorular sorma ihtimalinin çocuklar üzerindeki etkisini şu şekilde dile getirmiştir:

> Şimdi ne yaparsak yapalım savcı odaklı görüşmeyi yapıyoruz, yani savcının izlediği... Sonuçta işin mahiyetini, işin suç kısmını aydınlatacak olan ya da çocuğun yararına olan kararı verecek olan savcı ama savcının bakış açısıyla bizim bakış açımız her zaman aynı olmuyor çünkü biz çocuk odaklıyız. Çocuk örselenmesin, çocuk yıpranmasın diye bakıyoruz. Ama savcılar suçu ortaya çıkarmak adına daha da örseleyici sorular sorabiliyor. Kötü yan, bizim bu arada kalmamız. Farklı yönden sorsak bile savcının sorusunu ilettiğimiz noktada bazen ağır sorular sorulabiliyor. (Katılımcı 1)

Takip konusu da zayıf yönlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 3, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

> Çocuk İzlem Merkezi adı üzerinde izlem yani takibini de izleyebiliyor olmamız lazım(...) Bizim asıl yapmamız gereken, çocuğun bu travmayla baş edebilmesi için hem çocukla hem aile ile görüşülmesi ve bu görüşmelerin düzenli devam etmesinin gerekliliği. Bu ne yazık ki birçok ÇİM'de yapılmıyor. (Katılımcı 3)

Görüşmelerin niteliğinin kişiden kişiye değişmesi de katılımcılar tarafından dile getirilen bir diğer önemli eksikliktir. Katılımcı 6, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> Eksik gördüğüm yanları, kişiye göre değişen bir mekanizma aslında. Sonuçta sertifikasını aldıktan sonra insanlara çok da müdahale edemiyorsunuz. Daha kısa

> ve teknik görüşme yapanlar var, daha duygulara yönelik empatik görüşmeler yapan var. Eğitim alan insanlar buradaki ekolü öğreniyor ama her bir eğitime alan kişi kendisi biraz değiştiriyor(...) Bu ancak daha sık etkileşimle o dalgalanma azaltılabilir diye düşünüyorum. Ama bireysel olarak insanların da çaba göstermesi lazım. (Katılımcı 6)

Ergen katılımcıların manipülatif davranışları da adli görüşmelerde karşılaşılan bir diğer zayıf yön olarak belirtilmiştir. Katılımcı 12, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> Yaptığımız adli görüşmelerin iyi yanları ve kötü yanlarını tartacak olursak; bazen ergen gruplarında manipülatif davranışlar sergileyebiliyorlar, yalan söyleme eğiliminde bulunabiliyorlar. Ön görüşmeyi ne kadar iyi yapmış olsak da çocukta bazen kişilik bozuklukları olabiliyor, farklı psikiyatrik problemleri olabiliyor. Bu da adli görüşmenin istenilen şekilde olmamasına neden olabiliyor. (Katılımcı 12).

Bu bulgular, adli görüşmelerin belirli standartlara dayalı olarak yürütülmediğinde, çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini ve görüşmelerin etkinliğini azaltabileceğini göstermektedir. Literatürde de belirtildiği gibi, adli görüşmelerin tutarlılığının ve kalitesinin sağlanması için standart protokollerin uygulanması ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir (Thompson ve Wyatt, 2019, s. 134).

6.4.3 Adli görüşmelere yönelik öneriler

Bu çalışmada katılımcıların 3'ü tekrar eğitimlerin düzenli olarak verilmesi gerektiğini, 2'si süpervizyon desteğinin önemini,1 kişi görüşmelerde kişisel inisiyatifin azaltılması ve kuralların netleştirilmesi gerektiğini, 1 kişi yapılan her görüşmenin belli aralıklarla denetlenmesi gerektiğini, 1 kişi yurt dışı ve güncel kaynakların takip edilmesinin önemli olduğunu, 1 kişi çocuk hakları konusunda herkesin bilinçlendirilmesi gerektiğini, 1 kişi özellikle küçük yaşlardaki ve mental engeli bulunan çocuklar için özel eğitimlerin verilmesi gerektiğini ve 1 kişi savcılık ve kolluk güçlerinin alanda ihtisaslaşmasının gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcılardan biri, çocuk hakları konusundaki bilinçlenmenin önemini şu şekilde ifade etmiştir:

"Herkesin çocuk hakları konusunda bilinçli bir yerde durması gerekiyor, çocukları düşünen gerçekler çocuklar için burada bulunduğunun, çocuklara hizmet için ve onların yararı için burada bulunduğunu düşünen bir zeminde durmak gerekiyor." (Katılımcı 3)

Bir diğer katılımcı, kişisel inisiyatifin azaltılması ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır:

> Kişisel insiyatifin azaltılması gerekiyor bu da kuralla olur. Standartların başlıklarının daha detaylandırılması ve insanların buna uyup uymadığının da gözlemlenmesi gerekiyor. Buna ister denetleme değil. İster süpervizyon deyin… Bununla ilgili bir yetki mekanizması oluşturulması ve birilerinin sadece bu iş ile uğraşması gerekir. Bu süpervizyon ve yerinde denetlemenin oturup görüşmelerini izlemenin yani olmuş musun olmamış mısınız görmek gerek. (Katılımcı 6)

Tekrar eğitimlerin önemine değinen bir katılımcı, düzenli aralıklarla eğitimlerin yenilenmesi gerektiğini şu sözlerle belirtmiştir:

> Görüşmelerin daha nitelikli olabilmesi için öneri olarak dönem dönem yineleyen eğitim almamız olabilir, grup çalışması yaparak belli dönemlerdeki görüşmelerimizin kaydını izleyerek (bu bir açık arama değildir, bir kişinin diğerinden üstünlüğünü kanıtlama değildir) beraber izleyip, özeleştiri yaparak, yanımızdaki arkadaşlarımızda da aynı şeyi görüyor muyuz diye bakarak fikir almak, bizi besleyip gelişmemize faydalı olabilir diye düşünüyorum. Multidisipliner ekip olarak da alanımıza hâkim olmamız lazım, bilgi ve donanımımızı sürekli güncelleyip artırmamız gerekiyor, adli görüşmeciliği iyi yapmak, çocukla o odada iyi görüşmek değil sadece aynı zamanda yasal düzenlemelere son yeniliklere her şeye hâkim olmamız gerekiyor çünkü bazen usule uygun olmayan taleplerde bulunulabilir. (Katılımcı 8)

Adli görüşme süreçlerinde, özellikle küçük yaş grubu çocuklar ve gelişimsel zeka geriliği bulunan çocuklar gibi özel gereksinimlere sahip gruplarla çalışırken, standart eğitimlerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu gruplarla yapılan görüşmeler, özel bir özen ve bilgi

gerektirmektedir; bu nedenle, bu tür durumlarla karşılaşan adli görüşmecilerin, standart eğiimlerin ötesinde, derinlemesine ve özel eğitimlere tabi tutulmaları gerekmektedir.

Katılımcılardan biri, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> Adli görüşmelerin daha nitelikli hale getirebilmesi için söyleyebileceklerim yani benim zorlandığım; çok küçük yaş grubu çocuklar oluyor, çok hareketli çocuklar, ileri düzey mental retarde çocuklarda da yönlendirmeye çok açık oldukları için zorluk yaşıyorum neyi doğru söylediği açığa kavuşmuyor belki onun ayrı bir yöntemi vardır, eğitimi vardır onu bilmiyorum. Özel çocuklarla, çok küçük yaş grubu ile, mental retardesi bulunan çocuklar ile çalışma konusunda farklı bir eğitim olması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı 12)

Özel gereksinimlere sahip çocuklarla yapılan görüşmelerde, iletişim zorlukları ve davranışsal farklılıklar nedeniyle standart görüşme teknikleri yetersiz kalabilmektedir. Bu çocukların kendilerini ifade etme kapasiteleri sınırlı olabileceği için, görüşmecilerin bu durumu anlamaları ve uygun tekniklerle yaklaşmaları kritik öneme sahiptir. Örneğin, gelişimsel zeka geriliği bulunan bir çocuk, adli görüşme sırasında yönlendirilmelere açık olabilir ve bu da ifadenin güvenilirliğini etkileyebilir. Bu nedenle, bu tür vakalarla çalışan profesyonellerin, özel olarak bu tür zorluklarla başa çıkmak için eğitim almaları gerekmektedir.

Bu bağlamda, özel eğitimlerin artırılması, yalnızca adli görüşmelerin kalitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda çocukların haklarının korunmasını da güçlendirir. Bu tür eğitimlerin artırılması, görüşmecilerin bu çocuklarla daha etkin iletişim kurmalarını sağlar ve adli süreçlerin güvenilirliğini artırır.

Adli görüşmecilerin eğitim süreçlerinin sürekli gözden geçirilmesi ve yenilenmesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Katılımcılardan bir diğeri bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

*"Her oldum diyenin sertifikası Aa tamam bu işe devam ediyormuş deyip yenilenmemeli. Şu an ütopik konuşuyor olabilirim ama ekip olmalı ve gerçekten belirli dönem aralıklarında gidip o kişilerin adli görüşmeleri, raporları denetlenmeli." (*Katılımcı *15)*

Bu ifade, adli görüşme süreçlerinde görev alan profesyonellerin düzenli olarak denetlenmesi ve eğitimlerinin yenilenmesinin önemine dikkat çekmektedir. Belirli aralıklarla yapılan denetim ve süpervizyon, adli görüşmecilerin mesleki gelişimini destekleyerek, görüşme süreçlerinin tutarlılığını ve kalitesini artırabilir. Ayrıca, bu tür denetimler, standartların korunmasını sağlar ve çocukların haklarının etkin bir şekilde korunmasına katkıda bulunur.

Sonuç olarak, adli görüşme süreçlerinin güvenilirliğini ve etkinliğini artırmak için, bu süreçlere dahil olan tüm profesyonellerin yeterli eğitim alması ve düzenli olarak denetlenmesi gerekmektedir.

> Az önce söylediğim gibi süpervizyon çalışmaları olmalı Bir de mesela sürekli şey de değişiyor. Bir de deniliyor ki işte 81 ilin hepsinde de çim olmalı ama ne olacak ki sonuçta nitelik gidiyor Bunu bilmek için Alim olmaya gerek yok. Sayı arttıkça senin eğitim kalitenin düşmemesi gibi bir olanak yo. Eğer eğitici isem eğitici olarak farklı bir standartta da olmalıyım benim eğitici olarak bir sertifika mı olmalı eğitici olarak farklı bir fikrim olmalı eğitici olarak ülkede gerekli olan maddi bir gücüm olmalı. Örnek veriyorum burada 10 yıldır çalışan bir adli görüşmeci ile 1 yıldır çalışan adli görüşmeciye aynı kişi değerlendiriyorsa burada bir sıkıntı vardır. (Katılımcı 15)

Bu öneriler, adli görüşmelerin kalitesini artırmak ve çocuk haklarını daha etkin bir şekilde korumak için yapılması gerekenleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Literatürde de belirtildiği gibi, sürekli eğitim ve süpervizyon desteği, adli görüşmecilerin mesleki yeterliliklerini artırmada ve adli süreçlerde çocukların haklarının korunmasında kritik bir rol oynamaktadır (Harrison ve Richards, 2018, s. 85).

6.5. Adli Görüşmenin İnsan Haklarıyla İlişkisi ve Çocuğun İnsan Haklarına Dair Veriler

Yapılan adli görüşmenin insan haklarıyla ilişkisini belirlemek amacıyla katılımcılara, "ÇİM'de yapılan görüşmelerin insan haklarının korunmasındaki rolü, adli görüşmenin çocuğun insan haklarının korunmasında yeterince yer alıp almadığı ve çocukla yapılan adli görüşmenin insan haklarının korunmasıyla nasıl bağlantılı olduğu" soruları

yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar, koruma, yer verme ve bağlantı kurma başlıklarında toplanmıştır.

Katılımcılar, adli görüşmelerde insan haklarının kısmen korunduğunu, gizlilik esasına uygun hareket edildiğini ve bilgilendirme boyutunda bir korumanın mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

"Görüşmelerde çocukların gizliliğine büyük önem veriliyor, bu da insan haklarının korunması açısından çok önemli. Ancak bazen tam anlamıyla koruma sağlanamıyor." (Katılımcı 2)

Katılımcılar, insan haklarına yeterince yer verildiğini, ancak bazı durumlarda bu yer vermenin sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir. Örneğin:

"İnsan haklarına yer veriliyor, ancak bazı durumlarda bu yeterli olmuyor. Özellikle çocuk hakları konusunda daha fazla dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum." *(Katılımcı 5)*

"Görüşmelerde insan haklarına genellikle yer veriliyor, ama uygulamada tam anlamıyla bunu göremiyoruz. Bazı durumlarda bu hakların daha fazla ön plana çıkarılması lazım." (Katılımcı 7)

Katılımcılar, insan hakları ve çocuk hakları çerçevesinde sürecin yürütüldüğünü beyan etmişlerdir. Bir katılımcı, bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

"Adli görüşmelerin insan haklarıyla doğrudan bir bağlantısı var. Çocuğun hakları korunmaya çalışılıyor, ama bu her zaman istenen düzeyde olmuyor." (Katılımcı 10)

"Çocuk haklarına uygun bir şekilde süreç yönetilmeye çalışılıyor, ancak burada da bazı eksiklikler var. Özellikle çocukların görüşme sırasında kendilerini özgürce ifade edebilmesi açısından daha fazla çalışma yapılmalı." (Katılımcı 12)

Bu bulgular, adli görüşmelerin insan hakları ve çocuk haklarıyla olan ilişkisini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Adli süreçlerde insan haklarına ve özellikle çocuk haklarına gereken önemin verilmesi, çocukların güvenliğini sağlamak ve haklarını korumak için kritik bir öneme sahiptir. Bu tür reformlar, adli görüşmelerin çocuk haklarına uygun bir

şekilde yürütülmesini ve insan haklarının daha güçlü bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.

6.5.1 Adli Görüşmede İnsan Haklarının Korunması

Bu çalışmada, adli görüşmelerde insan haklarının korunmasına dair katılımcıların verdiği cevaplar dört ana başlıkta toplanmıştır: kısmen koruma, gizlilik esasına göre koruma, bilgilendirme boyutunda koruma ve merkeze göre değişen uygulamalar. Bu başlıklar altında toplanan cevaplar, adli görüşmelerde insan haklarının korunmasına dair önemli bulgular sunmaktadır.

Katılımcıların bazıları adli görüşmelerde insan haklarının kısmen korunduğunu belirtmiştir. Katılımcılar, eğitimlerin insan haklarının korunmasına yönelik önemli bir adım olduğunu, ancak bunun yeterli olmadığını ve uygulamada karşılaşılan sorunların da çözülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

"Çocuk haklarını korumak için sadece eğitim yeterli değil. Uygulamada karşılaştığımız sorunlar da çözülmeli. Bu konuda birçok eksiklik var ve bunlar giderilmedikçe çocuk haklarını tam anlamıyla koruyamayız." (Katılımcı 4)

Katılımcıların 5'i adli görüşmelerde insan haklarının korunmasında gizlilik esasına göre hareket edildiğini ve bu sayede çocukların haklarının korunduğunu ifade etmiştir. Bir katılımcı, gizlilik ilkesinin insan haklarının korunmasındaki rolünü şu şekilde açıklamıştır:

"Görüşmelerde gizliliğe büyük önem veriliyor, bu da çocukların insan haklarının korunmasında önemli bir adım. Ancak her zaman yeterli olmuyor, çünkü gizlilik tek başına yeterli değil, süreç boyunca çocukların haklarının etkin bir şekilde korunması gerekiyor." (Katılımcı7)

Katılımcıların bazıları adli görüşmelerde insan haklarının bilgilendirme boyutunda korunduğunu belirtmiştir. Bu katılımcılar, çocukların ve ailelerin haklarının korunması için bilgilendirme süreçlerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Ancak, bilgilendirme

eksikliklerinin de zaman zaman çocuk haklarının korunmasını zayıflatabileceği ifade edilmiştir:

"Bilgilendirme yapılıyor, ancak bazen bu yeterli gelmiyor. Aileler ve çocuklar süreç hakkında daha kapsamlı bilgilendirilmeli ki haklarını tam olarak koruyabilsinler." (Katılımcı 8)

Başka bir katılımcı da, insan haklarının korunması konusundaki uygulamaların merkezden merkeze değişiklik gösterdiğini belirtmiştir. Bu durum, adli görüşmelerin niteliğinde tutarsızlıklar yaratmakta ve çocukların haklarının korunmasında bölgesel farklılıklar doğurmaktadır:

"İnsan hakları konusunda uygulamalar merkezden merkeze farklılık gösterebiliyor. Bazı yerlerde bu haklar çok iyi korunurken, bazı merkezlerde aynı titizlikle uygulanmıyor." (Katılımcı 9)

Araştırma sonucunda ulaşılan önemli bulgulardan biri çocuğun insan haklarının gizlilik esasına göre korunarak ilerlediği ve çocuğun korunarak insan haklarının da aktarıldığı üzerinedir. Bu konuda Katılımcı 5 ve Katılımcı 7'nin görüşleri aşağıdaki gibi yer almaktadır:

> Çocuğun insan hakları konusu ile ilgili; yaptığımız adli görüşmelerin çocuğun insan haklarını koruduğunu düşünüyorum açıkçası çünkü gizlilik esasına dayalı yapıyoruz ve hastane içerisinde olmadığı için çocuk izlem merkezleri ayrı bir yerde bulunuyor çocuk çok fazla uyarana farklı kişilere maruz kalmıyor, işlemler tek bir binada halledildiği için çocuğun dışarıdakilerin bakışlarına maruz kalışını da engelliyor yani özellikle küçük illerde çocuk polis eşliğinde hastaneye getirildiğinde onu tanıyan bir sürü kişi olabiliyor, başkası yanına gelip soru sorabiliyor "Neden buradasın? Ne oldu?" gibi, çocuk izlem merkezlerinde bu şekilde bir durum olmuyor, çocuk merkeze geliyor, tüm işlemlerini orada tamamlıyoruz o açıdan çocuğun mahremiyet ve gizlilik haklarını koruduğunu düşünüyorum. Ayrıca görüşme sırasında Aile ve Sosyal Hizmetlerden bir görevli de bulunduğu için arka odada korunma kararı alınması gereken durumlarda

> işlemleri hemen hallediliyor o yüzden çocuğun haklarını koruduğunu düşünüyorum. (Katılımcı 5)
>
> Adli görüşmelerimde çocuk hakları konusu zihnimizde hep oluyor, görüşmeye aynalı odamızdan bahsederek başlıyoruz, ses kaydına alındığını söylüyoruz, bizi izleyenlerin olduğunu söylüyoruz onun dışında %100 de %100 çocuk haklarından bahsederek yaptığımız görüşmeler olmuyor, sonuçta bizi dinleyen üst amir savcımız oluyor yani bazen çocuk cinsel istismar ile birlikte fiziksel istismara uğradığı durumlarda olabiliyor mesela ona bile girme diyorlar hani bir noluyor durumu oluyor. Baktığınızda onunda irdelenmesi gerekiyor bence tabiiki görüşmeyi ona ayıralım demiyorum ama onun da (fiziksel istismarın) üzerinden geçilmesi gerektiğini düşünüyorum biz bunu bile yapamazken öbür taraftan çocuğa bak senin de hakların var diyebilmek pek mümkün değil. (Katılımcı 7).

Bu bulgular, adli görüşmelerde insan haklarının korunmasının, eğitimden öteye geçerek uygulama süreçlerinde de güçlü bir şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Gizlilik esasına dayalı hareket edilmesi ve bilgilendirme süreçlerinin sağlanması önemli adımlar olmakla birlikte, insan haklarının tam anlamıyla korunabilmesi için bu süreçlerin standart hale getirilmesi ve merkezler arası farklılıkların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu tür reformlar, çocukların haklarının daha etkin bir şekilde korunmasını ve adli süreçlerde insan haklarına tam anlamıyla riayet edilmesini sağlayacaktır.

6.5.2 Adli görüşme sürecinde çocuk hakların korunması

Adli süreçte çocuk haklarının korunmasına dair katılımcıların verdikleri cevaplar, çocuk haklarının uygulanmasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu çocuk haklarına yer verildiğini, katılımcıları birkaçı ise kısmen yer verildiğini, 1 katılımcı ise yer verilmediğini ve1 katılımcı ise çoğunlukla yer verilmediğini belirtmiştir.

Bu bulgular, çocuk haklarına büyük oranda yer verildiğini, ancak özellikle adli muayene kısmında yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını ve insan haklarına dair uygulamalarda merkezler arasında tutarsızlıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Adli muayene süreçlerinde çocuk haklarına yeterince yer verilmediği ve bu durumun çocukların haklarını ihlal edebileceği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 1, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> Yani adli muayene kısmında bazen insan hakları ve çocuk hakları boyutu ile ilgili sıkıntılar yaşanabiliyor. Muayene olmamak ta sonuçta çocuğun hakkı ancak zorlama yoluyla ya da işte çocuğa süreç anlatılarak oluyor. Şimdi her yerde farklı uygulamalı olabiliyor, bazı çimlerde gördüğümüz adli tıp uzmanları bu konuda çocuğun ne kadar haklı olduğunu bildiği için çocuğun vücut bütünlüğüne saygı duyarak yapmıyor ama bazı uzmanlar yapıyor zorla olmasa da zora yakın şekilde maalesef… Yani bu konuda da Her yerde farklı uygulamalar olduğu için genel bir şey söylemek zor ama hem adli muayene hem de çocuk hakları konusunda tıkanan yerler olabiliyor. (Katılımcı 1)

Bu ifade, adli muayene sırasında çocukların beden bütünlüğünün korunması konusunda yeterli hassasiyetin gösterilmediği durumları ve bu durumun çocuk haklarına aykırı olabileceğini açıkça ortaya koymaktadır. Çocukların rızası olmadan yapılan adli muayeneler hem fiziksel hem de psikolojik olarak travmatik etkilere neden olabilir.

Katılımcıların çoğunluğu, adli süreçlerde çocuk haklarına yer verildiğini ifade etse de, bu hakların uygulanması ve bilgilendirme süreçlerinde önemli eksiklikler olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcı 3, çocuk hakları ve bilgilendirme süreci ile ilgili şunları söylemiştir:

> Yaptığım görüşmelerde çocuğun insan haklarına yeterince yer verdiğimi düşünüyorum, görüşmemde benim temek baktığım yer orası sorularımı kesinlikle çocuk hakları üzerinden insan hakları bağlamında derleyip ona uygun şekilde sorarım, çocuğun bilmesi gereken her şeyi ona uygun bir dille uygun şekilde anlayabileceği yerden anlatırım. Avukatının, savcının, işte ne bileyim görüşme odasının ne yaptığının, kayda alındığının gibi bu bilgilerin hepsinin olması gerekiyor çocukta. Sonraki süreçte ben şu kısma da müdahil oluyorum genellikle hani muayene olmak istemeyen çocukla da muayene olmamaya ilişkin haklarının ne olduğunu bunu hem aileye hem çocuğa anlatıyorum, kendileri istemedikleri sürece hiçbir şekilde zorla muayene edilemeyeceklerini mahkeme

> kararı çıksa dahi bu muayeneyi olmak istemiyorlarsa hiç kimsenin onun vücuduna dokunamayacağını doğrudan söylerim ben çocuğa da aileye de. (Katılımcı 3)

Diğer katılımcılar, adli görüşmelerde çocuk haklarına yer verilmesinin sınırlı kaldığını ve bu durumun çocuk haklarının tam anlamıyla korunmasını zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Katılımcı 5, çocuk haklarının sınırlı olarak uygulanmasını şu şekilde açıklamıştır:

> Çocukla birebir yaptığım görüşmelerde çocuğa haklarından yeterince bahsetme konusunda sadece söyleyebildiklerimiz şunlar oluyor; "Buradan çıktıktan sonra nereye gitmek istiyorsun?" "Ailenin yanına dönmen konusunda herhangi bir problem var mı?" bu sorular dışarıdan bir istismar söz konusu ise geçerli aile içi istismar varsa bu soruları hiç sormuyoruz bile acil koruma kararı alınıyor öyle bir durumda. Ayrıca görüşme sonrasında cinsel kimlik eğitimi, mahremiyet eğitimi dediğimiz bir bilgilendirme yapıyoruz bu ne kadar çocuk haklarına girer bilmiyorum. Senin bedenin sana özeldir, kimse senin isteğin dışında senin bedenine dokunamaz, böyle bir durum yaşarsan güvendiğin birine anlatmalısın gibi cümlelere yer veriyoruz bununla sınırlı geniş olarak çocuk haklarına yer verilmiyor görüşmelerde. (Katılımcı 5).

Bu ifade, çocuk haklarının adli görüşmelerde yer alması gerektiğini, ancak uygulamada bu hakların sınırlı kaldığını ve çocuğun korunması açısından daha fazla çaba gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, adli süreçlerde çocuk haklarının korunmasının büyük oranda sağlandığını, ancak özellikle adli muayene ve bilgilendirme süreçlerinde önemli eksikliklerin bulunduğunu göstermektedir. Adli görüşmelerde çocuk haklarına yer verilmesi, çocukların adalet sistemine olan güvenini artırmak ve onların haklarını korumak açısından kritik öneme sahiptir. Ancak, bu hakların tam anlamıyla uygulanabilmesi için, uygulamalarda standartlaştırma ve insan haklarına yönelik daha güçlü bir bilinç geliştirilmesi gerekmektedir.

6.5.3Adli görüşme ve insan hakları bağlantısının kurulması

Adli görüşme süreçlerinde insan hakları ile çocuk haklarının korunması arasındaki bağlantı, katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından vurgulanmıştır. Katılımcıların %83,3'ü (5 kişi), Çocuk İzlem Merkezine (ÇİM) girişten itibaren ayrılış aşamasına kadar olan tüm süreçlerin çocuk hakları çerçevesinde gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Ancak, %16,6'sı (1 kişi) çocuk hakları konusunun genellikle atlandığını ifade etmiştir. Bu durum, adli görüşme süreçlerinde insan hakları ile çocuk hakları arasındaki bağlantının kurulmasında farklılıklar olabileceğini göstermektedir.

Katılımcı 1, adli görüşme sürecinde çocuk haklarının nasıl gözetildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

> Hem Adile görüşme sürecinde hem de sonraki süreçte bir kere çocuğun öncelikle mesela örnek veriyorum yaşam Hakkı Nerede yaşamak istiyor Yani hani adli görüşmede Spesifik bir örnek verecek olursam bu konuda onun yaşam hakkını korumaya yönelik oluyor. Adli görüşme esnasında kiminle yaşamak istiyorum kısmına onun verdiği cevaba göre işlem yapılabiliyoruz ya da çocuğa örnek veriyorum en başta Diyoruz ki İstemediğin sorulara cevap vermeyebilirsin Bu çocuğun hakkı Eğer istemiyorsan soruya cevap vermez. Ya da mesela psikiyatrik muayene olmak istiyor musun diye soruyoruz.Görüşme esnasında tüm sorular soramayabilir adli görüşmecilerden ama görüşmenin başında ve sonunda çocuk çime gelip oradan ayrılana kadar çocuğun bütün hakları gözetilerek işlem yapılmaya çalışılıyor. (Katılımcı 1)

Bu ifade, adli görüşme süreçlerinde çocuk haklarının korunmasına yönelik çeşitli önlemler alındığını ve bu hakların sürecin her aşamasında gözetildiğini göstermektedir. Ancak, yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi, adli görüşmeci yaşama hakkının ne olduğunun farkında değildir. Verdiği örnek, yaşama hakkıyla değil, çocuğun katılım hakkıyla ilgilidir. Bu durum, çocuk haklarını bilmediklerini, çocuk hakkı diye anlattıklarının aslında başka bir şey olduğunu veya tek tek hakların ayrımlarını yapamadıklarını göstermektedir.

Çocukların görüşme sırasında kendilerini ifade etmeleri, istemedikleri sorulara cevap vermemeleri veya sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı gibi konularda özgür

iradelerinin tanınması, insan hakları ve çocuk hakları bağlantısının önemli bir göstergesidir.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar, adli süreçlerde çocuk haklarının göz ardı edilebildiğini ve bu durumun çocukların haklarını yeterince koruyamadığını ifade etmişlerdir. Katılımcı 5, bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

> Adli görüşme ile çocuğun insan haklarını korumak arasındaki bağlantıya bakacak olursak; adli görüşmede daha çok hak savunuculuğu yapılıyor aslında çocuğun yaşadığı bir istismar var ve bir mağduriyet söz konusu, ortada bir suç var biz mağdur kısmı ile ilgileniyoruz burada ve suçu işleyen kişinin ceza alması için ifadenin açık net düzgün bir şekilde alınmasını sağlayıp eksiksiz işlem yürütmeye çalışıyoruz tüm bu süreçte çocuk hakları konusu atlanıyor diyebilir miyiz? Evet maalesef atlanıyor. (Katılımcı 5)

Bu ifade, adli süreçlerde çocuğun haklarının tam anlamıyla korunamadığını ve bazen bu hakların göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır. Çocuğun mağduriyetinin ön planda tutulması ve suçun açığa çıkarılması amacıyla, çocuk haklarına yeterince dikkat edilmemesi, adli görüşmelerin insan hakları ile tam uyumlu olmadığını göstermektedir.

Adli görüşme süreçlerinde çocuk haklarının korunması, insan hakları ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak, uygulamada bu hakların korunması konusunda bazı zorluklar yaşanabilmektedir. Çocukların haklarının adli süreçte tam anlamıyla gözetilmesi, sadece teorik bilgi ile değil, aynı zamanda uygulamada da güçlü bir insan hakları bilinci ile desteklenmelidir.

6.5.4 Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı çalışabilmeleri için ihtiyaçları

Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı olarak çalışabilmesi için gereken ihtiyaçlar, katılımcılar tarafından öneriler ve dahil edilme olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar altında toplanan görüşler, adli görüşme süreçlerinde çocuk haklarının korunması ve bu hakların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli olan unsurları ortaya koymaktadır.

Adli Görüşmecilerin Önerileri

Katılımcılar, adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı olarak çalışmalarını desteklemek için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler arasında süpervizyon desteği, tüm görüşmelerin insan ve çocuk hakları temelinde yapılması, çocuğun rehabilitasyon sürecinin takip edilmesi ve görüşmecilerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi ihtiyaçlar yer almaktadır.

"Süpervizyon desteği, çocuk haklarına dayalı çalışmanın sürdürülebilmesi için kritik bir ihtiyaçtır. Sürekli olarak benzer travmatik olayları dinlemek, görüşmecilerin psikolojik olarak yorulmasına neden olabiliyor. Bu nedenle süpervizyon desteğiyle bu sürecin daha sağlıklı yönetilmesi gerekiyor." (Katılımcı 9)

"Tüm görüşmelerin insan ve çocuk hakları temelinde yapılması gerekiyor. Bu sadece çocuk haklarını korumak için değil, aynı zamanda görüşmecilerin bu hakları gözetirken kendilerini güvende hissetmeleri için de önemli." (Katılımcı 4)

Katılımcılar, çocuk hakları eğitimlerinin detaylı bir biçimde adli görüşme sürecine dahil edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu eğitimlerin yalnızca teorik bilgi vermekle kalmaması, aynı zamanda pratik uygulamalarla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

"Çocuk hakları eğitiminin adli görüşme eğitimine dahil edilmesi çok önemli. Ancak bu eğitimin sadece teorik bilgilerle sınırlı kalmaması, pratik uygulamalarla desteklenmesi gerekiyor." (Katılımcı 7)

"Adli görüşme süreçlerinde, çocuk haklarına dair eğitimin tüm aşamalara entegre edilmesi gerekiyor. Çocuk haklarının her görüşmede temel bir rehber olması şart." (Katılımcı 12)

Bu ifadeler, adli görüşmecilerin çocuk haklarına dair bilgi ve bilinçlerini artırmak için eğitimlerin kapsamlı bir şekilde sunulması gerektiğini göstermektedir. Eğitimlerin sadece teorik değil, aynı zamanda pratik yönlerinin de vurgulanması, çocuk haklarının uygulamalarda tam olarak hayata geçirilmesini sağlar.

Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı çalışabilmesi, sadece teorik bilgiyle değil, aynı zamanda uygulama desteği, süpervizyon ve sürekli eğitimlerle mümkün olabilir.

Katılımcıların vurguladığı ihtiyaçlar, adli süreçlerde çocuk haklarının korunmasını ve bu hakların etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli olan yapısal desteklerin önemini ortaya koymaktadır.

6.5.5. Adli görüşmecilerin ihtiyaçlarına ilişkin öneriler

Katılımcıların 2'si süpervizyon desteği ve vakalar üzerinde fikir alışverişine ihtiyaç olduğuna, 1 kişi tüm görüşmelerin insan hakları temelinde yapılması gerektiğine, 1 kişi çocuğun rehabilitasyonu sürecinin takip edilmesi gerektiğine, 1 kişi muayene kısmında baskı olmaması gerektiğine ve 1 kişi görüşmecilerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini böylelikle görüşmecilerin çocuğa daha fazla odaklanabileceklerine vurgu yapmıştır.

"Tüm görüşmelerin insan hakları çerçevesinde yapılması." (Katılımcı 1)

> Yani ben açıkçası benim bir endişemden bahsedebilir miyim şimdi mesela biz burada çocuklarla görüşme yapıyoruz ve ailelerle de görüşme yapıyoruz ve bazen. Mesela ben çocuk buradan çıktıktan sonra çocuğa ne olacak ailesi tarafından ne gelecek diye endişeleniyorum. Bu kısımda koruyabiliyor muyuz emin değilim. En başta eksik bize aile müdürlüğünden birinin eşlik etmemesi. Ben burada Adli görüşmeciyim sınırlarım ve yetkilerim bir yere kadar. Ama sonrası genelde aile Müdürlüğü'nün yetki alanına giriyor. O kısımda onların desteği çok önemli çok kıymetli. Çocuk için alınacak tedbir kararlarında neticesinde onlar ön ayak olacaklar. Bu açıdan önemli olduklarını ve daha aktif katılımlarının olması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı 2)

Katılımcıların adli görüşmede insan ve çocuk haklarının korunmasındaki ihtiyaçlara yönelik önemli önerilerden biri de muayene sürecindeki bilgilendirmenin yetersizliğidir. Bu durum insan hakları konusunda müracaatçıların yeteri kadar bilgi sahibi olamadığını göstermektedir. Bu süreç gerçekleştirilirken çocuk odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi de önem arz etmektedir.

> Muayene ile ilgili olan o son süreçteki bilgilendirmenin az olduğunu düşünüyorum ben. Çocuk muayene olmak zorunda hissediyor ya da hani mahkeme kararı olunca muayene olacaksın zorundasın gibi söylemlerin

> geçtiğini biliyorum ben, adli görüşmeciler bizzat buna hizmet ediyor yani hemşireler de adli tıpçılar da yani çocuk ikna edilmekten daha çok korkutularak baskı altında muayene kararını kabul ediyorSavcının ve doktorun sürece müdahil olduğu yerlere müdahil olmak gerekiyor aslında. Çünkü onlar daha çok çocuk haklarını ihlal eden yerlere sevk ediyor insanları. (Katılımcı 3)

> Adli görüşmelerde çocuğun insan haklarını korumaya yönelik olarak; ilk önce bizim çocuğa odaklanmamız gerekiyor, kafamız sadece çocukta olmalı, sadece çocuğun anlatacaklarına odaklanabileceğimiz çalışma koşullarına sahip olmamız gerekiyor yani bence en temel olan bu diğer her şey sağlanabilir. Ben görüşme sırasında orda çocukla baş başa kaldığımda da başka şeyleri düşünmek zorunda bırakılıyorsam çok doğaldır çocuğa belli bir yere kadar bir şeyler verebilirim ya da haklarını savunurken her şeyimle orada olabilirim. (Katılımcı 7)

> Süpervizör demeyeyim de süpervizör de olabilir ama şimdi söyle tam olarak süpervizör da değil de sanki meslektaş dayanışması. Oturup tartışılabilmeli vakalar. Mesela şey oluyor atıyorum mutlaka hepimizin böyle herkes ayrı bir şekilde imza atıyor adli görüşmeye. Tüm meslektaşlar arasında bir bilgi akışının olması gerektiği bir sistem. (Katılımcı 14)

Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı çalışabilmesi için belirtilen bu ihtiyaçlar, adli süreçlerin etkinliğini artırmak ve çocukların haklarını korumak açısından kritik öneme sahiptir. Süpervizyon desteği, insan hakları temelli görüşmeler, çocuğun rehabilitasyon sürecinin takibi ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi öneriler, çocuk haklarının korunmasına yönelik güçlü bir yapı oluşturulmasında gereklidir.

Çocuk Haklarının Sürece Dahil Edilmesi

Adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı çalışabilmesi için çocuk hakları eğitiminin süreçlere nasıl entegre edileceği üzerine katılımcılardan alınan geri bildirimler, eğitimlerin ne kadar detaylı bir biçimde dahil edilmesi gerektiğine dair çeşitli görüşler sunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu (11 kişi) çocuk hakları dersinin adli görüşmeci eğitimine detaylı bir biçimde dahil edilmesi gerektiğini, 2 kişi bu eğitimin dahil edilmesi

gerektiğini ancak aynı zamanda paydaş kurumlara da aynı hassasiyetle verilmesi gerektiğini, 1 kişi ise bu eğitimin süreci sekteye uğratabileceği endişesiyle dahil edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bulgular, çocuk haklarının adli süreçlerde nasıl ele alınması gerektiğine dair önemli tartışmaları yansıtmaktadır.

> Çocuk haklarının yalnızca çocuk izleme merkezinde değil adli yerlerde kollukta da gözetilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani çocuk hakları eğitimi hem adli görüşmecileri verilmeli hem de diğer kurumlara verilmeli Yani Bizler biliyoruz ama bize gelene kadar olan kısmına zaten müdahale edemiyoruz O yüzden bizden öncesindeki kısımlarda da gözetilmeli. Dediğim gibi muayene bile çok tereddüde düşülen bir konu. Düşünün vücut bütünlüğüne dokunuyoruz çocuğun. Yani istismardan gelen bir çocuğu zorla muayene ederek Başka yoldan da olsa tekrar istismara uğramasına sebep veriyoruz. Bu bile tek başına insan haklarına Çocuk haklarına o kadar büyük saygısızlık ki. Bu sebeple eğitime dahil edilmeli. Hatta daha detaylı bir şekilde dahil edilmeli. Çocuğun Hakkı gözetilerek yol alınmalı. (Katılımcı 1)

Bu ifade, çocuk hakları eğitiminin sadece adli görüşmecilere değil, aynı zamanda sürece dahil olan diğer paydaş kurumlara da verilmesinin önemini vurgulamaktadır. Çocuk haklarının korunmasının, adli süreçlerin her aşamasında sağlanması gerektiği açıkça belirtilmektedir.Katılımcılar ayrıca, mevcut adli görüşmeci eğitimlerinde çocuk haklarına yeterince yer verilmediğini ve bu konunun daha fazla ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu eğitimlerin, adli süreçlerde hak savunuculuğunun daha bilinçli bir şekilde yapılmasını sağlayacağına inanılmaktadır.

> Şimdi senin bu çalışmanla da daha iyi düşünüyorum üzerine birinden düşünmem için bir vesile oldu. Evet temelde aslında bunların üzerine daha çok durulması gerekiyor, ayrıca bir ders olarak verildi mi Hatırlamıyorum ama daha çok ihmal istismara giriş kısmında verilmiş gibi hatırlıyorum. Daha detaylı bir şekilde üzerinde durulabilir. Sonuçta biz burada bir nevi hak savunuculuğu yapıyoruz ve daha bilinçli bir şekilde yapılabilir. (Katılımcı 2)

> Adli görüşmeci eğitimine çocuk hakları konusunun kesinlikle dahil edilmesi gerekiyor, bazı eğitimlerdense çocuk hakları eğitiminin çok daha net olması

> gerektiğini düşünüyorum. (…) bu yüzden eğitim içeriği daha çok yasalara ilişkin çocuk haklarına ilişkin daha çok sözleşmelere maddelere ilişkin eğitimlerin olması gerektiğini düşünüyorum. Sadece cinsel istismara ilişkin yasal süreç bilgisi veriliyor,(…) bazen savcıların avukatların haberi yok çok ilginç uygulamalar görüyorum. (Katılımcı3)

> Bu olabilir Yapılmalı Belki de belki de yetersiz kalıyor. Belki daha fazla hassasiyet gelişmesini sağlar. Bakış açısını değiştirebilir. Çünkü teorik eğitimdeki Çocuk Hakları insan Ana temel başlıklar üzerinden gidiyor. Hem bu konuda bilgi sahibi olmak bizi de daha da güçlendirir. (Katılımcı 4).

> "Son olarak söyleyebileceğim, sizinle konuda bir aydınlanma yaşadım farkındalık kazandım açıkçası, çocuk hakları konusuna daha fazla yer verilmeli adli görüşmeci eğitiminde çünkü eğitim süreci ve vakayı aldığımız süreçte mağdur ve suçlu üzerinden daha çok olay ifadesine yönelik çalışıyoruz, o an çocuğa acil yapılması gereken işlemler yapılıyor ama çocuğun hakları konusunda ekstra bir bilgilendirme ve detaylı bir durum yer almıyor bu sebeple çocuk hakları konusuna daha fazla yer verilebilir diye düşünüyorum."(Katılımcı 5)

Bu görüşler, çocuk hakları eğitiminin adli süreçlerde önemli bir rol oynadığını ve mevcut eğitimlerin bu konuda yetersiz kaldığını göstermektedir. Eğitimlerin daha kapsamlı hale getirilmesi, adli görüşmecilerin çocuk haklarına dayalı bir yaklaşım benimsemelerini kolaylaştıracaktır.

Öte yandan, bazı katılımcılar, çocuk hakları eğitimlerinin adli görüşme sürecini sekteye uğratabileceği endişesini dile getirmiştir. Bu katılımcılar, çocuk haklarına yönelik bilgilendirmelerin, adli süreçlerde çocukların manipülatif davranışlarına yol açabileceğini ve bu durumun adli görüşmelerin amacına ulaşmasını zorlaştırabileceğini belirtmişlerdir.

> Bu belki adli görüşme sürecini sekteye uğratabilir gibi geliyor yani biz çocuğu örselemeden ifadesini almak için ordayız bizim amacımız başka ama savcı açısından bakıldığında onlar işin duygusal kısmını diğer tarafa atıp elinde somut

> deliller görmek istiyor, orda bıçak sırtı bir durum var orada çocuk hakları konusu biraz sekteye uğratılabiliyor olabilir. Çocuk hakları konusuna uygun şekilde görüşme yaptığımızda da o zaman istediğimiz veriyi almakta zorlanabiliriz gibi geliyor iki uçlu bir durum var. Çocuk hakları eğitimi adli görüşmeci eğitimine dahil edilseydi, adli görüşme sürecinde çocuğa haklarından bahsederek onu bilgilendirmek evet güzel bir şey fakat bazen çocuklar manipülatif olabiliyor o durumda çocuk olayı anlatmayabilir, ifade etmeyebilir, özellikle ergen gruplar manipüle edebilir yani benim konuşmama hakkım var konuşmuyorum diyebilir bu seferde amacına uygun adli görüşme alamayabiliriz. (Katılımcı 12)

Bu yorumlar, adli görüşmecilerin eğitimlerinde çocuk hakları konusunun yer almasının önemine dair ciddi bir farkındalığı ortaya koymaktadır. Katılımcı 5'in ifadesi, adli görüşmecilerin eğitim süreçlerinde çocuk haklarına daha fazla yer verilmesi gerektiği yönündeki bir eksikliği vurgulamaktadır. Bu eksiklik, adli görüşmecilerin mağdur çocuklarla olan etkileşimlerinde, olayın hukuki boyutuna odaklanmaları sonucunda çocuk haklarının göz ardı edilebileceği bir durumu ortaya çıkarmaktadır. K5, adli süreçlerde çocuk haklarının ihmal edilmesinin, çocukların psikolojik ve duygusal iyilik halini olumsuz etkileyebileceğini ima etmektedir. Bu durum, adli görüşmecilerin çocuk hakları konusunda daha kapsamlı bir eğitime ihtiyaç duyduğunu açıkça göstermektedir.

Katılımcı 12'nin yorumu ise çocuk haklarının korunması ile adli görüşmelerin amacına ulaşması arasında bir denge kurmanın zorluklarına dikkat çekmektedir. Katılımcı 12, çocuk hakları odaklı bir görüşme sürecinin, adli görüşmenin nihai amacını sekteye uğratabileceği endişesini dile getirmektedir. Özellikle ergen grupların manipülatif davranışlarda bulunabileceği, ifade vermekten kaçınabileceği veya haklarını kullanarak sessiz kalmayı tercih edebileceği durumlar, adli süreçlerin etkinliğini olumsuz etkileyebilir. Bu bağlamda, Katılımcı 12, çocuk hakları eğitiminin adli görüşme süreçlerine entegre edilmesinin yararlı olabileceğini kabul etmekle birlikte, bu entegrasyonun belirli standartlara dayalı olması gerektiğini önermektedir. Çocuk haklarına dair bilgilendirmenin yaş grubuna, olayın niteliğine ve çocuğun psikolojik durumuna göre standardize edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu bulgular, adli görüşmeci eğitimine çocuk hakları derslerinin detaylı bir şekilde dahil edilmesinin önemini ortaya koyarken, bu sürecin bazı zorluklar doğurabileceği ihtimalini de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir. Çocuk hakları eğitimi, adli süreçlerde çocukların haklarını koruma konusunda kritik bir rol oynar. Ancak, bu eğitimin uygulanmasında dikkatli olunmalı ve adli görüşmelerin amacına uygun bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, Çocuk İzlem Merkezinde çalışan adli görüşmecilerin alan deneyimlerinin çocuk hakları perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Adli görüşmecilerin bilgi birikimleri ve bu bilgilerin çocuk hakları perspektifinden değerlendirilmesi, çocuk hakları ihlallerinin tespitinde ve önlenmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, araştırma bulguları, mevcut literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında adli görüşmecilerin almış oldukları eğitimlerin genellikle ihmal ve istismar, adli görüşme teknikleri, mevzuat, çocuk psikolojisi ve çocukla iletişim konularına odaklandığı görülmüştür. Ancak, bu eğitimlerin süre ve içerik açısından yetersiz olduğu, dolayısıyla daha geniş kapsamlı ve uygulamalı eğitimlerle desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Görüşmeciler, eğitimlerin teorik bilgiyle sınırlı kalmaması gerektiğini, pratik deneyimlerle desteklenmesi ve sürekli süpervizyonla pekiştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Nitekim Kök ve Erbay'ın (2023) çalışması da adli görüşmecilerin eğitimlerin yetersizliğine dikkat çekerek, savcıların mağdur çocuklar için uygun olmayan sorular yöneltebileceği ve bu durumun görüşmelerin kalitesini olumsuz etkileyebileceği yönünde bulgular ortaya koymuştur (Kök ve Erbay, 2023, s.398-399). Bu durum, araştırmada elde edilen bulgularla da uyum göstermektedir.

Adli görüşmecilerin görüşme persormanslarını etkileyebilecek etkenler ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmasa da bu çalışmada adli görüşmeciler yürüttükleri adli görüşmelerde verilen eğitimin tek olduğunu ancak uygulamada görüşmelerde iyi ve kötü anlamda bireysel özelliklerin ön plana çıktığını, adli görüşmelerin başarılı bir süreçte ilerlediğini ve kişilerin adli görüşmeler sonrası kendisini eleştirmesini ki bu yolla doğruyu görebileceğini vurgulamış; ancak bu alanda yönetmelik eksikliğine, uygulamada birlik eksikliğine, fiziki şartların kötü olmasına, yöneticilerin ve paydaşların bilgi eksikliğine, icap ücretlerinin alınamamasına, adli görüşmecilere görüşme dışında yüklenen işlerin yoğunluğuna ve personel yetersizliğine, özlük haklarının yetersizliğine, diğer kurumlarla koordinasyon eksikliğine) merkez için gerekli materyalin alınması için bütçe ayrılması gerektiğine, alanda çalışan kişilerin etkinlik ve kongrelerle motivasyonunun arttırılması

gerektiğine, gönüllük esası olduğunu ancak teşvik edici tutumun etkili olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Adli görüşmelerin çoğunluğu çocukları üzerindeki etkisine ilişkin ise güven ortamının sağlanması, örselenmenin önüne geçilmesi ve birçok olumsuz değişkenin arasında sağlıklı bir görüşme ortaya çıkarması olarak sıralanırken olumsuz etkiler olarak ise savcıların örseleyici sorular sorma ihtimali, görüşmenin niteliğinin kişiden kişiye değişmesi, görüşme sonrası çocuğun takibinin yapılmaması, görüşme dışında iş yoğunluğun fazla olması ve ergen çocukların manipülatif davranış olasılıkları olduğunu belirtmişlerdir. Adli görüşmelerin eksik yönlerinin giderilebilmesi adına ise tekrar eğitimlerinin olması gerektiği, süpervizyon desteği, görüşmelerde kişisel inisiyatif azaltılması ve kurallar konulması gerektiğini, her yapılan görüşme belli aralıklarla denetlenmesi gerektiği, yurt dışı kaynakları güncel kaynaklar takip edilmesi gerektiği, çocuk hakları konusunda herkesin bilgilendirilmesi gerektiği, özellikle küçük yaşlardaki ve mental engeli bulunan çocuklar için adli görüşme eğitimlerinin verilmesi gerektiği, ve savcılık ve kolluk kuvvetlerinin alanda ihtisaslaşması gerektiği belirtilmiştir. Yapılan bir çalışmada profesyonellerin ve paydaş kurum yetkililerinin bilgi eksikliği, alanda çalışan personellerin ve istismar mağduru çocukların problemlerinin yeterince çözülememesine sebep olduğu düşünülmektedir (Büber ve diğerleri, 2024, s. 170-195).

Kök ve Erbay'ın (2023) yürüttüğü "Cinsel İstismara Maruz Bırakılan Çocuklara Hizmet Sunan Çocuk İzlem Merkezleri Üzerine Bir Araştırma" konulu çalışmada, ÇİM'de görev yapan adli görüşmecilerin aldıkları teorik ve uygulamalı eğitimleri genel olarak olumlu değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ancak, zaman zaman savcıların, mağdur çocuk için uygun olmayan sorular sormaları konusunda olumsuz tavırlarının bulunduğu ve bunun bir sorun teşkil ettiği de ortaya konmuştur. Buna rağmen, çocuğun ÇİM'e gelişinden itibaren eğitimli bir adli görüşmeci ile karşılaşmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, katılımcıların çoğu, ÇİM'lerin fiziksel koşullarının çocuğu en az düzeyde örseleyecek şekilde tasarlandığını, aynalı görüşme odası ve ilgili ekipmanların yeterli olduğunu ve bu konuda herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını dile getirmiştir.

Diğer yandan, Kök ve Erbay'ın araştırmasında, ÇİM'lerden sonra çocukların psikiyatrik tedavi ve rehabilitasyon konusunda takip edildiği bir sistemin bulunmamasının önemli

bir eksiklik olarak vurgulandığı görülmektedir. Bu yönüyle, Kök ve Erbay'ın araştırma sonuçları ile bu çalışmada elde edilen bulgular arasında bir örtüşme mevcuttur. Ayrıca, görüşme sürecinde önemli noktaların gözden kaçması durumunda, çocuğun yeniden görüşmeye alınması gerekliliği ortaya çıkabilmektedir (Kök ve Erbay, 2023, s. 398-399). Bu nedenle, adli görüşmecilere yol gösterici olması adına, Ermağan Çağlar ve Türk Kurtça (2020, s. 17), adli görüşmelerde tek bir protokolün kullanılmasının önemine değinmiştir. Aynı zamanda, Ulusal Çocuk Sağlığı ve İnsan Gelişim Enstitüsü Protokolü (NICHD) gibi uluslararası standartların adli görüşmelerde uygulanması, çocuklardan daha doğru ve güvenilir bilgi elde edilmesini sağlayabilir (Lamb, Herskowitz, Orbach ve Esplin, 2008, s. 137).

Görüşmeciler, adli görüşmelerin çocuğun psikolojik durumunu mümkün olan en az hasarla gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu görüşmelerin, çocuğun duygusal ve psikolojik iyiliğini ön planda tutarak, travmatik deneyimlerini yeniden yaşamasını engelleyecek şekilde yapılandırılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, görüşme sırasında karşılaşılan teknik aksaklıklar, fiziki koşulların yetersizliği ve savcıların baskıcı tutumları gibi unsurlar, görüşme kalitesini ciddi anlamda olumsuz etkilemektedir. Özellikle küçük yaştaki çocuklar ve mental engeli bulunan çocuklarla yapılan görüşmelerde bu olumsuzlukların daha belirgin hale geldiği görüşü hakimdir. Bu durumun, çocuğun ifadesini doğru ve güvenilir bir şekilde verebilmesini zorlaştırmakta, dolayısıyla adli süreçlerin etkinliğini ve adaleti tehlikeye attığı düşünülmektedir. Yapılan görüşmelerin çocukların hak kaybına uğramaması, fiziksel koşulların çocuk odağında iyileştirilmesi, her yaştaki ve her zihinsel durumdaki çocuğa karşılık gelebilecek görüşmelerin yapılmasının ve çocukların ruh sağlığına önem veren bir yaklaşımın benimsenmesinin görüşmelerin kalitesini etkileyeceği ve güvenilir ve doğru bilgi elde edilmesini etkileyeceği düşünülmektedir (Ministry of Justice, 2015).

Eğitim programlarının, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ve Lanzarote Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerin yanı sıra, çocukların psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını da kapsaması gerekmektedir. Bu tür kapsamlı eğitim programları, adli görüşmecilerin yalnızca hukuki ve prosedürel bilgilerini değil, aynı zamanda çocukların ruhsal sağlığına duyarlı yaklaşımlarını da geliştirmelerine katkıda bulunur (Mavi Aydoğdu ve Özsoy, 2017, s. 29-40). Adli görüşmecilerin, özellikle cinsel istismar mağduru çocuklarla

çalışırken çocuk hakları bilgisinin yanı sıra travma bilgili bir yaklaşıma sahip olmaları da kritik öneme sahiptir. Bu yaklaşım, yalnızca mağdurların travma sonrası stres bozukluğu ve diğer psikolojik sorunlarını en aza indirmeyi hedeflemekle kalmaz, aynı zamanda çocuğun güvenliğini ve iyilik halini de korur (Bağ ve Alşen, 2017, s. 62-68). Araştırma bulguları da adli görüşmecilerin çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarının, çocuklarla yapılan görüşmelerin daha etkili ve çocuk dostu olmasını sağladığını ortaya koymaktadır. Görüşmeciler yalnızca adli görüşmecilerin değil soruşturmayı yürüten savcıların ve görüşmelere dahil olan avukatların da travma ve çocuk hakları konularında eğitilmeleri gerektiğini, çocuk haklarına ve çocuğun ruhsal durumuna duyarlı olmayan savcılar tarafından yürütülen görüşmelerin mağdur çocukları zorladığını aynı zamanda görüşmeyi yürüten adli görüşmecinin de empati ve bilgiden uzak olan yaklaşımlardan olumsuz etkilendiklerini, bu durumun görüşme katilesini etkilediğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalar da çocuk hakları bilgisi olmayan ve çocuğun yaşadığı travmaya duyarlı yaklaşamayan savcılar tarafından yürütülen görüşmelerde mağdur çocukların olumsuz etkilendiğini, adli görüşmecilerin fazlası ile yönlendirmeye maruz kaldığını, bu durumun hem adli görüşmenin kalitesini olumsuz etkilediğini hem de çocuğun olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır (Şamar ve Urhan, 2020, s. 931-959).

Adli görüşmelerde çocuk haklarına ilişkin yapılan değerlendirmelerde, Çocuk İzlem Merkezleri'nde (ÇİM) gerçekleştirilen adli görüşmelerin çocuğun insan haklarını kısmen koruduğu belirtilmiştir. Görüşmelerde gizlilik ilkesine göre hareket edildiği için, bu hakların bir ölçüde korunduğu, bilgilendirme boyutunda ise hakların korunması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak, merkezler arasında uygulama farklılıkları nedeniyle, bu korumanın düzeyi değişkenlik göstermektedir. Görüşmecilerin bir kısmı, adli görüşmelerin çocuğun insan haklarının korunması konusunda yeterli olduğunu, bir kısmı ise bu korumanın sınırlı kaldığını ve özellikle muayene aşamasında bu hakların yeterince dikkate alınmadığını vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalar da adli görüşmelerin insan hakları perspektifinden standardize edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Karakuş, 2019, s. 73-80).

Adli görüşme sürecinde çocuğun haklarını koruma ile adli süreci yürütme arasında kurulan bağlantıda ise, ÇİM'e giriş ve çıkış aşamalarında çocuğun haklarının korunmasına özen gösterildiği ifade edilmiştir. Ancak, bu süreçte çocuk hakları

konusunun genel olarak göz ardı edildiği belirtilmiştir. Görüşmecilerin, çocuğun insan haklarını korumaya yönelik önerileri arasında, süpervizyon desteği ve vakalar üzerinde fikir alışverişine ihtiyaç duyulduğu, adli görüşmelerin insan hakları temelinde yapılması gerektiği, çocuğun rehabilitasyon sürecinin takip edilmesi gerektiği ve muayene kısmında çocuğa baskı yapılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan çalışmalar, destek gören ve bilinçli yaklaşım sergileyen adli görüşmecilerin, tüm süreci çocuk haklarına uygun bir biçimde yürüttüğünü desteklemektedir (Bağ ve Alşen, 2017, s. 62-68).

Çocuk hakları eğitiminin adli görüşmeci eğitimine detaylı bir şekilde entegre edilmesi gerektiği, bu eğitimin hem adli görüşmecilere hem de diğer paydaşlara verilmesi gerektiği, ancak mevcut eğitimlerde bu konunun yeterince yer almadığı belirtilmiştir. Çocuk hakları eğitiminin, özellikle Lanzarote Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) gibi uluslararası belgeler ışığında yapılandırılması ve çocukların psikolojik, duygusal ve hukuki ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir (Mavi Aydoğdu ve Özsoy, 2017, s. 29-40). Bu tür bir eğitim, adli görüşmecilerin daha bilinçli ve çocuk dostu bir yaklaşım geliştirmelerine olanak tanır, böylece adli süreçlerin çocuk haklarına uygun bir şekilde yürütülmesini sağlar (Bağ ve Alşen, 2017, s. 62-68).

Sonuç olarak, araştırma bulguları, adli görüşmecilerin çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarının, çocuklarla yapılan görüşmelerin daha etkili ve çocuk dostu olmasını sağladığını göstermektedir. Ancak, mevcut sistemdeki eksikliklerin giderilmesi, eğitimlerin daha kapsamlı hale getirilmesi ve çocuk haklarının korunmasına yönelik süreçlerin standardize edilmesi gerektiği açıktır. Bu doğrultuda, adli görüşmecilere yönelik süpervizyon desteğinin artırılması, fiziki koşulların iyileştirilmesi ve çocuk hakları eğitiminin tüm paydaşlara yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akcan, E. A. (2015). Soruşturma evresinde mağdurun hakları ve yükümlülükleri. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 5-44.

Akıncı, F. S. (2013*).* İstismar Mağduru Çocukların Suç Sonrası Sorunları ve Hukuksal Korunmaları. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 3-15.

Aktay, M. (2020). *'*İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi*'. Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD) - Journal of Development and Psychology (JODAP), 1*(2), 169-184.

Alston, P. (1994). *The Best Interests of the Child: Reconciling Culture and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.

American Psychological Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.

American Psychological Association. (2013). *Reporting suspected child abuse and neglect*. 15.05.2024 tarihinde https://www.apa.org/practice/guidelines/child-abuse adresinden erişildi.

Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C., Perry, B. D., vd. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, *256*(3), 174-186.

Babayiğit, C., Çalıcı, C., Ziyalar, N., ve Aşıcıoğlu, F. (2019). Suç mağduru çocuğun dinlenmesi: Yargılamanın değişik safhalarında görevli kamu personelinin görüşlerinin incelenmesi (The hearing of child victim: Investigation of the perceptions of variosu public personnel in judicial system*). Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med*. 16(2):134-144

Bağ, Ö. Alşen, S. (2017). Çocuk izlem merkezinde cinsel istismarın değerlendirilmesi: Bir merkezin bir yıllık deneyimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 62-68. https://doi.org/10.5455/apd.214951

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bowlby, J. (2013). *Bağlanma* (A. Beyaz, Ed., İkinci Basım). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Briere, J. ve Scott, C. (2015). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment (2. Basım)*. New York: Sage Publications.

Brown, J. (2008). Child Maltreatment. In G. S. Goodman ve P. C. Hinde (Eds.), *The Wiley Handbook of Infant and Toddler Development* (pp. 45-66).

Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G., Smailes, E. M. (1999). Childhood abuse and neglect: Specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *38*(12), 1490-1496.

Brown, L. (2023). The impact of untrained interviewers on child privacy in judicial settings. *Journal of Child Protection*, 15(3), 345-360.

Browne, A. ve Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological Bulletin,* 99(1), 66-77.

Büber, Ö., Alsancak, F., Kara, H.Z., ve Oksal, H. (2024). Uygulama Deneyimleri Işığında Çocuk İzlem Merkezilerinin İşlevselliği. *Türkiye Akademisi Dergisi*, 15(57), 169-196. https://doi.org/10.54049/taad.1418211

Ceci, S. J. ve Bruck, M. (1995). *Jeopardy in the courtroom: A scientific analysis of children's testimony. Washington, DC:* American Psychological Association.

Celiloğlu, B. (2018). Çocuk istismarı ve ihmali farkındalık ölçeklerinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin incelenmesi (Yayın no:541672). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin

Erbakan Üniversitesi, Konya]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Child Abuse Prevention and Treatment Act. (2010). Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

Cicchetti, D. ve Toth, S. L. (1995*). A developmental psychopathology perspective on child abuse and neglect. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 34*(5), 541-565. https://doi.org/10.1097/00004583-199505000-00008

Clifford, B. R., ve George, R. (1996). A field evaluation of training in three methods of witness/victim investigative interviewing. *Psychology, Crime & Law*, *2*(3), 231-248.

Cohen, J. A., Mannarino, A. P., Deblinger, E. (2017). *Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.

Collin-Vézina, D., Daigneault, I., Hébert, M. (2013). Lessons learned from child sexual abuse research: prevalence, outcomes, and preventive strategies. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 7(1), 22.

Colman, R. A., Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse & Neglect*, *28*(11), 1133-1151.

Council of Europe. (1996). European Convention on the Exercise of Children's Rights. 24.07.2024 tarihinde https://www.coe.int/en/web/children/european-convention-on-the-exercise-of-childrens-rights adresinden erişildi.

Council of Europe. (2007). Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. 25.07.2024 tarihinde https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention adresinden erişildi.

Council of Europe. (2022). *Kız çocuklarının adalete ve adli yardım hizmetlerine erişim rehberi*. 21.08.2024 tarihinde https://rm.coe.int/k-z-cocuklar-n-n-adalete-ve-adli-yard-m-hizmetlerine-erisimi-rehberi/1680a967d8 adresinden erişild

Covell, K., ve Howe, R. B. (2014a). Children, Families, and Violence: Challenges for Children's Rights**.** *Jessica Kingsley Publishers.*

Covell, K., ve Howe, R. B. (2014b). *The challenge of children's rights for Canada* (s. 67). Waterloo, Ontario, Canada: Wilfrid Laurier University Press

Çelik, E. (2019). İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun Yeri ve Rolü. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 282-310.

Deblinger, E., Mannarino, A. P., Cohen, J. A., Runyon, M. K., Steer, R. A. (2011). Trauma-focused cognitive behavioral therapy for children: Impact of the trauma narrative and treatment length. *Depression and Anxiety, 28*(1), 67-75. doi:10.1002/da.20744

Detrick, S. (1999). *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers.

Dirican, R., Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇGD), Journal of Child and Development (JCAD),* 2018, 2(2): 51-62

Dubowitz, H. (1999). *Neglected children: Research, practice, and policy (1. Basım)*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications

Dünya Sağlık Örgütü. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization. 15.07.2024 tarihinde https://apps.who.int/iris/handle/10665/43499 adresinden erişildi

Elliott, M., Browne, K., Kilcoyne, J. (1995). Child sexual abuse prevention: What offenders tell us. *Child Abuse & Neglect*, 19(5), 579-594.

Erbay, E. (2019). *Çocuk Hakları*. Ankara: Yeni İnsan Yayınevi.

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and Society*. New York: W.W. Norton & Company.

Ermağan Çağlar, A. ve Türk Kurtça, M. (2020). Adli görüşmelerde protokol kullanımı ve standardizasyon. *Adli Bilimler Dergisi*, 15(1), 17-25

Esposito, G., Setoh, P., Shinohara, K., Bornstein, M. H. (2017, 15 Mayıs). The development of attachment: Integrating genes, brain, behavior, and environment. *Behavioural Brain Research*, 325, 105-115. https://doi.org/1016/j.bbr.2017.03.025

Faller, K. C. (2003). *Understanding child sexual maltreatment*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Fergusson, D. M., Boden, J. M., Horwood, L. J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 32(6), 607-619.

Fergusson, D. M., Horwood, L. J., Lynskey, M. T. (1996). Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: I. Prevalence of sexual abuse and factors associated with sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 35(10), 1355-1364. doi:10.1097/00004583-199610000-00023

Fessinger, M. B., ve McAuliff, B. D. (2020). A national survey of child forensic interviewers: Implications for research, practice, and law. *Law and Human Behavior, 44*(2), 113–127. https://doi.org/10.1037/lhb0000368

Finkelhor, D. (1987). The trauma of child sexual abuse: Two models. Journal of interpersonal violence. *New York, NY: Guilford Press*. 2(4), 348-366.

Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. Professional psychology, *Research and Practice,* 21(5), 325-330.

Finkelhor, D. (1994a). Current information on the scope and nature of child sexual abuse. *The Future of Children*, 4(2), 31-53.

Finkelhor, D. (1994b). *The Victimization of Children*. New York, NY: The Free Press.

Finkelhor, D. (2008). *Childhood victimization: Violence, crime, and abuse in the lives of young people*. New York, NY: Oxford University Press.

Finkelhor, D. (2009). *The Prevention of Childhood Sexual Abuse*. The Future of Children, 19(2), 169-194.

Finkelhor, D. ve Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of Orthopsychiatry*, 55(4), 530-541.

Finkelhor, D., Ormrod, R. K., Turner, H. A., Hamby, S. L. (2007). Poly-victimization: A neglected component in child victimization. *Child Abuse & Neglect*, *31*(1), 7-26. doi:10.1016/j.chiabu.2006.06.008

Fisher, R. P., Geiselman, R. E., ve Raymond, D. S. (1987). Critical analysis of police interview techniques. *Journal of Police Science & Administration*, *15*(3), 177-185.

Fisher, R. P. ve Geiselman, R. E. (1992). *Memory-enhancing techniques for investigative interviewing: The cognitive interview*. Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.

Friedrich, W. N. (1993). Sexual victimization and sexual behavior in children: A review of recent literature. *Child Abuse & Neglect*, 17(1), 59-66.

Gil, E. (2011). *Helping abused and traumatized children: Integrating directive and nondirective approaches*. New York, NY: Guilford Press.

Gilbert, N., Parton, N., Skivenes, M. (Eds.). (2011). *Child protection systems: International trends and orientations*. (2011; online edn, Oxford Akademic) Oxford University Press.

Goodman, G. S., ve Melinder, A. (2007*).* Child witness research and forensic interviews of young children: A review. *Legal and Criminological Psychology*, 12(1), 1-19.

Green, A. (2010). *Children's Rights: A Global Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gülçin, O., Ulukol, B., ve Canbaz, H., (2019). Çocuk İzlem Merkezi Modeli ve Bu Modelde Gözlenen Sorunlar. *Kriz Dergisi*, (27/3, 178-186

Herman, J. L. (2005). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence--From Domestic Abuse to Political Terror*. United Kingdom: Basic Books.

Hershkowitz, I., Lanes, O., Lamb, M. E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse & Neglect, 31*(2), 111-123. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.09.004

Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Horowitz, D. (2006). Dynamics of forensic interviews with suspected abuse victims who do not disclose abuse. *Child Abuse ve Neglect,* 30(7), 753-769.

Hudson, K. (2012). Practitioners' views on involving young children in decision making: Challenges for the children's rights agenda. *Australasian Journal of Early Childhood, 37*(2), 4-9. https://doi.org/10.1177/183693911203700202

Human Rights Watch. (2016). *World Report 2016: Events of 2015*. New York, NY: Human Rights Watch.

Jenny, C. ve Crawford-Jakubiak, J. E. (2013). The evaluation of children in the primary care setting when sexual abuse is suspected. *Pediatrics,* 132(2), 358-367

Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Reichelt, S., Tjersland, O. A. (2005). Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. *Journal of Child Sexual Abuse,* 14(4), 61-84. DOI: 10.1300/J070v14n04_03.

Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Reichelt, S., Tjersland, O. A. (2005). Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. *Child Abuse & Neglect, 29*(12), 1395-1413. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.07.004

Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig, E., ve Kaldal, A. (2021). Implementing the Barnahus model: Successes and challenges in the Nordic context. *Child Abuse & Neglect*, 118, 104675. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104675

Jones, D. P. H. (2003). *Communicating with vulnerable children: A guide for practitioners*. London: Gaskell.

Jones, D. P. H. (2003). Communicating with vulnerable children: A Guide for Practitioners. *Child Abuse Review*, *12*(6), 376-377.

Jones, M. (2018). Ensuring data reliability in qualitative research. *Qualitative Research Journal*, 18(3), 213-229.

Jones, P. (2005). The best interests of the child: Towards a synthesis of children's rights and cultural values. *International Journal of Children's Rights*, 13(1), 95-116.

Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü (25 Ocak 2024) Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) 20.09.2024 tarihinde https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,43119/ adresinden erişildi.

Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü. (28 Ocak 2016) Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Terimler ve Kavramlar Kılavuzu' 28 Ocak 2016 tarihli Lüksemburg Raporu. 20.09.2024 tarihinde https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-42930/cocuk-izlem-merkezleri-hakkinda-genelge.html'adresinden erişildi.

Karakaş, N. M. ve Dağlı, F. Ş. (2019). Bebeklerde bağlanmanın önemi ve etkileyen etmenler. *Turk Pediatri Arsivi*, 54(2), 76-81. doi:10.14744/TurkPediatriArs.2018.80269

Katz, D. ve Kahn, R. L. (1978). *Örgütlerin sosyal psikolojisi* (2. baskı). New York: Wiley

Kebbell, M. R., Milne, R., ve Wagstaff, G. F. (1999). The cognitive interview: A survey of its forensic effectiveness. *Psychology, Crime & Law*, *5*(1-2), 101-115. https://doi.org/10.1080/10683169908414996

Kellogg ND; Committee on Child Abuse and Neglect. (2009). Clinical report--the evaluation of sexual behaviors in children. *American Academy of Pediatrics*. 2009 Sep;124(3):992-8. doi: 10.1542/peds.2009-1692. Epub. PMID: 19720674

Kendall-Tackett, K. A. (2002). The health effects of childhood abuse: Four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 715-729.

Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.

Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.

Paslı, F. (2019). *Söylemeye korkmak: Çocuk cinsel istismar vakaları* (1. basım). Ankara: Nika Yayınları.

Kök, M. ve Erbay, A. (2023). Cinsel istismara maruz bırakılan çocuklara hizmet sunan çocuk izlem merkezleri üzerine bir araştırma. *Çocuk Hakları Dergisi*, 5(4), 398-399.

Krause, N., Pompedda, F., Antfolk, J., Zappalá, A., Santtila, P. (2017). The effects of feedback and reflection on the questioning style of untrained interviewers in simulated child sexual abuse interviews. *Applied Cognitive Psychology*, 31(2), 187-198.

Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., ve Zwi, A. B. (2002*). The world report on violence and health. The Lancet*, *360*(9339), 1083–1088. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0

Kuçuradi, İ. (1994). *Uludağ Konuşmaları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuçuradi, İ. (2011). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuçuradi, İ (2016). *İnsan Haklarının Felsefi Temelleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuçuradi, İ (2020). *Ahlak, Etik ve Etikler*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara.

Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma* (6. basım). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Lalor, K., McElvaney, R. (2010). Child sexual abuse, links to later sexual exploitation/high-risk sexual behavior, and prevention/treatment programs. *Trauma, Violence, & Abuse, 11*(4), 159-177. doi:10.1177/1524838010378299

Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., Esplin, P. W. (2008). *Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., Esplin, P. W. (2008). *Tell me what happened: Structured investigative interviews of child victims and witnesses.* West Sussex, England: John *Wiley ve Sons.*

Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD investigative interview protocol. *Child Abuse & Neglect*, *31*(11-12), 1201-1231. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021

Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Mitchell, S. (2002). Is ongoing feedback necessary to maintain the quality of investigative interviews with allegedly abused children? *Applied Developmental Science*, 6(1), 35-41.

Lansdown, G. (2005). Can you hear me? The right of young children to participate in decisions affecting them (Working papers in early childhood development No.36). Bernard van Leer Foundation. 08.06.2024 tarihinde https://eric.ed.gov/?id=ED522740 sayfasından erişim sağlandı.

Lansdown, G. (2005). *The evolving capacities of the child*. Florence, Italy: UNICEF Innocenti Research Centre: Save the children.

Lansdown, G. (2011). *Every Child's Right to be Heard: A Resource Guide on the UN Committee on the Rights of the Child General Comment No.12*. UK: Save the Children.

Levenkron, S. ve Levenkron, A. (2013). *Çalınan Yarınlar* (T. Göbekçini, Çev.). New York: W.W. Norton ve Company Inc.

Levenkron, S. ve Levenkron, J. (2013). *The wound within: A healing journey for adult survivors of childhood abuse*. New York, NY: Norton ve Company.

Levine, P. A., ve Kline, M. (2014). *Ey travma bizden uzak dur!* (A. Cebenoyan, Çev.). İstanbul: Doğan Kitap.

Maniglio, R. (2009). The Impact of Child Sexual Abuse on Health: A Systematic Review of Reviews. *Clinical Psychology Review*, 29(7), 647-657.

Marshall, C. (2004). Children's Rights in the Balance: The Participation-Protection Debate. *The International Journal of Children's Rights*, 12(1), 73-87.

Mavi Aydoğdu, B. ve Özsoy, Y. (2017). Çocuk hakları eğitimi ve adli görüşmecilik: Eğitimlerin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 29-40.

Melton, G. B. (2014). *The nature and scope of children's rights*. In M. D. Ruck, M. Peterson-Badali, M. Freeman (Eds.), Handbook of children's rights: Global and Multidisciplinary Perspectives (sf. 3-13). New York, NY, USA: Routledge.

Mengüşoğlu, T. (1971). *İnsan Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Miller, T. ve Davis, R. (2019). Integrating Theory and Practice in Child Protection Training. *Journal of Social Work Education*, 35(2), 140-155.

Ministry of Justice ve NAtional Police Chiefs' Council. (2022). Achieving best evidence in criminal proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses, and guidance on using special measures. 04.09.2024 tarihinde https://www.gov.uk/government/publications sayfasından erişildi.

Morrison, J. (2014). *The First Interview* (4th ed.). New York, NY: Guilford Press

Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse ve Neglect*, 20(1), 7-21. https://doi.org/10.1016/0145-2134(95)00112-3

Myers, J. E. B. (1996). *Evidence in child abuse and neglect cases* (2. baskı, s. 218). New York, NY: Wiley.

Naderifar, M., Goli, H., Ghaljaie, F. (2017). Snowball Sampling: A Purposeful Method of Sampling in Qualitative Research. *Strides in Development of Medical Education*, 14(3), 1-6. https://doi.org/10.5812/sdme.67670

National Center for Prosecution of Child Abuse. (2004). *Investigation and Prosecution of Child Abuse.* Alexandria, VA: American Prosecutors Research Institute.

National Child Traumatic Stress Network. (2006). *Child welfare trauma training toolkit: Trainer's guide* (1st ed.). Los Angeles, CA, ve Durham, NC: National Center for Child Traumatic Stress

Nelken, D. (1998). *Afterword: Choosing Rights for Children.* In G. Douglas ve L. Sebba (Eds.), Children's Rights and Traditional Values. Aldershot: Ashgate.

Nelken, D. (1998). Children's rights and the environment of child development. *Journal of Child Law*, 20(1), 29-40.

Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A., Anderson, J., Kenniston, J., Russell, A., vd., (2015). *Child forensic interviewing: Best practices*. Juvenile Justice Bulletin. U.S. Department of Justice Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Odacı, H., ve Türkkan, T. (2021). Cinsel istismar şüphesi bulunan çocukla görüşme: öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları nasıl davranmalı ve neler yapmalı?. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 685-706. https://doi.org/10.37217/tebd.699740

Online Atlas on the History of Humanitarianism and Human Rights. (2023). *Geneva, 1924: The Geneva Declaration of the Rights of the Child*. Retrieved from HHR-Atlas.

Orhan, G., ve Erden, H. G. (2022). Reliability of forensic interview with child victims of sexual abuse in Turkey. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 14(4), 570-579. https://doi.org/10.18863/pgy.1088328

Özkan, G. (2022). Ekoloji sistem yaklaşım açısından çocuk ihmal ve istismarında bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(8), 217-240

Özsan, M. E. (2020). Refah rejimleri itibarıyla çocuk yoksulluğunun değerlendirilmesi: AB-Türkiye karşılaştırması. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(9), 113-135. https://doi.org/10.47646/CMD.2020.200

Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review, 29*(4), 328-338. doi:10.1016/j.cpr.2009.02.007

Perry, B. D. (2002). *Maltreated children: Experience, brain development, and the next generation*. New York, NY: W.W. Norton.

Perry, B. D. (2009). *The Boy Who was raised as a dog: And other stories from a child psychiatrist's notebook*. New York, NY: Basic Books.

Perry, B. D. ve Szalavitz, M. (2006). *The boy who was raised as a dog: And other stories from a child psychiatrist's notebook--What traumatized children can teach us about loss, love, and healing*. New York, NY: Basic Books.

Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.

Polat, O. (2019). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1 (3. Baskı).* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Poole, D. A., Lamb, M. E. (1998). *Investigative interviews of children: A guide for helping professionals*. Washington, DC: American Psychological Association.

Powell, M. B., Snow, P. C. (2007). Guide to interviewing children: Essential skills for counsellors, police lawyers and social workers. *The Australian Educational and Developmental Psychologist, 24*(2), 93-94. https://doi.org/10.1375/aedp.24.2.93

Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.

Pynoos, R. S., Steinberg, A. M., Piacentini, J. C. (1999). A developmental psychopathology model of childhood traumatic stress and intersection with anxiety disorders. *Biological Psychiatry*, *46*(11), 1542-1554.

Rousseau, J. J. (1762). *Emile, or On Education*. Paris: Jean Néaulme.

Rousseau, J.-J. (1762). Emile, ya da Eğitim Üzerine. (Aktaran Şirin, M. R., 2019). *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2(3), 103-116.

Salmon, K., Pipe, M. E. (1997). Props, drawing, body maps, and other visual aids: New developments in child forensic interviews**.** *Legal and Criminological Psychology, 2*(1), 1-24. doi:10.1111/j.2044-8333.1997.tb00334.x

Santrock, J. W. (2015). *Life-Span Development*. New York: McGraw-Hill Education.

Save the Children. (2016). *Child Protection Strategy*. 05.04.2024 tarihinde https://www.savethechildren.org adresinden erişildi.

Saywitz, K. J., Goodman, G. S., Nicholas, E., Moan, S. F. (1991*). Children's memory for a genital examination: Implications for reports of child sexual abuse***.** *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *59*(5), 682-691. doi:10.1037/0022-006X.59.5.682

Saywitz, K. J. (1995). Improving children's testimony: The question, the answer, and the environment. In M. S. Zaragoza, J. R. Graham, G. C. N. Hall, R. Hirschman, ve

Y. S. Ben-Porath (Eds.), *Memory and testimony in the child witness* (sf. 113-140). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Petta, I., McPherson, K., Greene, A., vd. (2010). Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS–4): Report to Congress. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services Administration for Children and Families.

Shonkoff, J. P., Phillips, D. A. (2000). *From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development*. Washington, DC: National Academies Press.

Smith, A. B. (2016). *Children's rights: Toward social justice*. New York, NY: Momentum Press.

Smith, J. (2020). The Impact of Continuous Training on Child Advocacy Professionals. *Journal of Social Work Education*, 29(1), 50-65.

Smith, J. (2020). *Trauma-Informed Care in Child Protection: Best Practices for Supporting Vulnerable Children. Child Welfare Journal*, 49(2), 80-98.,

Smith, R. (2001). *Children's Rights in International Law*. Oxford: Oxford University Press.

Sullivan, P. M. ve Knutson, J. F. (2000). Maltreatment and disabilities: A population-based epidemiological study. *Child Abuse & Neglect, 24*(10), 1257-1273. doi:10.1016/S0145-2134(00)00190-3

Suniega, E. A., Krenek, L., ve Stewart, G. (2022). Child abuse: Approach and management. *American Family Physician*, *105*(5), 521-528.

Şahin Taşğın, N. (2017). *Yoksulluk, insan hakları ve sosyal hizmetler: Değişen anlayışlar: Refah devletinden hayırseverliğe, yoksulluktan sosyal dışlanmaya* (1. baskı). Ankara: Nika Yayınları.

Şamar, B. ve Urhan, B. (2020). Adli görüşme odalarında suç mağdurlarıyla görüşme yapan adli görüşmecilerin deneyimlerinin incelenmesi: Eskişehir adliyesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 931- 959

Şirin, M. R. (2019*).* Değişen çocuk ve çocukluk: Biraz tarih ve felsefe, biraz sosyoloji ve çocukluk sosyolojisi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi, 4*(7), 5-40.

Tekin, H. H., ve Kaya, A. (2020). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmal ve istismar vakaları ile karşılaşma durumları, bildirim yükümlülükleri ve eğitim gereksinimlerine ilişkin sınırlı bir araştırma (A limited research on healthcare professionals' status of encountering with child neglect and abuse cases, their notification obligations and training needs). *Araştırma Dergisi*, 29(2), 85-94. https://doi.org/10.17942/sted.567336

Tobin, J. (2005). The Convention on the Rights of the Child: The Rights and Best Interests of Children Conceived through Assisted Reproduction. *Human Rights Quarterly*, 27(3), 842-882.

Topçu, S. (2009). *Silinmeyen İzler 'Çocuk, Genç ve Engellilerin İstismar ve İhmali'.* Ankara, Phoenix Yayınevi.

Trickett, P. K., Noll, J. G., Putnam, F. W. (2011*). The impact of sexual abuse on female development: Lessons from a multigenerational longitudinal research study*. *Development and Psychopathology*, *23*(2), 453-476.

Türk Ceza Kanunu. (2004). Kanun No. 5237. T.C. Resmi Gazete. 01.12.2023 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm adresinden erişildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1995). Türk Çocuk Hakları Bildirisi. Ankara: TBMM Yayınları.

Tzeng, O. C. S., Jackson, J. W., Karlson, H. (1991). *Theories of child abuse and neglect: Differential perspectives, summaries, and evaluations*. New York, NY: Bloomsbury Academic.

Uğurlu, Z., ve Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 1(1), 1-24.

UN Documents. (2023). Geneva Declaration of the Rights of the Child. UN Documents. 02.03.2024 tarihinde https://www.un-documents.net/gdrc1924.htm adresinden erişildi.

UNICEF. (2004). Çocuk haklarına dair sözleşme. 04.05.2024 tarihinde https://www.unicef.org/turkey/crc/cr23c.html adresinden erişildi.

UNICEF. (2006a). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. New York, NY: United Nations Children's Fund.

UNICEF. (2006b). *The State of the World's Children 2006: Excluded and Invisible*. New York, NY: UNICEF.

UNICEF. (2007). *Çocuklara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması*. Ankara, Türkiye: UNICEF

UNICEF. (2014). *Çocuklarla adli görüşme için rehber*. 15.01.2024 tarihinde https://www.unicef.org/turkiye/media/4166/file/%C3%87ocuklarla adresinden erişildi

UNICEF. (2020). *The State of the World's Children 2019: Children, Food and Nutrition*. New York: UNICEF.

UNICEF. (2021*). Geneva Declaration of the Rights of the Child, 1924*. 19.06.2024 tarihinde Erişim adresi: https://www.unicef.org adresinden alındı.

United Nations Convention on the Rights of the Child [UNCRC]. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. United Nations.

United Nations. (1924). Geneva Declaration of the Rights of the Child. 02.05.2024 tarihinde Erişim adresi: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights adresinden alındı.

United Nations. (1959). *Declaration of the Rights of the Child*. 09.03.2024 tarihinde Erişim adresi: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights adresinden alındı.

United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. 15.05.2023 tarihinde Erişim adresi: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights adresinden alındı.

Resmi Gazete (10 Eylül 2021) Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. 15.04.2023 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110910-4.htm adresinden erişildi.

Walker, E. A., Gelfand, A., Katon, W. J., Koss, M. P., Von Korff, M., Bernstein, D., vd. (1999). Adult health status of women with histories of childhood abuse and neglect. *The American Journal of Medicine*, 107(4), 332-339.

Walsh, C., MacMillan, H. L., Jamieson, E. (2003). *The relationship between parental substance abuse and child maltreatment: Findings from the Ontario Health Supplement.* Child Abuse & Neglect, *27*(12), 1409-1425.

Webb, N. B. (2020). *Çocuklarla Sosyal Hizmet*. İstanbul: Nobel Yayınları.

Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, *244*(4901), 160-166. https://doi.org/10.1126/science.2704995

World Health Organization. (1985). *Child Abuse Prevention and Treatment*. Geneva: WHO.

World Health Organization. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization. (2018). *World Health Statistics 2018: Monitoring Health for the SDGs*. Geneva: WHO.

Yavuzer, H. (2007). *Çocuk Psikolojisi* (30. Basım). Ankara: Remzi Kitabevi.

Yelboğa, N. (2019). 'Çocuk hakları bağlamında cinsel istismarın incelenmesi.' *Sosyal Çalışma Dergisi*, *3*(2), 202-221.

Yörükoğlu, A., (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul, Özgür Yayınları.

Ziyalar, N. (2020). *Çocuk İstismarı ve Çocuklar Adli Görüşme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek.1: Maltepe Üniversitesi Etik Kurul Kararı

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek.2: Derinlemesine Görüşme Soruları

A. Sosyal ve Demografik Bilgiler

1. Bana biraz kendinizden bahseder misiniz? (Yaş, medeni durum, çocuk durumu, birlikte yaşadığı ebeveynler olup olmadığı v.b.).

Yaş:

Cinsiyet:

Medeni durum:

Çocuk sayısı:

B. Meslek/İşle ilgili bilgiler

2. Lisans eğitiminiz ve mezuniyet sonrası çalışma deneyimizi anlatır mısınız? (Hangi bölüm mezunu, mezuniyet sonrası nerelerde ve hangi işlerde çalıştı, çalışma süresi v.b)
3. Lisans eğitiminiz sırasında çocuk ihmal ve istismarı (özellikle de çocuğun cinsel istismarı) konusunda ders, seminer, kulüp etkinliği v.b. eğitimlere katıldınız mı? Katıldı iseniz anlatır mısınız?
4. Lisans eğitiminiz sırasında insan hakları ve çocuk hakları konusunda ders, seminer, kulüp etkinliği vb. eğitimlere katıldınız mı? Katıldıysanız anlatır mısınız?

C. Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Çalışma Deneyimi ve İşleyişi Üzerine Sorular

5. ÇİM'de görev alma sürecinizi anlatır mısınız?

   5.1.Ne kadar zamandır ÇİM'de görev alıyor?

   5.2.İsteğiyle mi? Yoksa görevlendirme mi?

6. ÇİM'de görevlendirilmeden önce ya da görevlendirildikten sonra çocuğun cinsel istismarı konusunda aldığınız eğitimden bahseder misiniz?

   6.1.Eğitimde hangi konular üzerinde duruldu?

   6.2.Eğitim aldığınız süre yeterli miydi?

   6.3.Size göre eğitim içeriğinde başka neler olabilirdi?

   6.4.Eğitim içeriğinde çocuk hakları konuları nasıl ele alındı?

7. ÇİM'lerde yapılan çalışmalar ve çalışma koşulları üzerine neler söylersiniz?
8. Size göre ÇİM'lerin işleyişi ve çalışma koşulları nasıl iyileştirilebilir?

D. ÇİM'lerde yapılan Görüşmelerin Niteliğine İlişkin Sorular

9. Çocuk İzlem Merkezinde yapılan adli görüşmenin niteliğini nasıl tanımlarsınız?

9.1.Çocuk ile yaptığınız adli görüşmelerin iyi yanları nelerdir?

9.2.Çocuk ile yaptığınız adli görüşmelerde eksik gördüğünüz yanlar nelerdir?

9.3.Çocuk ile yapılan adli görüşmelerin daha nitelikli yapılabilmesi için önerileriniz nelerdir?

E. İnsan Hakları ve Çocuğun İnsan Haklarına İlişkin Sorular

10. Çocuk İzlem Merkezinde yapılan adli görüşmelerin çocuğun insan haklarını koruduğunu düşünüyor musunuz?

10.1. Yapılan adli görüşmelerde çocuğun insan haklarının korunması konusuna yeterince yer verildiğini düşünüyor musunuz?

10.2. Çocuk ile yaptığınız adli görüşme ile çocuğun insan haklarını korumak arasında nasıl bağlantı kuruyorsunuz?

10.3. Çocuğun insan haklarını korumaya yönelik önerileriniz nelerdir?

10.4 Çocuk hakları eğitiminin Çocukla Adli Görüşmeci eğitimine dahil edilmesi konusunda fikriniz nedir?

ÖZ GEÇMİŞ

Adı SOYADI **Zuhal KOPADAN**

Eğitim

Lisans 2011 Hacettepe Üniversitesi

İş/İstihdam (Varsa)

06.2011-08.2011 İstanbul Valiliği Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

08.2011- 15.06.2020 T.E.V. Sultanbeyli Devlet Hastanesi

15.06.2020- Halen Marmara EAH Adli Tıp Anabilim Dalı Çocuk İzlem Merkezi

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri (Varsa)

2013 Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

2020 İMDAT Derneği